

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**SAKRÁLNÍ A SVĚTSKÉ PAMÁTKY NA
DOMAŽLICKU A JEJICH DIDAKTICKÁ
APLIKACE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michal Man

Učitelství dějepisu pro základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň, 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 18. dubna 2018

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji své vedoucí diplomové práce PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení a za užitečné rady a připomínky k mé práci.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Světské památky Domažlicka	8
2.1	Město	8
2.1.1	Městská věž.....	8
2.1.2	Radnice.....	13
2.1.3	Fortifikace	18
2.1.4	Panské sídlo.....	24
2.1.5	Městský dům	32
2.2	Venkov.....	36
2.2.1	Hrad.....	37
2.2.2	Zámek.....	43
2.2.3	Tvrz	49
2.2.4	Lidová architektura	60
2.2.5	Technická památka.....	64
3	Sakrální památky Domažlicka	70
3.1	Město	70
3.1.1	Kostel	70
3.1.2	Klášter	85
3.2	Venkov.....	89
3.2.1	Kostel	89
3.2.2	Klášter	104
3.2.3	Kaple a ostatní památky	108
4	Edukačně využitelné objekty a didaktické aplikace	113
4.1	Hrad Rýzmbek – metodická příručka.....	113
4.2	Renesance v Horšovském Týně – metodická příručka.....	118

4.3	Tvrz Lštění – metodická příručka.....	124
4.4	Poběžovice – zámek – metodická příručka	127
4.5	Historické jádro města Domažlic – metodická příručka	132
4.6	Okruh Klenčí pod Čerchovem - Trhanov – Chodov – Pec pod Čerchovem – Újezd – metodická příručka	135
4.7	Most v Bělé nad Radbuzou – metodická příručka.....	141
4.8	Kostel sv. Mikuláše v Čečovicích – metodická příručka	144
4.9	Zaniklé památky po roce 1945 v příhraničních oblastech – metodická příručka	148
4.10	Kostel sv. Anny na Tanaberku – metodická příručka	151
4.11	Vesnický kostel – metodická příručka.....	155
5	Závěr	158
6	English summary	161
7	Použité prameny a literatura	163
8	Příloha	167

1 Úvod

Domažlicko představuje západočeský region, který je obklopen Tachovskem, jižním Plzeňskem a Klatovskem. Pohoří Český les odděluje region od německého Bavorska. Toto umístění se zcela otisklo do charakteru oblasti. Se severním Tachovskem sdílelo Domažlicko specifické obyvatelstvo – Chody, kteří chránili zemskou hranici. Z jihovýchodu pronikal do regionu vliv šumavské oblasti. Z Plzně často pocházeli umělci, jejichž působištěm bylo okolí Domažlic. Je nezbytné sdělit, že v příhraničí žila od středověku početná skupina Němců.

Specifičnost dějin Domažlicka tedy spočívá v jeho příhraniční poloze. Již v minulosti tudy vedly důležité cesty do německých zemí. Tato skutečnost měla být zdůrazněna ve středověkých dějinách, kdy se zde střetávali obchodníci, vojska, panovníci, ale probíhala zde i kulturní výměna. Nejstarší příklad těchto střetů představuje rok 1040, kdy kníže Břetislav I. porazil vojska Jindřicha III. v bitvě u Brůdku. V době posledních Přemyslovců význam regionu vzrostl. Přemyslem Otakarem II. bylo založeno královské město Domažlice jako významná pohraniční pevnost. Analogicky vyrostlo panství pražského biskupa, které se soustředilo okolo hradu v Horšovském Týně. Výhodná poloha na samém západním okraji Čech zaručovala, že sem velmi brzy pronikla gotika. Roku 1318 byl v Domažlicích uzavřen mír mezi králem Janem Lucemburským a českou šlechtou. Jeho syn, Karel IV. ve městě často pobýval, aby byl blízko událostem v říši. Roku 1431 proběhla na vrchu Baldov slavná bitva mezi husity a křižáky. V průběhu válek bylo město Domažlice jednoznačně husitské. Středověk vtiskl regionu tvář nejen díky městům, ale i vsím s gotickými kostely a tvrzemi. Kopcům dominovaly opevněné hrady. Ze zdejších šlechtických rodů byli nejdůležitější Drslavici (a budoucí Švihovští z Rýzmberka) a Ronšperkové. Renesance přišla do Horšovského Týna s rodem Lobkoviců, kteří zde byli nahrazeni po devastující třicetileté válce Trauttmansdorffy. Doba pobělohorská je zde ve znamení chodského povstání v čele s Janem Sladkým Kozinou. Vzniká významné koutsko-trhanovské panství, v němž zprvu stáli Lamingenové a později Stadionové. O region se začali zajímat v 19. století obrozenci, kteří v Chodsku viděli pozoruhodnou kulturní oblast. Zájem význačných osobností přetrval i v 1. polovině století následujícího. Po druhé světové válce došlo k vyhnání pohraničních Němců. Jejich vsi byly zničeny a na jejich místě vyrostla železná opona, k jejímuž zániku došlo až po roce 1989.

Historii regionu přirozeně reflektují regionální historické památky. Cílem diplomové práce je vytvořit přehled těchto objektů. Předmětem jsou jak památky světské, tak i památky církevní. Z jednotlivých druhů historických památek budou zdůrazněny ty, jejichž význam překračuje regionální standard. Dalším cílem je transformovat historickou památku tak, aby se stala vhodným didaktickým materiálem pro výuku na základních školách. Vzhledem k tomu, že se práce zabývá regionálními památkami, je přirozené, že vytvořené didaktické aktivity budou nejúčinněji využitelné pro žáky místních škol. Součástí tohoto cíle je, aby pro žáky nebyl historický objekt pouze "starou" stavbou, ale i živoucím pramenem k poznání dávné minulosti. Je třeba, aby si žáci vytvořili ke svým regionálním památkám kladný vztah. Tento přístup je důležitý nejen pro poznání dějin historického objektu, ale i pro jeho uchování pro příští generace.

První polovina práce se zaměří na regionální světské památky. Nejprve budou představeny městské a následně ty, které jsou součástí vesnic. Městské památky zahrnou městské věže, radnice, fortifikace, panská sídla a měšťanské domy. Venkovské stavby budou zastoupeny především hrady, zámky, tvrzemi, lidovou architekturou a technickými památkami. Zde nastává několik problémů. Tím prvním je obecné dějinné vymezení vybraných objektů. Vzhledem k tomu, že nejvýznamnější regionální památky vznikly v období gotiky, renesance a baroka, bude limit představovat rok 1800. Objekty, které vykazují vlivy historismu či moderní architektury, téměř nepatří do okruhu novostaveb, ale spíše do okruhu upravených budov, jejichž jádra pochází z období středověku nebo raného novověku. Další problém představuje přiřazení objektu k městům či vesnicím. To se týká především památek ve městech, jejichž středověký charakter přetrval do dnešních dnů. Jde o to, že některá města získala tento statut až mnohem později a jejich dispozice vycházela především ze středověkých vesnic. I to se přirozeně otisklo v poněkud odlišné podobě staveb. Městský dům, jehož jádro pochází z 14. století, vykazuje podstatně rozdílný vývoj než dům města novověkého. Navzdory této skutečnosti bude dáván zřetel na dnešní statut dané obce, přičemž bude zdůrazněn jeho specifický charakter na pozadí urbanistického vývoje.

Sakrální památky budou obdobně rozděleny. Nejdříve budou představeny městské chrámy a kláštery, posléze vesnické kostely a kaple spolu s příslušnými kláštery. Klasifikace město / ves zůstane ponechána jako v předcházejícím případě. I u sakrálních památek jsem řešil obtíž s dobovým vymezením. Problém představují především kaple. Takřka polovina drobných regionálních svatostánků pochází z 18. století, druhá polovina vznikla v posledních

dvou staletích. Aby bylo dodrženo slohové "sjednocení" práce, budou vybrány především barokní objekty z 18. století. Pouze malé množství kostelů pochází z 19. nebo 20. století. Z těchto staveb budou do práce pouze zařazeny ty, jejichž jádro pochází z předcházejících epoch.

Třetí část práce se zaměří na výběr vhodných památek k didaktickému využití na základních školách. Autor se vynasnaží zařadit za každého druhu památek alespoň jeden. Nejvhodnější způsob k poznání historických památek přirozeně nabízí exkurze. Proto bude řada aktivit vycházet z tohoto principu. Tato skutečnost nahrává i k tomu, že region je vhodně protkán autobusovou a vlakovou dopravou a řada historických objektů je relativně snadno dostupná. Při tvorbě aktivity bude dáván zřetel rovněž na to, aby si žáci osvojili pojmy z oblasti dějin umění. Proto budou vybrány takové historické objekty, které obsahují dostatek prvků, které jsou reprezentativní pro konkrétní umělecký styl. Dalším kritériem je výběr historické památky jakožto objektu, který reflektuje změnu ve vývoji osidlování. Zde se přímo nabízí přítomnost středověkého města Domažlic, které vzniklo v rámci zakládající politiky Přemysla Otakara II. Je rovněž žádoucí, aby žáci poznali památku jako objekt, který je spojen s určitou historickou osobností nebo událostí. U těchto památek by bylo vhodné, aby dostatečně vystihovaly chodský charakter regionu. Ve zkratce je možno uvést na závěr další kritéria. Zvolená historická památka přesahuje regionální rámec do českých nebo světových dějin. Vhodný přístup představuje využití zříceniny kdysi významné stavby, jejíž zánik reflektuje problematiku oblast českých dějin.

Autor provedl u drtivé většiny památek terénní výzkum. Jeho snahou bylo pořízení fotografií, které zachycují současný stav historické památky. Součástí toho byla komparace tohoto stavu s minulostí. Autor byl překvapen relativně výborným stavem velkého množství objektů. Jakožto rodák navštívil řadu objektů již v raném věku, a proto bylo možné porovnání i se stavem před desíti či patnácti lety. Kladně se jeví obnova některých památek v obcích, kde před druhou světovou válkou převažovalo německé obyvatelstvo. Zřejmé ale je, že tyto lokality obtížně dosáhnou někdejšího lesku. Zdevastované příhraničí i nadále působí melancholicky. Velmi udržovaně působí města Domažlice a Horšovský Týn. Díky statutu městských památkových rezervací je excelentně zachován jejich historický charakter. Bylo by vhodné, kdyby došlo k obnově i takových rarit, jakou je renesanční horšovskotýnská míčovna. I stav regionálních sakrálních památek je velice dobrý. Velikým přínosem by byla obnova drobných šlechtických sídel, jako tomu je v případě tvrze v Lštění.

Autor vycházel z obšírného množství literatury, která se zabývá historickými památkami. Je možno zmínit soubor Uměleckých památek Čech od Emanuela Pocheho, který byl psán na přelomu 70. a 80. let. Dodnes představuje dílo kvalitní základ pro poznání kulturních památek. U některých památek, okolo nichž visí otazníky, bylo ale přirozeně nutné vyhledat práce, které přinášejí modernější poznatky. K poznání městských památek přispívají práce Zdeňka Fišery – Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Historické radnice Čech, Moravy a Slezska I. a II. díl, Městské věže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Všechny tyto knihy jsou velice detailní a poskytují cenné plány těchto historických staveb. Výbornou dokumentaci českých panských sídel přinášejí práce Pavla Vlčka a Tomáše Durdíka. Tato díla umožňují snadné zasazení historických památek do českého a evropského kontextu. Pro zaměření na drobná šlechtická sídla bylo nutné použít publikaci Hradů, zámků a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV – Západní Čechy. Tato kniha poskytuje výborný seznam majitelů konkrétního sídla a zahrnuje i objekty, z nichž do dnešních dob nezůstala ani stopa. Zamrzí pouze, že dosud nevznikla práce mapující regionální panská sídla, jakou je v případě přílehlého Klatovska kniha Hradů, zámků a tvrzí Klatovska od Jiřího Úlovce. Detailní popis regionálních klášterů přináší Encyklopedie českých klášterů od Pavla Vlčka, Petra Sommera a Dušana Foltýna. K poznání kostelů a kaplí bylo nutné použít výše zmíněný soubor od Emanuela Pocheho, popřípadě časopisecké studie. Neocenitelný zdroj představuje Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu domažlickém z roku 1902. Přes znatelné stáří je zde poskytnut detailní přehled o kostelním vybavení a architektonických člancích konkrétní stavby. Plány, fotografie a rekonstrukce historických staveb přináší publikace od regionálního historika Zdeňka Procházky.

Ačkoli je dnes řada objektů výborně zmapována, domažlický region ukrývá památky, které uchovávají četná tajemství. Nejtajemnější objekt je paradoxně ten, který představuje dominantu celého kraje. Jedná se o domažlickou věž, která není zvláštní pouze svým charakteristickým nakloněním. Zvláštní je svým charakterem i domažlické náměstí, které díky své podlouhlé orientaci a svému podloubí nemá v západních Čechách obdoby. A podobných unikátů skrývá region několik. Aby bylo možné ukončit úvod, nezbyvá čtenáře upozornit, že patrně bude překvapen nesmírnou četností historických památek – jak těch zaniklých, tak i těch, které se zachovaly do dnešních časů. Bylo pro mne výzvou zmapovat především památky drobnějšího rozsahu (tvrze, záměčky, kaple a kostely), které se vyskytují v takřka

každé druhé obci. Krajina Domažlicka v sobě ukrývá pozoruhodný kontrast. Na jedné straně symbolizuje přežívající kontinuitu z minulosti, zároveň ale připomíná prchavost slavných časů. A tento rozpor zachycují památky, kterým budou věnovány následující listy.

2 Světové památky Domažlicka

2.1 Město

2.1.1 Městská věž

Jako první druh historických památek Domažlicka budou představeny městské věže. Stejně jako v ostatních českých městech i zde představují tyto stavby neodmyslitelné dominanty širokého okolí. Od kostelních věží městských kostelů se tyto věže liší několika vlastnostmi. Jedná se především o hlásnou povahu věže, kdy je zpravidla v nejvyšším patře stavby umístěn byt věžníka, starajícího se o včasné informování o dohledných nebezpečích. Další vlastností je i funkce čistě reprezentativní, která reflektuje sebevědomí a bohatství měšťanů, zvěčněné do této stavby. Dále je třeba zmínit funkci obrannou, kdy věž představuje fortifikační prvek městského obranného systému. Na tuto skutečnost upomínají samotná střílnovitá okénka, zřetelně se vyskytující na věžních fasádách. Charakteristickým prvkem je i věžní ochoz, byť ten nemusí být nezbytnou povinností stejně jako pravoúhlý půdorys budovy¹.

Nutno však podotknout, že tyto funkce mohly zastupovat i ostatní druhy staveb. Většina českých městských věží totiž vznikala v období pozdního středověku a renesance². Ve druhém zmíněném období bývaly často součástí nově budovaných či upravovaných renesančních radnic, což do určité míry platí i pro věže gotické, když si vybavíme např. radniční věže pražských měst³ či Kadaň. Proto městské věže mohly dříve suplovat věže městských kostelů, věže městského opevnění, věžovité brány nebo i věže městských hradů. V mnoha případech tento zástupný charakter přetrval, kdy zpravidla docházelo k úpravám těchto objektů, které zahrnovaly to, aby daná stavba měla výsledně výše zmíněné vlastnosti, které tradičně charakterizují městskou věž⁴. Domnívám se, že městské věže můžeme považovat za poměrně unikátní součást českého kulturního dědictví. Platí to nejen z důvodu

---

¹ Více o charakteristice městských věží v: FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8.

² Mezi nejvýznamnější renesanční městské věže můžeme zařadit Bílou věž v Hradci Králové a Černou věž v Českých Budějovicích.

³ Jedná se o věže Staroměstské a Novoměstské radnice. KRATOCHVÍL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české - Architektura*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-000-2. s. 224.

⁴ Zároveň je třeba podotknout, že mnohé městské věže získávaly od 19. století charakter rozhleden. Více o charakteristice českých rozhleden v: NOUZA, Jan. *Rozhledny Čech, Moravy a Slezska*. Liberec: Nakladatelství 555, 1999. ISBN 80-902590-4-9. s. 5.

jejich velké četnosti, ale i z důvodu jejich vysoké umělecké hodnoty. Z hlediska historického urbanismu harmonicky doladily obraz většiny českých měst. To samozřejmě platí i pro Domažlice a Horšovský Týn.

Domažlice

Městská věž v Domažlicích, která se nachází uprostřed severní strany náměstí Míru, je ale stavbou, která do jisté míry konfrontuje výše nastíněné vlastnosti. Stavba samotná představuje pro historiky záhadu. Tu bychom mohli shrnout do tří bodů – doba vzniku, vztah s kostelem Narození Panny Marie⁵, tvar věže. Co se týče doby vzniku, je třeba zmínit nejdříve fakta, která můžeme považovat za nevyvratitelná. Jisté je, že dnešní podoba stavby pochází z renesanční přestavby, která se uskutečnila v roce 1546. Jednalo se především o značné navýšení původní stavby. Již ve znázornění z roku 1592 je prezentovaná podoba věže z většiny shodná s dnešním stavem.

O přesnější době vzniku původního „podloží“, tedy spodní poloviny věže, která pochází podle všech indicií ze středověku, se dodnes historici přou. Existuje několik teorií. Jedna z nich tvrdí, že věž byla původně samostatnou stavbou, zcela nezávislou na kostele Narození Panny Marie.⁶ Mělo se jednat o hlásku⁷, u níž byla prvotní funkce obranná. Typologie věže je příbuzná s kulatou věží domažlického hradu⁸, pocházející z 60. let 13. století. Právě v této době můžeme hledat patrně nejstarší hranici vzniku středověké části městské věže. Tato skutečnost by ji řadila za vůbec nejstarší dochovaný objekt tohoto druhu na našem území⁹. Tomuto názoru přispívá i relativně včasná a rychlá výstavba náročného městského opevnění, což podtrhuje jisté snahy o nezbytně nutné vybudování městské pevnosti na hranici s Bavorskem. Tvar věže připomíná nejen hradní věž, ale i válcové věže městského

---

⁵ V Encyklopedii městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku kostel chybně označen jako Nanebevzetí Panny Marie.

⁶ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8. s. 65.

⁷ Slovo hláška může zahrnovat široké spektrum staveb. Ve středověku i v novověku se jednalo o označení veliké hradní věže bez ohledu na její typ, ve které ovšem mělo být umožněno pozorovat okolí a poskytovat hlášení o dění v něm. DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 161.

⁸ Stavba domažlického městského hradu bude představena později v kapitole o městských panských sídlech.

⁹ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8. s. 22.

opevnění¹⁰, vzniklého již krátce po založení města. Městská věž sama o sobě mohla do určité míry eliminovat problematická okolní návrší a přispět tím ke včasnějšímu varování měšťanů. Další možné datace se vztahují k 14. či 15. století. Zde ovšem přichází na řadu problém vztahu s kostelem. V 15. století probíhaly pozdně gotické úpravy kostela na halové trojlodí a zdá se nepravděpodobné, že by do hmoty zdiva byla současně (či později) „paraziticky“ zapojena nová válcová věž. Spíše se zdá, že úpravy pohltily věž starší. Zvláště, když k tomu připočteme skutečnost, že se tento tvar věže na gotických kostelech nevyskytuje. A to nemluvíme o tak zřetelném výstupu z hmoty kostelního zdiva. K válcovému tvaru věže je třeba dodat pouze to, že kromě Domažlic se na našem území nevyskytuje podobný tvar městské věže, což její unikátnost dále zdůrazňuje.

K historii objektu pouze dodejme rok 1669, kdy obsahoval ve druhé třetině výšky zvonkohru, jež byla součástí českého orloje. Ta byla však při požáru města roku 1747 zničena. Další z požárů nastal v roce 1822, což mělo za následek zničení všech dřevěných částí věže. Věž byla po třech letech opravena; k dalším výrazným opravám došlo v roce 1936 a 2000. Za pozornost stojí vyobrazení věže na četných fotografiích z první poloviny 20. století¹¹, kdy je na její spodní části zřetelná sgrafitová rustika a novobarokní¹² slepá okénka.

Samotná věž je vysoká 60 metrů a má 12 pater. Síla prvního patra dosahuje přibližně 2,8 metrů. Vnější průměr věže činí 8 metrů¹³. Věž je členěna třemi okružními římsami. Stavba je ze své osy vychýlená o 0,6 metru. Co se týče tohoto vychýlení, zajisté se každému zjeví románská věž v Pise. Zajímavostí je, že obě věže jsou téměř shodně vysoké (Pisa 56 metrů) a důvodem jejich naklonění jsou mělké základy stojící na měkkém podloží. Stavitelé věže v Domažlicích ovšem nedosáhli pisánského naklonění, které dnes činí 4 metry¹⁴. Přišli totiž s úspěšným řešením, které spočívalo v tom, že na straně, která se začala viditelně naklánět, začali stavět slabší zdivo. Tím oválnou věž na naklánějící straně odlehčili. Samotnému naklonění věže ale zabránit nedokázali. Důležité ovšem je, že věž stojí dodnes a je stabilní.¹⁵

---

¹⁰ Městské fortifikace budou představeny v následující kapitole.

¹¹ Např. o Božím těle roce 1907. PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x. s. 136, viz příloha.

¹² Více v kapitole o městských kostelech.

¹³ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8. s. 22.

¹⁴ PIJOÁN, José. *Dějiny umění*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-7176-866-9. s. 300.

¹⁵ HALLA, Pavel. Spadne někdy šikmá věž v Domažlicích? Už 700 let je vychýlená o víc než půl metru. In: www.rozhlas.cz [online]. 23. 2. 2015 [cit. 6.11.2017]. Dostupné z:

Věž v Domažlicích ovšem není jedinou v Čechách, která by byla nakloněná. Za zmínku stojí věž kostela Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Labem, jejíž vychýlení, které činí 2 metry, je ovšem následkem bombardování z druhé světové války¹⁶. Z pater domažlické věže můžeme zmínit 10., kde jsou umístěny zvony Zikmund, Marie a Pavel. Toto patro je patrné již z venkovního pohledu; upoutá totiž na sebe 4 velkými obloukovými okny s ostěními. V 11. patře, které se mění na osmiúhelník, se nachází dolní část věžního bytu a venkovní ochoz. Nad vstupem na ochoz je umístěn zvonek „adventík“ z 15. století. V nejvyšším 12. patře se nachází horní část věžního bytu, současně jako místnost spodní je i tato hrázděná a osmihranná. Střechu věže tvoří hrotitá střecha se špicí.

Za zajímavost stojí zmínit i věžní popěvek¹⁷, jenž je spjatý s domažlickou městskou věží:

„Chval každý duch Otce syna,

Boha Ducha, Hospodina,

odbila dvanáctá hodina.

Opatrujte světlo, oheň,

at' není žádnému škoden,

odpočívajte s pánem Bohem. “¹⁸

---

http://www.rozhlas.cz/kraje/cesko/_zprava/spadne-nekdy-sikma-vez-v-domazlicich-uz-700-let-je-vychylena-o-vic-nez-pul-metru--1458732

¹⁶ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8.s. 233.

¹⁷ Více informací o věžnicích: FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8.s. 35.

¹⁸ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8.s. 38.

Horšovský Týn

Městská věž v Horšovském Týně je součástí kostela sv. Petra a Pavla nacházejícího se v samotném srdci náměstí. Věž tvoří jeho severní část. Samotný kostel původně vznikl ve 13. století. Tato raně gotická stavba byla za Ronšperků pozdně goticky přestavěna a tuto podobu si zachoval kostel v konturách dodnes.¹⁹ Věž neodmyslitelně sdílela s kostelem osudy – požáry v roce 1547 a 1708 a přestavby v renesanci a baroku²⁰.

Městská věž pochází patrně z pozdně gotického období. Její geneze je tedy zřejmější, než je tomu v případě věže v Domažlicích. Na středověk upomínají gotické klenby v podvěžní kobce²¹. Renaissance je přítomna především na venkovní sgrafitové rustice. Nad kobkou se nachází sedm pater. Věž, která je vysoká 38 metrů a je kónického tvaru, ovšem nese stopy staršího rozdílného patrování²². Síla zdiva při vstupu do prvního patra věže činí 1,1 metru. Druhé patro věže obsahuje vstup na kostelní půdu a obsahuje tři větší okna. Tato skutečnost napovídá o obytném charakteru místností. V šestém barokním²³ zvonivém patru se nachází dva zvony²⁴. Původně zde byl i zvon třetí, jehož existenci dokládá prázdný prostor mezi čtveřicí zvonových stojanů. Samotná místnost je vybavena čtyřmi velikými půlkruhovými okny. Sedmé patro věže poskytovalo byt věžnému. Jedná se o cihlovou nástavbu²⁵, kterou obíhá ochoz, jehož zábradlí bylo při novodobých úpravách nahrazeno betonovým. Věž je zakončena střechou ve tvaru bání s lucernou a křížem.

Stavbu můžeme spatřit na starších vyobrazeních – z roku 1660 a 1730²⁶. První jmenované vyobrazení věž zaznamenává v kontextu ještě renesančního města. Druhé pochází od F. B. Wernera a, jak bylo u tohoto autora zvykem, kompozice města neodpovídá v plné

---

¹⁹ Kostel samotný bude představen v kapitole o městských kostelních stavbách.

²⁰ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 429.

²¹ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 65.

²² FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8. s. 80.

²³ Zvonivé patro bylo ještě dodatečně upraveno v roce 1852. PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 65.

²⁴ Menší zvon byl darován Norbertem z Trauttmansdorffu a je datován do r. 1725.

²⁵ Velikost světničky činí 3,7 x 3,5 metru. FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8. s. 80.

²⁶ Viz příloha.

míře realitě. Zde věž přiléhá z jižní strany; nicméně jsou na ní patrné (dnes již neexistující) věžní hodiny, doložené ze zápisů z roku 1651²⁷.

Shrnutí

Obě městské věže slouží dnes jako rozhledny a poskytují bohatý pohled na širé okolí. Jak je patrné z textu, unikátnější vlastnosti vykazuje především věž domažlická. Nicméně i horšovskotýnská věž představuje více než důstojného reprezentanta tohoto druhu staveb. Díky sgrafitům, tolik typickému rysu renesanční architektury, a díky své „normálnosti“ patrně představuje lépe využitelný didaktický objekt. Přiznávám, že se jedná o názor diskutabilní, neboť domažlickou věž posiluje její netradičnost, jež je zřetelná z každého úhlu pohledu.

2.1.2 Radnice

Radnice, a to nejen ty historické, již neodmyslitelně představují symbol měst. Jedná se o reprezentativní budovu městské správy. Reprezentativní funkce reflektuje především sebevědomí měšťanů a tím i představuje vzpomínky na doby, kdy se danému městu zkrátka dařilo. Na českém území se radnice vyskytují již ve 13. století²⁸. S tímto typem staveb se pojí i městské rychty, které se mnohdy přeměnily na budoucí radnice. K dalšímu rozvoji radnic došlo ve 14. století²⁹, ovšem skutečný rozmach nastal ve století 15. a především v renesanci³⁰. I baroko přirozeně formovalo tento druh staveb. V devatenáctém století řada menších radnic přestala vyhovovat, a proto docházelo k monumentálním přestavbám (resp. novostavbám)

---

²⁷ Záznamy se zmiňují o výměně českých hodin za hodiny německé na žádost Adama Matyáše z Trauttmansdorffu. PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 65.

²⁸ Jsou doložené v Praze a Chebu. Otazník visí nad Olomoucí a Brnem, kde se v místech radnic objevily relikty raně gotického zdiva. KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 18.-20.

²⁹ Symbolem tohoto období jsou především pražské radnice. KRATOCHVÍL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české - Architektura*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-000-2. s. 224.

³⁰ Pro západní Čechy jsou nejdůležitějšími stavbami tohoto období především radnice v Plzni z let 1554 – 58 a radnice ve Stříbře, jež je vystavěna po roce 1543. POCHE Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 P/S*. Praha: Academia, 1980. s. 81., 454.

v historizujících slozích. Šlo především o novorenesanci³¹ a neogotiku³². Tyto změny reflektují i stavby na Domažlicku.

Domažlice

Jako první bude představena Nová radnice v Domažlicích. Mohutná novorenesanční budova s věží a podloubím na sebe upozorní okamžitě. Tato stavba stojí na místě starší, původně renesanční radniční budovy, již si později přiblížíme. Zatím je nezbytné sdělit, že tato starší stavba byla zničena roku 1822 požárem. Ačkoliv byla obnovena, úlohu radnice převzal domažlický hrad³³. Stará radnice byla zbořena roku 1891 a do roku 1893 zde vyrostla dnešní novorenesanční budova, jejíž plány pocházely od vídeňského architekta Josefa Drexlera a architekta Václava Kauny³⁴.

Vnitřní prostory radnice jsou náročně vyzdobeny a obsahují bohatou štukaturu. Dříve radnice sloužila současně i městskému muzeu³⁵. Dnes v ní působí městský úřad. Radnice se skládá ze čtyř vzájemně propojených částí – čelní dvoupatrová stavba s podloubím; zadní, menší dvoupatrová budova; obě části sjednocuje spojovací křídlo; vpravo od přední budovy je nižší patrová budova, dnes se secesním průčelím. Součástí areálu jsou i dva nevelké dvory, které se nacházejí mezi jednotlivými částmi. Celá radnice je podsklepena, některé valené klenuté prostory patrně tvoří pozůstatek starší renesanční radnice³⁶.

Ke starší radnici můžeme dodat, že vznikla v 16. století. Na počátku třicetileté války, roku 1620, byla poničena výbuchem střelného prachu³⁷. Budovu zachycují staré fotografie z 19. století³⁸. Zde působí jako malebná jednopatrová stavba s tradičním domažlickým podloubím. V úrovni podloubí je zdobena pásovou bosáží s vyznačením klenáků. Fasáda

³¹ V českém prostředí se uplatnily tři druhy novorenesance – novorenesance italizující, česká a německá (typická pro německo-jazyčné prostředí). KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 260.

³² V druhé polovině 19. století představovala gotika a renesance hlavní slohy hodné napodobování. Tomuto značně konzervativnímu přístupu se dokázala postavit jen hrstka architektů. KRATOCHVÍL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české - Architektura*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-000-2. s. 574.

³³ Více ke vztahu hradu a radnice v kapitole o městských panských sídlech.

³⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 50.

³⁵ Zachované fotografie z počátku 20. století v příloze.

³⁶ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 371.

³⁷ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 371.

³⁸ Viz příloha.

prvního patra je vertikálně členěna čtveřicí zdvojených pilastrů, které jsou zdobeny korintskými hlavicemi. Mezi pilastry nacházíme 3 okna zdobená suprafenestrami³⁹. Nad prostředním oknem se vyjímá městský znak. Tato podoba spíše reflektuje barokní a klasicistní úpravy. Nicméně i čistou renesanční podobu máme zachycenou díky vyobrazení z roku 1669⁴⁰. I zde je patrné podloubí, byť se dvěma oblouky. Celé budově ale jasně dominuje renesanční štít a střecha s mohutným věžovitým útvarem s kupolovitou konstrukcí. Vpravo je možné spatřit trojici navzájem podobných staveb s trojúhelníkovitými štíty. Tato trojice navazuje na hlavní radniční budovu. Zadní strana radnice je patrná i na starším vyobrazení z roku 1592⁴¹. Zde je možné postřehnout zadní stranu štítu hlavní budovy i trojici staveb na ni navazujících. Chybí ovšem mohutná věžovitá stavba, jež je patrná na vyobrazení ze 17. století. Místo ní zde nacházíme menší věžičku.

Na závěr zmíníme spojitost novorenesanční stavby s historickou renesancí. Jak je patrné, dnešní stavba nemá příliš společného s tou starší. Je sice zřejmé, že tato skutečnost by mohla platit i pro jiné případy českých měst v 19. století. Nicméně např. novorenesanční radnice v Klatovech má k české renesanci relativně blízko⁴². Domažlická radnice má v mnohém blíže francouzské renesanci⁴³. Každopádně i o této stavbě můžeme říci, že harmonii domažlického náměstí nenarušuje. I navzdory tomu, že se jedná o relativně odlišnou a především o velice výraznou budovu. Možná tomu pomáhá i jisté vyvážení s protějším kostelem Narození Panny Marie s městskou věží. Domažlická radnice každopádně reflektuje jisté vzhlížení k renesanci jako k období zlatého věku českých měst. Její slohová čistota může být učebnicovým příkladem novorenesance. Důležité je zmínit fasádu, na níž jsou vyobrazeni čeští králové, což přispívá k didaktickému uplatnění této budovy. Vyobrazení staré renesanční radnice by bylo možné zařadit do prezentací při lokálních hodinách dějepisu. Tato skutečnost platí i pro další zaniklé či výrazně pozměněné objekty, jako jsou například městské domy a opevnění.

---

³⁹ Suprafenestra – pole v ploše mezi oknem a nadokenní římskou zdobené malbou či štukováním. HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2. s. 217.

⁴⁰ Viz příloha.

⁴¹ Viz příloha.

⁴² Více o klatovské radnici v: VÁŇOVÁ, Ladislava a Zdeněk PROCHÁZKA. *Klatovy město*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2000. Historicko-turistický průvodce. ISBN 8086125181. s. 77.

⁴³ Tato skutečnost je patrná zejména na podobnosti štítů, vikýřů a celkové kompozice fasády. Více o francouzské renesanční architektuře v: PIJOÁN, José. *Dějiny umění*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-242-0141-0. s. 239. -260.

Horšovský Týn

Další významná radnice se nachází v Horšovském Týně, konkrétně na severozápadní straně náměstí Republiky. Předchůdcem této stavby byl pozdně gotický měšťanský dům⁴⁴. Rok 1547 znamenal pro město pohromu v podobě požáru, který zničil hrad i všechny domy na náměstí. Následoval další požár, po němž došlo k obnově v renesančním slohu. Tato stavba byla před rokem 1693 upravována barokně. Nicméně opětovný požár, ke kterému došlo roku 1708, budovu zdevastoval. Další úpravy byly klasicistní a ty se uskutečnily roku 1791; další rok zde byl zřízen tzv. regulovaný magistrát⁴⁵. Roku 1801 postihl budovu další požár. Magistrát zde působil do poloviny 19. století. Následně zde zasedal městský úřad. Radnice byla obnovována především v letech 1964-67. Docházelo zde k pozoruhodným objevům při odkrývání stará klenby v mázhauzu. Jednalo se o nálezy z období třicetileté války – šlo o česky psanou kroniku, 1 m dlouhý stříbrný spínací pás a prastaré zrosolovatělé víno. Radnice byla současně rozšířena o prostory v přilehlých domech. Městský úřad tedy sídlí nejen v této budově, jeho další část je umístěna v budově tzv. Nové radnice⁴⁶.

Vraťme se k popisu Staré radnice. Jedná se o patrovou budovu se čtyřosým průčelím. V přízemní se nachází půlkruhový portál s přetínanými pruhy. Vstupní portál zaujímá pravou stranu. V patře se nachází kamenný znak města, jenž byl roku 1622 pozměněn císařem Ferdinandem II. Patru nicméně dominují poměrně vysoká okna z pozdně gotického období. Vrcholu fasády vévodí barokní socha Spravedlnosti⁴⁷. Celou budovu kryje mansardová střecha s věžičkou, jež je vybavena lucernou, cibulí a zakončena špicí s makovicí a korouhvičkou. Zajímavé jsou i interiéry. Nad vstupem se nachází hala se dvěma poli křížové klenby. Po levé straně se nachází současná obřadní síň, která je rovněž kryta dvěma poli křížové klenby. Původně se zde nacházel monumentální mázhaus, na tuto skutečnost upomíná zčásti odkrytý sloup ve zdi. Do patra vede trojdílné schodiště s plackově klenutými podestami. V přízemí se dále nachází valeně klenutá místnost a vstup na schodiště do radničního dvorku. Zde navazuje levé nádvorní křídlo radnice, v jehož patře se vyskytuje zasedací síň. Valené klenby je možno najít i v levé přední podsklepené části.

---

⁴⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 427.

⁴⁵ Jednalo se o omezení městské samosprávy, jež byla nahrazena magistráty – dosazenými státními úředníky. KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 234.

⁴⁶ Jedná se o empírový dům, který ale nemůžeme považovat za regulérní radnici, jelikož nebyl k této funkci vystavěn. Teprve od roku 2000 působí tento dům z poloviny 19. století jako radniční budova.

⁴⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 427.

Radnice v Horšovském Týně patrně představuje nejvýznamnější zachovalou raně novověkou radnici Domažlicka. Pro didaktické cíle je rozhodně využitelná jako objekt, který upomíná na zlatou éru města v 16. století. Za učebnicové architektonické prvky můžeme považovat pozdně gotická okna a portál, barokní mansardovou střechu i v nice umístěnou sochu.

Další radniční stavby na Domažlicku

Z historických radnic Domažlicka můžeme zmínit radnici v Kolovči⁴⁸. Stavba, jejíž dnešní podoba pochází z 30. let 19. století, má své počátky v renesanci. Její výstavba byla iniciována roku 1584 zdejším šlechtickým rodem Žákovců ze Žákova. Roku 1729 spolu s městečkem vyhořela⁴⁹. Jako radnice tato stavba sloužila až do roku 1943. Dnes se v ní nachází sklenářství, knihovna a spolková místnost⁵⁰.

Ve Kdyni existovala radnice již v 17. století⁵¹. Ta byla roku 1781 zničena požárem se všemi knihami a písemnostmi⁵². Nově vybudovaná radnice měla již zděné přízemí, ale její patro bylo stále dřevěné⁵³. Tato stavba byla zničena roku 1850. Do dvou let ovšem vyrostla mohutná radnice, jež není slohově striktně vymezena⁵⁴. Jediným přesněji slohově identifikovatelným prvkem je novogotická věžička s hodinami z roku 1871.

Zajímavá je situace v Klenčí pod Čerchovem. Roku 1683 zde měla být vystavěna radnice, o jejíž vznik usilovali zdejší obyvatelé. Zdejší vrchnost nicméně chtěla radnici umístit na odlišné místo. Tento spor vyústil nakonec k tomu, že zde byla radnice vybudována o téměř jedno století později. K jejímu vzniku došlo mezi lety 1770-1774, tehdy ještě v doznívajícím barokním slohu. Radnice ovšem zanikla za spojeneckého bombardování

---

⁴⁸ Jedná se o budovu dnešního Muzea Řemesel.

⁴⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdynsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0. s. 55.

⁵⁰ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 96.

⁵¹ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 85.

⁵² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

⁵³ Kdyně (Nová Kdyně Neugedein) - Děkaný kostel sv. Mikuláše, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 78-81, cit

dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5870> (2018)

⁵⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdynsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0. s. 49.

v roce 1945. Později již nebyla obnovena. Na fotografiích je její podoba dobře doložena. Jednalo se o patrovou stavbu s mansardovou střechou, jež byla uprostřed opatřena věžičkou s lucernou a makovicí⁵⁵.

Další pozdně barokní radnice se nachází ve Staňkově. Vznikla roku 1794 po velkém požáru města. Dnešní stavbě předcházela dřevěná budova patrně ze 17. století.⁵⁶ Staňkovská radnice je jednopatrová. Její valbovou střechu zdobí malá hodinová věžička s makovicí a korouhvičkou. Budova je zdobena nárožní bosáží, ostěními oken a římsou, jež odděluje patro od přízemí. Ve Staňkově se ještě nachází nová radnice z roku 1900 v neoklasicistním slohu, jež byla ve 20. století částečně modernizována⁵⁷.

Zajímavá je situace Pobežovic, kde radnici v 16. století zastupovala zdejší tzv. Německá brána⁵⁸. Celkově je možno říct, že kvalita historických radnic je na Domažlicku spíše lehce nadprůměrná. Zvláště, když bereme v potaz období středověku a raného novověku, na které se práce zaměřuje. Důležitý je jejich barokní charakter, jenž je u dosud dochovaných objektů velice zřetelně patrný. Pro následující dějinné epochy je významná přítomnost novorenesanční radnice v Domažlicích, jež představuje výbornou reprezentativní ukázkou tohoto slohu v Čechách.

2.1.3 Fortifikace

Tato kapitola se bude především týkat Domažlic a Horšovského Týna. Je třeba se zmínit i o lokalitách, kde se městské fortifikační prvky již nevyskytují, což je případ Kdyně, Pobežovic a Hostouně. Hlavní důraz bude kladen na městské brány, které představují přední doklady opevňovací architektury v Domažlickém regionu. Prvky, jako jsou bašty, věže nebo samotné hradební zdi, jsou spíše zaniklé, respektive dochované ve velice omezené míře. Nicméně díky starým obrazovým materiálům je možné si velice dobře představit původní podobu ochranných „krunýřů“, což platí zejména pro Domažlice a Horšovský Týn.

---

⁵⁵ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 91.

⁵⁶ Probošt chotěšovského kláštera Adam Ruderich obci daroval roku 1627 zpustlý dům k výstavbě radnice. PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdynsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0. s. 116.

⁵⁷ KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2. s. 317.

⁵⁸ Více o branách a městských fortifikacích v následující kapitole.

Domažlice

Opevnění Domažlic vzniklo patrně již v době založení města v 60. letech 13. století.⁵⁹ Fortifikace se skládala z hradební zdi, která kopírovala půdorys města - tedy tvar otupeného obdélníku. Zeď byla zesílena 3 válcovými věžemi v nárožích a 22 půlválcovými dovnitř otevřenými věžemi po obvodu. Jejich rozestup činil cca 30 metrovou vzdálenost. Před hlavní linií opevnění předstupovala parkánová zeď a 20 m široký příkop s valem, jenž byl přirozeně napájen z říčky Zubřiny protékající na jižní straně města. Do města se vstupovalo 3 hlavními branami a výpadní brankou⁶⁰. Nedílnou součástí celého systému byl hrad a městská věž, jimž jsou věnované samostatné kapitoly. Nezbyvá též připomenout úlohu věže, jejíž úloha spočívala v kontrole příjezdových cest a v ochraně městských ulic prostřednictvím určitého flankování. Právě flankovací charakter oválných věží, které vystupovaly z hradeb a umožňovaly tím boční a vějířovou palbu⁶¹, dodal městu perfektní obranyschopnost, což platí zejména pro dobu předhusitskou, kdy nedošlo k rozvoji palných zbraní a kdy převyšující okolní návrší nepředstavovala zásadní ohrožení pro fortifikaci. Během husitských válek patrně vznikl parkán opatřený hranolovými baštami. Nicméně i po husitských válkách, na přelomu 15. a 16. století, došlo k vylepšení obranyschopnosti tím, že brány získaly předbrání⁶² a předsunuté brány a vnější opevnění bylo obohaceno o nové bašty⁶³. Je možno zmínit i hypotetickou existenci předsunutého opevnění. Není bezpečně doloženo, nicméně jeho přítomnost evokují základy stavby kruhového půdorysu, které se nachází na severozápadním ostrohu města nedaleko kostela U svatých⁶⁴.

Tento obraz sevřeného města setrval až do první poloviny 19. století, kdy docházelo k bourání již zbytečných hradeb a bran. Zmizely i příkopy a historické jádro splynulo

---

⁵⁹ Městské hradby jsou výslovně uváděny v roce 1287. PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 31.

⁶⁰ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 58.

⁶¹ Jedná se o tzv. aktivní obranu – způsob obrany, při němž obránci nespolehají pouze na mohutnost a četnost mechanických překážek (např. hradeb, příkopů, valů apod.) stavěných protivníkovi do cesty a hlavní obrannou linií nepředstavuje až vlastní opevnění. Aktivní obranu charakterizuje snaha přesunout obrannou linii co nejdále od fortifikace. Pro aktivní obranu je typické úsilí o eliminování všech mrtvých míst (tj. z ochozů nezasazitelných prostorů) u paty opevnění. Prostředkem tohoto úsilí je právě přítomnost flankovacích prvků (bašt, věží, věžic...). DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 47.

⁶² Předbrání - DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 456

⁶³ Především na severozápadní části úseku fortifikace. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 311.

⁶⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 34.

s předměstími. Představu o podobě opevnění nám dávají především četná vyobrazení a relativně přesný plán města z roku 1780. Dnes z kdysi mohutného systému opevnění zbývají fragmenty na dvorcích či pozůstatky, které splynuly s mladšími přestavbami⁶⁵. To ale neplatí o dvou branách.

Nejvýraznějším pozůstatkem městské fortifikační architektury na Domažlicku je především gotická Dolní brána⁶⁶. Nachází se na východním konci dnešního náměstí Míru⁶⁷. Vznikla již v 60. letech 13. století a nebyla výrazněji přestavována. Potřebné je zmínit, že se tato budova spolu s branou v Horažďovicích⁶⁸ a Kouřimi⁶⁹ považuje za nejstarší dochovanou stavbu tohoto typu v Čechách. Nicméně, jak bylo nastíněno, Dolní bránu později doplňoval koridor, zajištěný další věžovitou branou⁷⁰, což je součástí zdokonalovacích prací v závěru středověku. Teprve roku 1905 došlo k zásadní úpravě. Šlo o odstranění omítek⁷¹ a o instalaci nových oken s kamennými ostěními. Nezbytnou součástí úprav byla přeměna kdysi namalovaného nápisu „*Domažlice, pevná vlasti hráz, co jste někdy byly, buďte zas*“ s městským znakem, W Vladislava II. Jagellonského a letopočtem 1481 na pískovcovou desku, která byla slavnostně umístěna nad portál brány roku 1905⁷².

K Dolní bráně můžeme dodat statistické údaje. Je vysoká 20 metrů, nad průjezdem obsahuje další 4 patra. Věž je kryta krovem s prejzovou střechou, která je ozdobena věžičkou s lucernou a štítky s hodinami. Vraťme se ještě k průjezdu, jehož obě dvě strany zdobí raně gotické portály. Portál na vnější straně je velmi bohatě profilovaný⁷³ a je vertikálně prořat širokým zářezem, kterým se pohyboval hřeben uzavírající bránu. Samotný průjezd je zaklenut

---

⁶⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 746.

⁶⁶ V dobovém kontextu se jedná o hranolovou věž s průjezdem (branou), což je typické pro české fortifikace 13. století. KUPKA, Vladimír. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-096-9. s. 69.

⁶⁷ Vzhledem ke svému umístění se brána též nazývá jako Dolejší či Pražská.

⁶⁸ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 110.

⁶⁹ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 202.

⁷⁰ Tato stavba byla zbořena roku 1843. PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 33.

⁷¹ Stav brány před odstraněním omítky v příloze.

⁷² PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 33.

⁷³ Podoba portálů připomíná portál v západním průčelí horšovskotýnského hradu, což nabádá k tomu, že oba architektonické prvky zhotovila stejná huť. Vnější portál domažlické Dolní brány je však bohatší o vložené sloupky do ostění a obloukové profily. KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 106.

křížovou klenbou⁷⁴. Za zmínku stojí objev V. Razima, který objevil ve 4. patře stopy čtyř rozměrných okenních otvorů, které interpretoval jako komorové střílny pro stojící střelce. Mohlo se jednat též o vrhací otvory⁷⁵. Na závěr můžeme zmínit sílu zdiva, která činí 3 metry v prvním patře. V druhém a třetím patře se jedná o poloviční hodnotu⁷⁶.

Mezi další domažlické brány v minulosti patřily Horní brána (západ opevnění) a Týnská brána (sever opevnění). Obě zanikly krátce před polovinou 19. století a obě měly podobu připomínající bránu Dolní. Na jižní straně města je nicméně zachována tzv. branka. Ta nedosáhla v minulosti významu ostatních bran, neboť z jihu nemířila do Domažlic žádná významnější komunikace⁷⁷. Patrně i proto se dochovala do dnešních dnů. V minulosti mimo jiné soužila k získávání vody z říčky Zubřiny⁷⁸. Branka je ve svém jádře předsunutou branou mladšího pozdně gotického opevnění. Je patrná na obraze z roku 1592, kde na sebe upoutá výrazným obloučkovým štítem, což svědčí o renesančních úpravách. Branka samotná byla přístupná po dřevěném mostě. Je jednopatrová a po barokních úpravách, které ji vtisky konečnou podobu, působí jako průchozí barokní dům⁷⁹. V 19. století byl okolní terén zvýšen a branka začala sloužit jako prosté obydlí. Z architektonických prvků stojí za zdůraznění vysoký obloučkový barokní štít a barokní segmentové portály v průchodu⁸⁰. Za pozornost stojí i odhalená nárožní bosáž, pocházející z pozdní gotiky. Za branou se nachází koridor⁸¹ vedoucí k budově Konšelského šenku.

---

⁷⁴ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 59.

⁷⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 33.

⁷⁶ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 59.

⁷⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 33.

⁷⁸ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 60.

⁷⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 311.

⁸⁰ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 60.

⁸¹ Koridor – „Spojovací chodba“, součást pozdně gotických opevňovacích systémů, zvláštní opevnění přístupové cesty. Nejčastěji je tvořen dvěma hradbami podél cesty a jeho čelo uzavírá kulisová brána. DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 273.

Horšovský Týn

V Horšovském Týně vzniklo opevnění v polovině 14. století, tedy v době působení arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Stojí za zmínku, že hlavní fortifikačními prvky ve století předešlém představovaly hrad a opevněný kostel sv. Apolináře⁸². Součástí nového opevnění byly dvě brány a fortna. Hradba byla zesílena baštami⁸³ a věžemi, které se dodnes nedochovaly. Na starších vyobrazeních se jeví jednou jako válcové, jednou jako hranolové. Na rozdíl od Domažlic je zde dochován úsek hradby na severní straně města, který dosahuje výšky až 8 metrů. Zachoval se i hluboký příkop, který kromě města obklopoval i část bývalého hradu. Ze dna severního příkopu vystupuje základové zdivo hranolové stavby, která byla patrně součástí parkánové zdi. V průběhu času hradby přirozeně chátraly. Zajímavé je, že na počátku 18. století Trauttmansdorffové měšťany nabádali k tomu, aby středověké opevnění udržovali v dobrém stavu. A to mluvíme o době, kdy panovaly moderní bastionové systémy. Horšovským Týnem procházela stará stezka ve směru jihozápad – severovýchod⁸⁴. Tato cesta byla střežena výše zmíněnými branami.

Dolní brána⁸⁵ se nacházela přímo pod areálem hradu na jeho jižní straně mezi domy čp. 105 a 121. Tato původní gotická stavba existovala ještě v roce 1838⁸⁶, posléze však byla zbořena. Část zdiva byla odhalena a zdokumentována v roce 1996. Podle vyobrazení v kapli kostela sv. Apolináře⁸⁷ je patrné, že tuto bránu chránily dvě hranolové věže s jehlancovými střechami⁸⁸. S konstrukcemi bývalé brány můžeme spojit úzký rizalit⁸⁹ vystupující z domu čp. 105⁹⁰.

---

⁸² Více o kostele sv. Apolináře v kapitole o městských kostelích.

⁸³ Podle zápisů z 16. století byla jedna z bašt využívána jako městské vězení. PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 61.

⁸⁴ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 60.

⁸⁵ Též nazývaná Říšská, Bavorská či Domažlická.

⁸⁶ Je vyobrazena jako objekt se zděným štítem i na akra velu z roku 1848 v kronice J. Eckharda. Schéma je vyobrazeno na mapce z roku 1851. PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 60.

⁸⁷ V Encyklopedii městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku je chybně interpretována jako hradní kaple.

⁸⁸ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 60.

⁸⁹ Část budovy předstupující mírně před ostatní průčelí (fasádu) jako zdůraznění jeho středu, případně krajů. HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2. s. 216.

⁹⁰ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 60.

Pozůstatky Horní brány⁹¹ se nachází na severovýchodě města pod kapucínským klášterem. Budova vznikla koncem 14. století a jako mohutná hranolová věž je zachycena ve vyobrazení v hradní kapli. Tomu odpovídá i Wernerovo znázornění z poloviny 18. století⁹². Věžová stavba se nedochovala, ale fragmenty předsunuté části brány jsou dodnes viditelné na domu čp. 1. Tato předsunutá část byla s hlavní branou spojena koridorem.

Za zmínku stojí i branka, které se nachází ve východním nároží náměstí. Ačkoliv je dnes nejvíce zachovalou branou ve městě, nebyla zapojena do linie opevnění města. Je ale možné, že představuje součást staršího opevnění z počátků města. Branka spojovala náměstí s řekou Radbuzou patrně prostřednictvím fortny. Jedná se o dvoupodlažní stavbu, která spojuje protilehlé domy čp. 57 a 58. Nad segmentovým průjezdem s valenou klenbou se nachází místnost, která je taktéž valeně klenutá. Hrotitá střecha má špici s korouhvičkou a hvězdou⁹³. Na závěr je třeba zmínit kulisovou⁹⁴ bránu, která se podle starších vyobrazení nacházela na Domažlickém předměstí. Sloužila k vybírání cla a na noc se uzavírala⁹⁵.

Zaniklé městské fortifikace a shrnutí

Tímto byly představeny nejvýznamnější městské fortifikace na Domažlicku. Krátce je třeba se zmínit o opevněních již zaniklých. V Hostouni vzniklo opevnění v 15. století a obsahovalo dvě brány⁹⁶, které zanikly okolo roku 1838⁹⁷. Poběžovické opevnění vzniklo po roce 1470 a sestávalo ze tří městských bran (Německá, Týnská a Samická). Zajímavostí je, že zdejší Německá brána sloužila v 16. století jako radnice⁹⁸. Zánik zdejších bran je kladen také do 19. století. Kdyně nikdy nebyla skutečně opevněná⁹⁹, ale na základě pomístních názvů¹⁰⁰ lze

---

⁹¹ Nesla též název Plzeňská či Pražská.

⁹² FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 70.

⁹³ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 71.

⁹⁴ Kulisová brána – Brána, která je tvořena pouze portálem v hradbě (nejedná se tedy např. o věžovitou bránu). DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 79.

⁹⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 61.

⁹⁶ Jednalo se o bránu Horní a Dolní. FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 73.

⁹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 239.

⁹⁸ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 174.

⁹⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

předpokládat existenci dvou vstupních bran¹⁰¹. Na závěr je nutné připomenout, že z didaktického hlediska je přirozeně nejlépe využitelná domažlická Dolní brána, která nám dává výborný příklad o středověkém fortifikačním stavitelství. Nevýhodou Domažlicka je ovšem absence ucelenějšího systému městského opevnění, nemluvě o novověkých bastionech..

2.1.4 Panské sídlo

Domažlice

Dominantu jihozápadního nároží historického jádra představuje Chodský hrad. Tuto stavbu založil spolu s městem Přemysl Otakar II. Jeho současnou podobu ovlivnily četné požáry. Roku 1592 vyhořel a stal se zříceninou, v níž se udržovaly pouze některé části. Tento stav byl podpořen rovněž tím, že bývalé zdi představovaly výhodný zdroj stavebního materiálu. Rudolf II. chtěl hrad přenechat na 50 let městu, když jej obnoví dle plánu stavitele Ulrika Aostalliho. Měšťané ale s touto úpravou nikterak nespáchali. Ruiny nakonec přešly do rukou Wolfa Wilhelma Lamingena z Albenreuthu v roce 1622¹⁰². Později došlo k dohodě, kdy měšťané získali hrad zpět, přičemž Lamingenové obdrželi část domažlických pozemků, na nichž později vznikl trhanovský zámek¹⁰³. Zbytky hradu byly v letech 1726-1728¹⁰⁴ přeměněny na solnici s byty úředníků, která však byla znova přestavěna po požáru roku 1822. Stavba solnice, která byla později označena jako zámek, byla patrně navržena Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. Stavbu ale nejspíše vedl stavitel Roček z Dašic¹⁰⁵. Mezi lety 1836-1837 došlo k úpravě zámku, kdy byl adaptován pro potřeby dívčí školy a policejní stanice. Úpravy zřejmě navrhl krajský inženýr Čech a byly provedeny místním domažlickým

---

¹⁰⁰ Jedná se o názvy V bráně a U brány. FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 105.

¹⁰¹ FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8. s. 105.

¹⁰² DURDÍK, Tomáš. *Chodský hrad v Domažlicích*. 1. vyd. Domažlice: Muzeum Chodska, 1987.s. 5.

¹⁰³ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 229.

¹⁰⁴ DURDÍK, Tomáš. *Chodský hrad v Domažlicích*. 1. vyd. Domažlice: Muzeum Chodska, 1987.s. 14.

¹⁰⁵ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 229.

stavitelem Václavem Královcem. Po roce 1842 zde působil magistrátní, posléze okresní úřad. Od roku 1926 začala budova sloužit potřebám městského muzea¹⁰⁶.

Jak již bylo zmíněno, hrad zaujal v rámci městské parcelace nejvýhodnější polohu v jihozápadním nároží. Část obrácená k městu byla pravoúhlá, část obrácená z města ven byla čtvrtokrouhlého charakteru. Památku na bývalý hrad představuje obvodová zeď na vnější straně, část zdi východní a mezi nimi okrouhlá věž, která byla postavena na čtverhranném soklu¹⁰⁷. Vzhledem k tomu, že se hrad pravděpodobně řadí k středoevropským kastelům¹⁰⁸, je možno předpokládat existenci dalších věží v severozápadním a severovýchodním nároží¹⁰⁹. Podle zobrazení z roku 1592 hrad obsahoval tři palácová křídla. Proti městu nejspíše obíhal příkop a parkánová hradba¹¹⁰. Dnešní východní a severní zdi objektu stojí přibližně v místech původních středověkých¹¹¹.

Horšovský Týn

Patrně nejvýznamnější regionální panské sídlo představuje renesanční zámek v Horšovském Týně. Původně se jednalo o biskupský hrad¹¹², kterému předcházela opevněná biskupská dvorec (neboli týn). Hrad vznikl okolo poloviny 13. století. První bezpečná zmínka o něm pochází až z 80. let téhož věku. Za arcibiskupů Arnošta z Pardubic a Jana z Jenštejna došlo k dílčím úpravám. Za husitských válek přešel do rukou šlechtických rodů. Nejvýznamnějšími vlastníky byli Lobkovicové, kteří hrad získali roku 1539¹¹³. Po katastrofě, kterou přinesl požár roku 1547, byl honosně přestavěn v renesančním slohu. Po třicetileté válce přešel do rukou Trautmansdorffů, kteří udržovali jeho renesanční autenticitu. Barokní

---

¹⁰⁶ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 230.

¹⁰⁷ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s.116.

¹⁰⁸ Přesná definice tohoto termínu zní takto. „Jako kastely středoevropského typu jsou uvažovány pravidelné čtyřúhelníkové, nejčastěji čtyřvěžové, primárně městské hrady s obvodovou zástavbou. Věže bývají ve většině případů čtverhranné bez možnosti flankování. Vnitřní horizontální komunikaci může umožňovat arkádový ochoz.“ DURDÍK, Tomáš. *Hrady kastelového typu 13. století ve střední Evropě*. Vyd. 2., rozš., 1. české. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0624-9. s. 150.

¹⁰⁹ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s.117.

¹¹⁰ DURDÍK, Tomáš. *Chodský hrad v Domažlicích*. 1. vyd. Domažlice: Muzeum Chodska, 1987. s. 10.

¹¹¹ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s.117

¹¹² Někdy se hrad označuje jako falc. VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 252.

¹¹³ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 253.

úpravy byly nevýrazné a v 19. století došlo k novorenesančním úpravám, které jsou spojeny s architektem Josefem Schulzem¹¹⁴.

Archeologický výzkum Lenky Krušinové objasnil počátky hradu. Mimo jiné byly odkryty i zbytky opevnění biskupského dvorce, jehož součástí byla jednodílná kaple s pravouhlym závěrem¹¹⁵. Budoucí hradní areál přirozeně integroval do svých nových budov i tuto sakrální stavbu.¹¹⁶ Vybudování hradu bylo otázkou několika fází. Jako první vzniklo západní křídlo s jihozápadní věží, přičemž obrana areálu byla zajištěna „provizorním“ opevněním z bývalého dvorce. V druhé fázi vznikla severozápadní věž, která byla připojena k západnímu křídlu. Analogická věž na jihovýchodě vyrostla nad hmotou výše zmíněné kaple. Ve třetí fázi konečně vznikla hlavní hradba a zřejmě i hranolová věž v severovýchodním nároží. Z opevnění bývalého dvorce se stal parkán¹¹⁷. Později patrně vzniklo křídlo i na východní straně. Drobné pozdně gotické doplňky jsou přítomné v západním paláci. Podél severní hradby byly zřejmě umístěny arkády¹¹⁸. Když byl dokončen, představoval horšovskotýnský hrad takřka dokonalou ukázkou středoevropského kastelu¹¹⁹. Obranný systém byl relativně důmyslný. Do hradu se vstupovalo patrně z náměstí. Dále bylo nutné skrz parkán po jižní straně obejít jádro, jehož vchod byl umístěn v západním křídle¹²⁰. Tyto kvality by rozhodně podpořilo, kdyby věže vystupovaly z hmoty obvodové zdi, čímž by se staly věžemi flankovacími. I tak horšovskotýnský hrad představoval na poměry 13. století výstavný objekt s dobrými obrannými kvalitami.

Nejvýznamnější pozůstatek ze středověkého hradu představuje náročná raně gotická kaple Nejsvětější Trojice¹²¹ ze 13. století. Jedná se o kapli umístěnou v bývalé jihozápadní věži, což už představuje první unikátní vlastnost, neboť se s takto umístěnými kaplemi setkáváme v širším měřítku až ve století následujícím¹²². Spodní část kaple je členěna

---

¹¹⁴ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 167.

¹¹⁵ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 167.

¹¹⁶ ZÁRUBA, František. *Hradní kaple III. doba poděbradská a jagellonská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2016. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-517-8. s. 209

¹¹⁷ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 167.

¹¹⁸ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 169.

¹¹⁹ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 169.

¹²⁰ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 168.

¹²¹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 252.

¹²² Mezi významné hradní kaple umístěné ve věži patří slavná kaple sv. Kříže na Karlštejně nebo kaple jenštejnského hradu. ZÁRUBA, František. *Hradní kaple III. doba poděbradská a jagellonská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o.,

sedilemi a obsahuje dva portály, z nichž první představuje hlavní vstup a druhý vede na schodiště. Ačkoli je kaple jednodušší, její vnitřní členění je poněkud komplikované. Pomocí dvou sloupů a složitějšího klenebního obrazce prostor vyústil v trojlodní závěr, který je osvětlován třemi hrotitými okny. Podobný obrazec byl využit i v západní části kaple. Kaple byla patrně dokončena v 60. letech 13. století¹²³. V kontextu vývoje nejen českého, ale i evropského¹²⁴ vývoje architektury hradních kaplí je unikátní trojosý závěr kaple, na 13. století, kdy převládaly polygonální či rovné závěry, zcela osamocený svým provedením¹²⁵. Co se týče biskupských hradů následujících staletí, nebyla kaple v Horšovském Týně svoji kvalitou překonána. Trendem u (arci)biskupských sídel ve 14. století byly spíše malé soukromé kaple¹²⁶.

Ačkoli byla uvedena hradní kaple jako nejvýznamnější pozůstatek z bývalého hradu, za středověké je možné považovat celé bývalé západní křídlo, které si uchovalo raně gotické členění. Suterény v paláci jsou klenuté křížovými klenbami, které jsou svedeny na střední sloupy. Rovněž je dochován již zmíněný průjezd, který obsahuje tři portály za sebou. Vlastní palác obsahoval střední sál, jenž byl zaklenut dvěma poli křížové klenby, přičemž byl z nádvoří strany osvětlován velkými hrotitými okny. Se sálem sousedila na severní straně krbem vytápěná komnata, která byla rovněž zaklenuta křížovou klenbou¹²⁷.

Nyní je možné přejít k renesanční přeměně horšovskotýnského panského sídla, ke které došlo po roce 1547. Nejdříve byl zvýšen palác na západní straně areálu o jedno patro. Zdejší nástěnné renesanční malby je možné datovat již do roku 1558, vnější sgrafitová výzdoba je o osm let starší. Součástí této první fáze bylo vyrovnaní terénu nádvoří a postupné budování bočních křídel. Po severní a jižní straně vystoupily renesanční novostavby z hmoty bývalých hradeb, aby nedošlo ke zmenšení nádvoří. Po úpravě západního křídla vzniklo mezi

---

Nakladatelství Lidové noviny, 2016. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-517-8. s. 207.

¹²³ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 169.

¹²⁴ SCHNEIBERGOVÁ, Martina, Jiří FAJT a Hana LAŠTOVKOVÁ. *Gotika v západních Čechách (1230-1530): sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého symposia : věnováno k 70. narozeninám Prof. PhDr. Jaromíra Homolky, DrSc.* Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 8070351721. s. 156.

¹²⁵ ZÁRUBA, František. *Hradní kaple III. doba poděbradská a jagellonská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2016. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-517-8. s. 212.

¹²⁶ ZÁRUBA, František. *Hradní kaple II. doba lucemburská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-414-0. s. 153.

¹²⁷ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 168.

roky 1557-1558 východní křídlo, jímž byl veden nový vstup. I zde se dochovaly dobové malby a raně renesanční portály. Po roce 1558 bylo i toto křídlo opatřeno sgrafitovou výzdobou. Rovněž bylo zvýrazněno majestátními štíty. V prvním patře paláce vznikl velký sál. Stavitelem na Horšovském Týně byl s největší pravděpodobností Agostino Galli, který pro Lobkovice vybudoval palác (dnešní Schwarzenberský) na Hradčanech¹²⁸. Za nejhodnotnější součást zámku se považuje jižní křídlo, které bylo dobudováno na počátku 17. století. Současně bylo vystavěno purkrabství na zadním dvoře a v parku míčovna a zahradní pavilon. Výsledná podoba zámku přežila takřka do dnešních časů ve své autentické podobě a v 16. století představovala velmi reprezentativní sídlo skutečného renesančního magnáta¹²⁹. Výjimečnost stavby se potvrdila 16. srpna 1995, kdy byla prohlášena národní kulturní památkou¹³⁰.

Bělá nad Radbuzou

Bělá nad Radbuzou byla nejdříve spojena s dějinami hradu Přimdy. V první polovině 16. století získali Bělou Lamingenové z Albenreuthu. Nejpozději za Volfa Josefa Lamingena vznikl na počátku 17. století v západní části obce renesanční zámek. Po Bílé hoře byl statek Volfu Josefu Lamingenovi zkonfiskován a přešel na jeho bratra Volfa Viléma, který za věrnost Ferdinandu II. získal řadu statků na Chodsku. Zanedlouho přestala Bělá sloužit jako panské sídlo a až do 19. století zde působily panské úřady¹³¹. Od konce 17. do konce 18. století patřil zámek Cukrům z Tamfeldu, na což upomíná erb vytesaný nad vchodem do zámecké budovy¹³².

Zámek představuje jednopatrovou renesanční budovu, která patrně vznikla současně s přilehlým pivovarem. Napříč historií prodělala stavba drobné úpravy. Místnosti v přízemí a sklepy jsou vybaveny klenbami ze 17. století¹³³.

---

¹²⁸ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 253.

¹²⁹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 253.

¹³⁰ SOLAŘ, Miloš. Zpráva o opravách zámku v Horšovském Týně od jeho prohlášení za národní kulturní památku In: *Památky západních Čech I - 2011*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 97.-110.

¹³¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.29.

¹³² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.30.

¹³³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.30.

Hostouň

V Hostouni stojí objekt, který v sobě uchovává pozůstatky goticko-renesanční tvrze, později přestavěné na barokní zámek. Areál tvrze je umístěn na západním okraji obce. Dějiny objektu sahají do roku 1238, kdy je zmiňován Gumbert, předek hostouňských zemanů. Jeho potomci vlastnili statek až do počátku 15. století. Do bitvy na Bílé hoře vystřídal několik majitelů, mezi něž patřili páni z Volfštejna, páni z Rabštejna a Gutštejnové¹³⁴. Nutno však poznamenat, že poprvé je tvrz výslovně zmíněna až roku 1508¹³⁵. Po pobělohorských konfiskacích získali Hostouň spolu se Svržnem a dalšími 16 vesnicemi, které tvořily panství, Černínové. Patrně za vlastnictví Protivy Černína z Chudenic získal hostouňský kostel soubor obrazů¹³⁶ zachycující zámeckou architekturu, jež je inspirována tvrzemi v Hostouni a Bernarticích. Hostouňský zámek je zde vyobrazen jako dvoupatrová budova s průjezdem a malým volutovým štítem¹³⁷. Od Černínů bylo panství roku 1656 odkoupeno Adamem Matyášem Trauttmannsdorfem a připojeno k horšovskotýnskému dominiu¹³⁸. Za Trauttmannsdorfů byla tvrz přestavěna na nevýrazný barokní zámek. V té době sloužil zámek lovecké společnosti a rovněž byl určen panským úředníkům¹³⁹. Zásadní změnu přinesly především nedávné přestavby, jež takřka zakryly její předchozí stavební vývoj. Do roku 1990 byl objekt využíván sovětskou armádou a právě z této doby pochází mnohé necitlivé úpravy zámku a jeho okolí. Po roce 1989 zámek zažíval neustálé změny majitelů a pokračovalo jeho chátrání¹⁴⁰.

Nejstarší jádro tvrze, gotické, se nacházelo v severozápadní části dnešního objektu. Jeho zdivo dosahuje síly až 225 cm a prostory této části jsou zastropeny křížovými klenbami. V plánu obce z konce 18. století je tvrz zobrazena jako uzavřený čtyřkřídlý objekt. Dnešní stavba se ale skládá ze dvou křídel, které tvoří písmeno L. Na gotické jádro navazuje směrem

---

¹³⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.95.

¹³⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 204.

¹³⁶ Více o kostele v kapitole o městských kostelech.

¹³⁷ Viz příloha.

¹³⁸ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 204.

¹³⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.95

¹⁴⁰ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 204.

k východu barokní přístavba; směrem k jihu západní renesanční křídlo¹⁴¹. Součástí tvrze byl i příkop, k jehož zasypaní došlo v polovině 19. století¹⁴².

Poběžovice – zámek

Nadstandardní objekt představuje zámek v Poběžovicích (Ronšperku). Stavbě předcházela tvrz z druhé poloviny 14. století, která se nacházela v místě dnešní fary¹⁴³. Na tvrz navázala výstavba pozdně gotického hradu v severovýchodním nároží města, což se událo za vlastnictví Dobrohosta z Ronšperka v 2. polovině 15. století. Nově vzniklý hrad měl kruhový půdorys a byl obklopen vodním příkopem, z něhož vyrůstala hradba zesílená baštami. Výsledná stavba se díky své výstavnosti a síle fortifikací řadila mezi přední objekty své doby¹⁴⁴. V druhé polovině následujícího věku proběhly renesanční úpravy, které se omezily na sgrafitovou úpravu fasád, menších změn v interiéru a na vybudování obdélného přístavku na západě¹⁴⁵. Mezi roky 1682-95 se uskutečnila raně barokní přestavba, která se opět promítla do podoby fasád. Rovněž vznikly arkády na nádvoří, pozměnila se vnitřní komunikace a výzdoba interiérů. Zámek byl dále upravován v druhé polovině následujícího století; dále roku 1864, kdy byl doplněn gotizujícími detaily. Změny ale probíhaly i v první polovině 20. století. Roku 1923 byla přistavěna pseudorenesanční brána, roku 1937 upravena věž a roku 1942 bylo přistavěno křídlo na severní straně¹⁴⁶. Od roku 1864 patřil zámek pozoruhodnému rodu Coudenhove-Kalergi, jehož předkové pocházeli z Nizozemí a Řecka. Heinrich Hans Maria (1859-1906) se oženil s Japonkou Micuko Aojamou. Z jejich svazku vzešel syn Richard, který se později stal tvůrcem myšlenky Panevropy a trvalým předsedou Panevropské unie¹⁴⁷.

Zámek svojí složitou podobou zcela odpovídá četným úpravám, k nimž v průběhu jeho historie došlo. Jedná se o dvoupatrový objekt, nepravidelného uzavřeného půdorysu

---

¹⁴¹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 205.

¹⁴² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 205.

¹⁴³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.262.

¹⁴⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.262.

¹⁴⁵ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁴⁶ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁴⁷ COUDENHOVE-KALERGI, Mitsuko, VONDRUŠOVÁ, Alena, ed. *Paměti hraběnky Micu Coudenhove-Kalergi, která žila na zámku v Poběžovicích: Memorien von Gräfin Mitsu Coudenhove-Kalergi, die auf dem Schloss in Ronsperg gelebt hat*. 2. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Městem Poběžovice, 2014. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-43-6. s.5.

kolem obdélného nádvoří. Na jižní straně od jádra stojí patrový trakt pocházející ze středověku¹⁴⁸. Oba tyto objekty spojuje pseudorenesanční brána. Fasády zámku jsou nepravidelně členěné. Na severozápadní straně je umístěno volné schodiště do patra s raně barokním portálem se segmentovým štítem, mohutnou znakovou kartuší a nad korunní římsou mohutný vikýř se zdvojeným obdélným oknem, volutami a segmentovým štítem. Jižní strana je reprezentována vstupním průjezdem, věží a renesanční znakovou deskou z roku 1592. Na východní straně jsou patrné pozůstatky sgrafitové výzdoby. V severovýchodním nároží stojí polygonální arkýř a pseudogotický portál¹⁴⁹.

Nádvoří obklopují arkády. Na východní a západní straně jsou arkády pilířové s diamantovou bosáží v přízemí. Uprostřed jižní strany nádvoří je umístěna kašna rámovaná sloupovou edikulou. Součástí této strany jsou rovněž spojovací arkýřové výstupky a hranolová věž. Na severní straně se mezi arkádami nachází dodatečná dřevěná pavlávka¹⁵⁰. Místnosti v přízemí spolu se sklepením a arkádami jsou sklenuty křížovými a valenými klenbami¹⁵¹.

Kdyně

Zajímavost představuje dvůr v bývalé Staré Kdyni, který je středověkého původu. Roku 1623 patrně sloužil jako sídlo Kateřiny Sibylly z Gutštejna. Po roce 1796, za Karla Matěje Slavíka, se panské stavení (čp. 91) nazývalo zámek. Roku 1822 mělo podobu malého barokního zámku se středním štítovým rizalitem a vysokou mansardovou střechou s vížkou. Podobu zámku zachytil německý malíř Moritz von Schwind, jenž jako sedmiletý hoch strávil v Kdyni rok svého dětství. Připomíná se též malý park se vzácnými stromy, který se rozprostíral okolo zámecké budovy¹⁵². Po požáru v 80. letech 19. století byl obnoven a roku 1903 se ze stavby stal penzionát, později hostinec Zámeček¹⁵³.

---

¹⁴⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁴⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁵⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁵¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

¹⁵² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.139.

¹⁵³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 851.

Koloveč

Koloveč byla obcí, která od konce 12. století patřila klášteru premonstrátek v Doksanech. Klášter tento svůj vzdálený majetek často zastavoval místní šlechtě, která si zde vystavěla tvrz. Ta stávala nedaleko dnešního kostela. V 19. století došlo k devastaci jejích příkopů a valů¹⁵⁴. Funkci tvrze převzal panský dům, který se připomíná roku 1574.

2.1.5 Městský dům

Městské domy představují nejčtenější druh památek historických měst. Jsou nejen vzpomínkou na dávný život měšťanů, ale i na řemesla, jimiž se měšťané věnovali. Historie a účel jednotlivých staveb se mohly otisknout i do jejich zlidovělých názvů. Mnohé o městských domech sdělí jejich architektura. Již od středověku vyjadřovaly svojí výstavností sociální statut měšťana, jehož bohatství se otisklo i do podoby fasády jeho domu. Důležitou vzpomínkou na středověký urbanismus je samotná dispozice městského domu, jež se v mnoha českých městech zachovala až do dnešních dnů. Tyto stavby též představují objekty, které bývaly ve většině případů kontinuálně obydleny. Tato skutečnost se otiskla i do slohové podoby domu, kdy byl jeho původní gotický vertikalismus obměňován aktualizací prvky, s nimiž se pojila renesance, baroko, klasicismus a historismus. Přestavby ve většině případů respektovaly předchozí charakter domu, díky čemuž se zpravidla dochovaly cenné architektonické prvky. Proto je možné vnímat městský dům jako eklektický výsledek několika historických slohů¹⁵⁵.

Domažlice

Městské domy v Domažlicích jsou dochovány především uvnitř „krunýře“ bývalého městského opevnění. Samotné vnitřní rozvržení města je na poměry měst založených Přemyslem Otakarem II. výjimečné. Dispozice je podélná s dlouhým náměstím, což odpovídá městům hornorýnským a bavorským. S dobovými českými městy nicméně sdílí racionální

---

¹⁵⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.148.

¹⁵⁵ Výborný „návod“ na identifikaci jednotlivých stavebních fází městského domu v: HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2. s. 192.

koncepti¹⁵⁶. Městské domy oklopují z obou stran náměstí Míru, dále přiléhají k „bočním“ ulicím na severu od náměstí Míru (Školní, Spálená) a na jihu (Hradská, Vodní). Městské domy se vyskytují i v ulici Kostelní, jež všechny zmíněné ulice překřizuje. Za zmínku stojí i domy nacházející se na přilehlých předměstích – tedy před okruhem bývalého městského opevnění.

Charakteristickým rysem domažlického náměstí Míru je sjednocující prvek, jenž vytváří z domů homogenní celek, který do určité míry stírá rozdíly mezi jednotlivými průčelími. Jím je nepochybně podloubí¹⁵⁷, vystupující z každého městského domu¹⁵⁸. Jeho vznik se klade do 15. století, resp. do století následujícího¹⁵⁹. Stavba, která svojí funkcí přesahuje do sakrálních památek, je děkanství, jehož podoba je výsledkem úprav od 18. do 19. století¹⁶⁰. U řady měšťanských domů byla průzkumem zjištěna jádra gotických domů ze 14. století¹⁶¹. Jejich podoba byla ale determinována četnými přestavbami. Obecně je možno říci, že původní středověký dům připomíná množství dochovaných lomených portálů a jeho původní dispozice, jež je zařazena do pravoúhlé gotické parcelace. Období pozdní gotiky a renesance reflektuje jednak zmíněné podloubí, jednak zásahy do vnitřní dispozice staveb. Podoba většiny současných fasád byla určena barokním, klasicistním a empírovým slohem. Pozoruhodný objekt představuje dům čp. 33¹⁶² ve Vodní ulici. Jeho pozdně barokní charakter reprezentuje složitě členěná fasáda a mohutná mansardová střecha¹⁶³.

Významnou domažlickou památkou je zachovalé podzemí, jež je reprezentované sklepy o 2-3 patrech, které jsou částečně vyhloubeny do jílu. Roku 1964 se dva domy na náměstí částečně propadly, což vedlo k vybetonování velké části podzemních prostor¹⁶⁴.

---

¹⁵⁶ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 104.

¹⁵⁷ Klenutá chodba v přízemí hlavního průčelí domu, otevřená širokými arkádami do veřejného prostranství. Souvislou řadou domů s podloubím vzniká krytá komunikace podél náměstí či ulice. HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2. s. 215.

¹⁵⁸ Podloubí sjednocuje i řadu domů v ulici Kostelní (blok domů naproti kostelu Narození Panny Marie).

¹⁵⁹ https://www.pamatkopin.cz/index.php?option=com_historie&view=misto&id=3953&catid=135

¹⁶⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

¹⁶¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 471.

¹⁶² V budově je dnes umístěna restaurace a penzion Konšelský šenk.

¹⁶³ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 312.

¹⁶⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 747.

Horšovský Týn

Měšťanské domy, kvalitou porovnatelné s domažlickými, nabízí Horšovský Týn. Tyto stavby jsou soustředěny okolo dnešního náměstí Republiky. Jejich charakter odpovídá parcelaci z období vrcholné a pozdní gotiky¹⁶⁵. Původně se jednalo o podsklepené zděné měštšské domy s jednotnou dispozicí s dolním a horním mázhauzem. Na středověký původ domů neupomíná pouze jejich dispozice, ale i četné architektonické prvky v podobě gotických pravoúhlých oken a hrotitých portálů (např. dům čp. 99). Další výraznou epochou, jež zformovala podobu domů, byla nepochybně renesance. Umění renesance reflektuje dům čp. 105 umístěný v západní části náměstí u bývalé měštšské brány. Z hmoty domu vystupuje charakteristický věžovitý rizalit. Dalším specifickým rysem stavby je odstupňovaný štít. Renesanční elementy uchovávají i ostatní domy v podobě hřebínkových kleneb a portálů (čp. 9). Na baroko a rokoko upomínají domy umístěné při středověkých hradbách v severní části náměstí. Tyto stavby obsahují mansardové střechy a malebnou štukovou ornamentovou výzdobu z 2. poloviny 18. století¹⁶⁶.

Ostatní měštšské domy

Řada měštšských domů se dodnes zachovala v severní části poběžovického náměstí. Jejich vznik se klade do pozdně gotických úprav města, jež ve městě probíhaly současně s výstavbou hradu. Nové náměstí zaujalo místo bývalé návsi. Současně bylo obdélné a poměrně velké. Později bylo rozčleněno na drobnější části. Poběžovice zažily v průběhu historie 2 velké katastrofy. Tou první byla třicetiletá válka, kdy město utrpělo škody nejen díky obléhání, ale především díky ničujícímu požáru v roce 1632. V polovině 17. století bylo z 80 domů obydleno jen 49. Další katastrofou byl odsun německého obyvatelstva a rozsáhlé demolice jak v historických předměstích, tak v jádru města. Na uvolněných plochách vyrostla řada naprosto nevhodných staveb, které narušily dosud mimořádně hodnotný celek¹⁶⁷.

Smutný osud zažila v dobách komunistického režimu Hostouň, kdy došlo ke zničení převážné části někdejší zástavby. Rozrušena byla i celistvost náměstí, které prošlo necitlivou

---

¹⁶⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 198.

¹⁶⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 427.

¹⁶⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 5.díl Par-Pra. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 269.

modernizací. Tyto skutečnosti učinily z Hostouně jedno z nejvíce urbanisticky a architektonicky zdevastovaných měst západního pohraničí¹⁶⁸.

Připomínku historické měšťanské architektury představuje kdyňský dům čp. 89. Jedná se o mohutnou přízemní stavbu s roubenými stěnami v kožichu. Datuje se do konce 18. století. Památkový význam Kdyně spočívá spíše v zachovaném půdorysu bývalého obdélného tržiště z 16. století. Většina domů totiž prošla výraznými modernizacemi¹⁶⁹.

Ačkoli je Klenčí pod Čerchovem velice vzdáleno svým charakterem středověkým a raně novověkým městům, bylo by vhodné zmínit, že se zde nachází řada pozoruhodných domů s mansardovými střechami, většinou z doby okolo roku 1800. Mezi ně patří i dům čp. 149, dnešní Baarovo muzeum. Součástí historického jádra obce je i fara s barokní branou z roku 1754¹⁷⁰. Na domech se nacházejí četné pamětní desky. Na domě čp. 118 je věnována hudebnímu skladateli Jindřichu Jindřichovi. Na období válek 18. století upomíná deska, věnovaná A. V. Suvorovovi, který v Klenčí roku 1799 strávil pobyt¹⁷¹. Tato deska je umístěna na starém poštovském domě ze 17. století¹⁷².

---

¹⁶⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 240.

¹⁶⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 854.

¹⁷⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 68.

¹⁷¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 69.

¹⁷² Kleneč, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 82, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5874> (2018)

2.2 Venkov

Západní Čechy můžeme vnímat jako krajinu kontrastů, pramenících z bohatého koloritu přírody a z historického vlivu dvou hlavních etnik – Čechů a Němců. Český prvek je nejzřetelnější na Chodsku, které je vnímáno jako jedno z ohnisek česko-slovanských národních tradic.¹⁷³

Tato stručná charakteristika se promítla i do architektury vesnic. V západních Čechách se objevují všechny u nás známé dispoziční typy vesnic, usedlostí a domů i tři hlavní konstrukční varianty lidové architektury¹⁷⁴. Dalším rysem je samotné půdorysné uspořádání sídel, které spočívá ve velkém množství středověkých lokačních vesnic s vytríbenými půdorysnými formami. Tradiční chodská zástavba byla reprezentována starobylými špýcharovými domy, v některých případech pozdně středověkého původu. Obecně ale převažovala architektura roubená¹⁷⁵.

Jak již bylo řečeno, kulturu západočeského venkova utvářelo soužití Čechů a Němců. Jazyková hranice se několikrát posouvala oběma směry a k pevnějšímu ustálení došlo až po konci třicetileté války. Pro venkov bylo typické, že zde byla jazyková hranice ostrá a v zásadě odpovídala příslušnosti k jednotlivým panstvím. Příznačné je, že vedle vesnic ryze českých existovaly vesnice téměř čistě německé.¹⁷⁶ Konec soužití přinesly až tragické události v období druhé světové války. Nejhlubší úpadek západočeského venkova ovšem nastal až po únoru 1948, kdy byl region (z velké části vysídlený) postižen obdobím komunistické diktatury ještě mnohem více než ostatní části Čech. Nejhorší časy zažívaly uzavřené nepřístupné oblasti, ke kterým patřila i vojenská území v Českém lese. Během okamžiku byla zlikvidována po staletí utvářená sídelní síť. Mnohé církevní, feudální i lidové památky byly nadobro ztraceny¹⁷⁷. Této úpadkové změně neunikly ani oblasti tradičně české. Nejhůře bylo poškozeno Chodsko, z jehož tradiční vesnické architektury se dodnes dochoval jen nepatrný

---

¹⁷³ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 7.

¹⁷⁴ Jedná se o roubenou, hrázděnou a zděnou lidovou architekturu. PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 7.

¹⁷⁵ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 7.

¹⁷⁶ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 8.

¹⁷⁷ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 8.

zlomek. Jako kontrast můžeme považovat i skutečnost, že jsou dnes lépe zachované bývalé německé vesnice v sousedící oblasti Horšovskotýnska, které byly po válce relativně úspěšně dosídlené (a i citlivěji udržované)¹⁷⁸.

Po roce 1989 nastala doba příznivější. Největším úspěchem bylo vyhlášení souboru památkových rezervací v roce 1995 a památkových zón v letech 1995 a 2004. Tento právní akt zajistil přežití alespoň těch nejhodnotnějších historických vesnic. Pro západní Čechy platí, že rozložení plošně chráněných venkovských sídel je značně nerovnoměrné a neodpovídá ani přibližně jejich skutečné kvalitě¹⁷⁹.

2.2.1 Hrad

Rýzmbek

Nejvýznamnějším šlechtickým hradem celého regionu je jednoznačně Rýzmbek. Byl určen k ochraně staré obchodní stezky nedaleko Všerubského průsmyku a i dnes působí dojmem, jako by kontroloval všechny cesty, které vedou do zdejších krajů. Významnost kopce nad Kdyní si uvědomovali i lidé pozdní doby bronzové, neboť na místech pozdějšího hradu vzniklo již v 9. století př. n. l. hradiště¹⁸⁰. Počátky Rýzंबरka se pojí s rodem Drslaviců, kteří patřili ve 13. století k významné šlechtě. Patrně z podnětu krále Přemysla Otakara II., který v 60. letech 13. století vedl v Bavorsku boje, došlo k založení hradu. Na počátku 15. století Rýzmbek přešel do majetku pánů z Janovic, kteří prosluli boji s bavorskou šlechtou. Roku 1497 byl hrad prodán společenství šlechticů a měst, které si vytklo za cíl chránit zemské stezky proti silničním lupičům. Krátkodobou epizodu představovala vláda pánů Švihovských z Rýzंबरka. Po nich nastoupili páni z Gutštejna, kteří panství výrazně rozšířili. Nicméně po pobělohorských konfiskacích o ně přišli. Roku 1620 obsadila hrad císařská armáda, vedená Baltazarem de Marradasem. Během třicetileté války byl hrad využíván jako významná hraniční pevnost. Roku 1641 byl pobořen Švédy a od

---

¹⁷⁸ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 9.

¹⁷⁹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 9.

¹⁸⁰ Během výzkumů v roce 1959 se objevily zbytky keramiky a bronzového srpu středobronzové mohylové kultury i typické střepy z pozdní doby bronzové a dokonce bronzový nůž nákolního typu. ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 144.

roku 1676 je považován jako pustý¹⁸¹. S tím souviselo císařské nařízení Ferdinanda III. o boření hradů z roku 1655¹⁸². V druhé polovině 17. století se Rýzmberek stal součástí koutsko-trhanovského panství. Nejprve jej drželi Lamingenové, po roce 1697 Stadionové¹⁸³. Za Stadionů docházelo v průběhu 19. století k romantickým úpravám hradu, kdy například vznikla rozhledna¹⁸⁴, současná dominanta rýzmberského areálu, a dřevěná výletní restaurace¹⁸⁵. V časech první republiky vznikl přilehlý amfiteátr.

Hrad dodnes uchovává významné pozůstatky středověkých fortifikačních prvků. Ve třináctém století vznikl jako standardní bergritovitá dispozice, tedy hrad, který se skládal z útočištné věže¹⁸⁶ (bergfritu), paláce a obvodové zdi¹⁸⁷. Ve 14. století vzniklo druhé nádvoří s hospodářskými objekty obklopené hradbou, příkopy a valy. Součástí nového opevnění byla i flankovací věž. Za Racka II. z Janovic hrad získal první nádvoří, které ohraničovala zeď s 5 čtverhrannými flankovacími věžemi. Švihovští z Rýzmbereka dokončili středověkou podobu pevnosti prostřednictvím parkánové zdi, která zesilovala staré jádro hradu. Součástí této hradby byly i 3 půlkruhové dělostřelecké bašty. Ještě je třeba zmínit zemní rondel, který chránil vstup do hradu¹⁸⁸. Výsledek je možno považovat za mimořádně silně opevněnou pevnost. Kvalita opevnění připomíná důležité hrady Švihovských z Rýzmbereka – Rabí a Švihov. Na obou sídlech působil slavný architekt Benedikt Rejt, což napovídá tomu, že i Rýzmberek byl ovlivněn jeho stavitelskými schopnostmi¹⁸⁹. O této skutečnosti svědčí především vzájemná podobnost bašt mezi jmenovanými objekty¹⁹⁰.

---

¹⁸¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 278.

¹⁸² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 851.

¹⁸³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.299.

¹⁸⁴ Jedná se o čtverhrannou věž, jež byla postavena při zdi bývalého paláce roku 1847.

Risenberk (Ryžmberk), *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 106, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5920> (2018)

¹⁸⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

¹⁸⁶ Průměr věže činí 9 m, její zdi jsou široké 130 cm. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.297.

¹⁸⁷ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 491.

¹⁸⁸ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 491.

¹⁸⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

¹⁹⁰ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 491.

Starý Herštejn

Pozůstatky Starého Herštejna stojí na výrazném kopci nad Pivoní. Hrad byl vystavěn v 2. polovině 13. století. Jeho účelem bylo chránit zemskou cestu, která vedla z Horšovského Týna přes Poběžovice do Bavorska. Zakladatelem hradu měl být jistý Protivec z Herštejna. V dalším století se objevuje několik osob píšících se z Herštejna. Není ovšem zřejmé, zda se tito šlechtici nazývali po Starém nebo Novém Herštejně¹⁹¹. Hrad získal nakrátko Jan Lucemburský, jenž jej roku 1331 prodal pražskému biskupu Janu IV. z Dražic¹⁹². Od té doby sloužil hrad k ochraně biskupských statků na Horšovskotýnsku. Před rokem 1420 byl Starý Herštejn dán do zástavy Petrovi Ebzvínovi z Hradiště. Roku 1421 porazili domažličtí husité katolické obránce hradu. 16 zajatců bylo následně upáleno, hrad ale rozbořen patrně nebyl¹⁹³. K destrukci Starého Herštejna došlo po roce 1510¹⁹⁴. Tehdy hrad patřil Zdeňkovi Dobrohostovi z Ronšperka, zemskému škůdci, který odtud přepadával především kupce. Vojenská hotovost Plzeňského kraje pod velením Zdeňka Lva z Rožmitálu proti Dobrohostovi zakročila, Starý Herštejn dobyla a následně zbořila¹⁹⁵.

Hrad byl rozdělen do dvou částí. První část se tyčila na strmé a úzké skále. Zde v minulosti stál palác, který byl sevřen dvojicí válcových věží, z nichž se jedna částečně dochovala až do dnešních dnů. Hrad díky přítomnosti dvou útočištných věží náležel k hradům bergfritového typu. Spodní část hradu představovalo předhradí, jež bylo obklopeno hradbami a příkopem¹⁹⁶.

Nový Herštejn

Mezi nejlépe dochované zříceniny jihozápadních Čech patří hrad Nový Herštejn u Kdyně. Hrad svým jménem navázal na Starý Herštejn, který byl vystavěn ve 13. století. Vznik Nového Herštejna je kladen do první poloviny století 14.¹⁹⁷ Historie hradu je spjata s pány z Velhartic, kteří se později nazývali pány Herštejnskými z Velhartic. Rod držel hrad od jeho založení až do jeho konce. Stavebník hradu byl z největší pravděpodobností Bušek II.

¹⁹¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.317.

¹⁹² DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 513.

¹⁹³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.318.

¹⁹⁴ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 418.

¹⁹⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.319.

¹⁹⁶ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 514.

¹⁹⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.235.

z Velhartic. Heršejší často bojovali s Bavory, což se otisklo do historie hradu, který byl roku 1475 oblehnut a pobořen. Po této události hrad s panstvím získal Půta Švihovský, který jej připojil k Rýzंबरku. Pustý hrad¹⁹⁸ byl v následujících staletích v rukou města Domažlic, Šebestiána Markvarta z Hrádku a Černínů¹⁹⁹.

Areál hradu odpovídá půdorysu nepravidelného trojúhelníku a je obehnán vysokými hradbami. Nároží pevnosti zesilovaly 2 věže a brána s baštou²⁰⁰. K hradbám byly připojeny hospodářské budovy, jejichž přítomnost připomínají otvory po trámech. Uprostřed hradní dispozice stojí mohutný věžovitý palác (15,5 x 16,5 m), připomínající donjon²⁰¹. Tato stavba je dochována až do výšky 2. patra. Zachována jsou četná okna a otvory střílen. Ve 2. podlaží se nachází klenutý otvor starého vstupu do paláce. Hradební zeď je v jednom úseku zcela rozbořená. Patrně tímto místem vtrhli Bavoři do obléhaného hradu. Okolo hradeb jsou totiž patrné stopy vylamování a poddolování, tehdy běžných způsobů destrukcí fortifikací.

Netřeb²⁰²

K drobnějším hradním stavbám na Domažlicku můžeme zařadit Netřeb,²⁰³ který se vypíná na strmém ostrohu úlíkovského pásma Chudenické vrchoviny poblíž obce Kanice. Hrad nechal patrně okolo roku 1325 vystavět Děpolt z Rýzंबरka. V průběhu 14. století patřil Netřeb několika rodům. Mezi jeho poslední majitele patřili zemané z Čachrova. V 15. století hrad zanikl mohutným požárem. Jako pustý se uvádí roku 1528. Již se neobnovil, neboť vlastníkům více vyhovovala přilehlá kanická tvrz²⁰⁴.

Panské sídlo náleželo k hradům donjonové dispozice²⁰⁵. Hlavním objektem byla obytná věž a obvodová hradba. Z donjonu se zachovaly 2 stěny s vylámaným otvorem střílny. I hradba stále existuje v několika fragmentech. Pozůstatky jiné zástavby nejsou patrné. Od

---

¹⁹⁸ Jako pustý se hrad uvádí po roce 1524. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 507.

¹⁹⁹ *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), s. 74.

²⁰⁰ Bašta se nazývá též jako Panenská věž. *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), s. 74.

²⁰¹ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s.387.

²⁰² Též se uvádí jako Netřeby. DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 376.

²⁰³ Též nazývaný jako Nový Rýzंबरk

²⁰⁴ Netřeby, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 104, cit

dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5914> (2018)

²⁰⁵ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 376.

ostrohu byl hrad oddělen hlubokým příkopem, v němž byla vytesána cisterna. Okolo hradu se nachází významný listnatý porost se starými tisy²⁰⁶.

Lacembok (Hrádek)

Hrad Lacembok stával při úpatí lesnatého kopce Holubí hlava nedaleko Staňkova. Hrad vznikl patrně na přelomu 13. a 14. století. Za jeho možného stavebníka je považován královský úředník Vitla ze Staňkova²⁰⁷. Ve 14. a 15. století byl označován jako Hrádek. Dějiny hradu jsou spjaty s rodem Bohuchvalů z Hrádku. Na přelomu 15. a 16. století byl hrad již pustý²⁰⁸. V 16. století se objekt poprvé označuje jako Lacembok, tedy v době kdy již hrad nemusel být obydlen. Tento název vznikl z německého jména Lanzenbach, které k nám bylo přeneseno z Porýní. V raném novověku sdílel hrad osudy s hornokamenickým statkem. Roku 1677 byl připojen k Horšovskému Týnu a od té doby se v pramenech nezmiňuje²⁰⁹.

Z hradu, kterému předcházelo pravěké hradiště, se dochovaly jen nevýrazné zříceniny. Předhradí bylo od vlastního hradu odděleno širokým a hlubokým příkopem. Do objektu byl přístup tvořen padacím mostem přes užší příkop z pomyslného ostrohu, do kterého vybíhalo jižní obdélné předhradí. I na ostatních stranách byl hrad dobře opevněn. Kvality opevnění podporovaly dva rybníky, které obklopovaly celý výběžek²¹⁰. Vzhledem k tomu, že hrad stál na skále, neměl svoji studnu, ale hlubokou cisternu na dešťovou vodu²¹¹. Dodnes je dochována vylámaná chodba, která směřuje ke dnu nádrže. Přítomnost chodby dala vzniknout tradici, že z hradu vedou podzemní chodby až na hlohovskou tvrz, jež je vzdálena 4 kilometry²¹².

---

²⁰⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.230.

²⁰⁷ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 317

²⁰⁸ NOVOBILSKÝ, Milan. *Hrádek Lacembok a tvrz Hlohová u Staňkova*. 2. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2004. ISBN 80-86596-63-X, s. 10.

²⁰⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 97.

²¹⁰ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 317.

²¹¹ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 88.

²¹² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.97.

Ostatní hrady

Za pozornost stojí hradiště z dob knížecích přemyslovských Čech. Mezi ně patří Dmout²¹³, vrch nad Havlovicemi, kde stával mezi 11. a 12. stoletím strážní bod přilehlé obchodní stezky²¹⁴. Na základně dochovaných zbytků opevnění se uvažuje o původní rozloze zhruba 0,5 hektaru²¹⁵.

Mezi lokality, které lze umístit na hranici mezi raně středověkým hradištěm a hradem, můžeme zařadit Ruchomperk,²¹⁶ jehož zakladatelem byl patrně některý člen rodu Drslaviců. Trvání objektu se vymezuje koncem 12. století a první polovinou 13. století. Jeho předchůdcem bylo pozdně halštatské hradiště²¹⁷. Dispozice hradu je oválná a byla vymezena příkopem a valem, který chybí pouze na severu. Vnitřní prostor je rozdělen příčným příkopem na dvě části. Hradní stavby byly patrně pouze dřevěné a omazané hlínou. V roce 1830 zde byly ještě patrné zbytky po dřívějších konstrukcích a studni²¹⁸.

V Osvračíně se nacházel hrad na skalnatém ostrohu při východním okraji vsi. Obsahoval úzké předhradí, jež bylo oddělené od planiny šíjovým příkopem a vlastním jádrem hradu. Jádro zaujímal trojúhelný půdorys obehnaný obvodovou hradbou. Uprostřed stával věžovitý palác. Později na temeni kopce vznikla kamenná kruhová kaple²¹⁹, jež byla posléze nahrazena dřevěnou. Svou podobou se hrad blížil soudobým výstavným tvrzím. Patrně byl obydlen pouze krátkou dobu, neboť zanikl již na počátku 15. století²²⁰.

K zajímavým lokalitám náleží Příkopy, fortifikace položená mezi Rýzmberkem a Novým Herštejnem, která je poprvé doložena roku 1279²²¹. S největší pravděpodobností se ale jedná o opevnění z 1. poloviny 13. století²²². Možné je, že bylo vybudováno na místech

---

²¹³ Lokalita nese i odlišné názvy jako je Ermout či „Na Zámku“. *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), s. 14.

²¹⁴ Většina získaných nálezů se zařazují do doby od 10. do 11. století. ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 80.

²¹⁵ ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 80.

²¹⁶ Též nazývaný jako Hrad na Velkém Kouřimu (642 m vysoký vrch v Chudenické vrchovině)

²¹⁷ ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 53.

²¹⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.157.

²¹⁹ Dříve byla kaple považována za válcovou věž hradu. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.249.

²²⁰ DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0. s. 414.

²²¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 522.

²²² Dřívější výzkumy chápaly hradiště jako objekt z 11. století, který měl být určený k obraně Všerubského průsmyku. Novější nálezy ovšem datují Příkopy až do první poloviny 13. století, čímž objekt identifikují jako hrad přechodného typu. ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 227.

starší pevnosti²²³. V minulosti se lokalita nazývala Starým Rýzemberkem, což může odkazovat na skutečnost, že se jednalo o prvotní sídlo Drslaviců, zakladatelů pozdějšího „nového“ Rýzemberka. Po založení tohoto hradu Příkopy zpustly. Jak dnešní název napovídá, fortifikaci tvoří dva hluboké terasovité příkopy, které jsou místy vyhloubené do skály. Část vnitřního prostoru je obklopena třetím příkopem, který uzavíral jádro pevnosti²²⁴.

2.2.2 Zámek

Chocomyšl

Zámku v Chocomyšli předcházela renesanční tvrz²²⁵. Roku 1721 začal František Josef Černín s přestavbou objektu na barokní zámek. Jeho první fáze byla dokončena již roku 1726. Plány stavby jsou přisuzovány Františku Maxmiliánu Kaňovi, který v letech 1718 – 1720 řídil stavbu Černínského paláce v Praze. Roku 1773 zámek vyhořel, ale již následujícího roku vypracoval stavitel Karel Balling projekt nové, velkoryse pojaté stavby. Nicméně po počátečním nadšení se práce na stavbě zastavily. Mělo se jednat o giganticky pojatý zámek, který měl sestávat ze čtyř členitých křídel. Očekávaný výsledek byl realizován sotva ze dvou třetin. Roku 1802 Černínové nabídli zámek k přestavbě na dragounská kasárna. Od následujícího desetiletí se v zámku vyráběl cukr z javorové šťávy²²⁶. V roce 1830²²⁷ byla část zámku přestavěna na cukrovar, jeden z nejstarších v západních Čechách²²⁸. Ani tento stav nevydržel dlouho a roku 1854 nechala vrchnost zřídít v zámku lihovar, ale i ten podobně jako předchozí podniky zkrachoval. Nakonec byl zámek využíván jako sklad a k zemědělským účelům²²⁹.

---

²²³ Příkopy, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 105, cit

dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5917> (2018)

²²⁴ ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 227.

²²⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 109.

²²⁶ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 113.

²²⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 489.

²²⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 109.

²²⁹ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 271

Chotiměř

Zámecký areál v Chotiměři pochází patrně z období raného baroka²³⁰. Jedná se o panské sídlo, které nahradilo starší vodní tvrz²³¹. Zámek v minulosti patřil rodům, jako byli Kocové z Dobrže, Henigáři, Kynšperští z Vřesovic a Mengové z Rennfeldu. Součástí zámeckého areálu byl zámecký park s kaplí sv. Jana Nepomuckého a také alej směřující z parku před zámkem k mohutnému sousoší kalvárie z roku 1762. Samotná budova zámku je obdélníkového charakteru a je jednopatrová.²³² Později došlo k úpravám v novorenesančním stylu²³³.

Kanice

Zajímavý zámek se nachází v Kanicích. Je čtyřkřídlý a jako celek se považuje za renesančně-barokní²³⁴ budovu, k níž přiléhá starý panský dvůr. Zámku předcházela gotická tvrz, jejíž pozůstatky jsou obsaženy v severozápadním nároží²³⁵. V zámeckém interiéru se nachází kaple sv. Jana Nepomuckého založená Janem Josefem Hildprandtem v roce 1765²³⁶. Kaple vznikla po vybourání přízemních kleneb uprostřed severního zámeckého křídla. Místnosti v přízemí obsahují valené klenby. Jedna místnost je sklenuta čtyřmi poli křížové klenby na středový pilíř. Kaple je rozdělena dvěma poli plackové klenby²³⁷. Kolem zámku později vznikl větší anglický park²³⁸. Co se týče majitelů, je možné uvést Drslavice, kteří nedaleko založili hrad Netřeb. Od konce 14. století do roku 1705 drželi Kanice Kaničtí z Čachrova. Roku 1663 se objekt popisuje jako „stavení s vysokými štíty od kamene vystavěné“²³⁹. Od roku 1712 byly Kanice drženy Černíny z Chudenic, kdy proběhly barokní

---

²³⁰ Dříve se předpokládalo vznik zámku až v druhé polovině 18. století, v pozdně barokním stylu. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.113.

²³¹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 243.

²³² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.125.

²³³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.113.

²³⁴ Pozůstatky z doby renesance jsou především veškeré přízemní prostory. SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 283.

²³⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 283.

²³⁶ RYŠAVÝ, Vratislav, Ke stavební historii zámku v Kanicích a v Nalžovských Horách: Památky západních Čech I - 2011, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 48.-61.

²³⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 29.

²³⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.127.

²³⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 283.

úpravy²⁴⁰. Architektem, který navrhl plán přestaveb, měl být sám slavný František Maxmilián Kaňka²⁴¹. Ještě je třeba zmínit roky 1870 – 1873, kdy se za držení rodu Perglů uskutečnily poslední výrazné úpravy²⁴².

Přívozec

Ukázkový příklad malého panského sídla z období baroka představuje zámek v Přívozci, vsi 5 km jihovýchodně od Horšovského Týna. Zámku předcházela tvrz z 14. či 15. století. Od roku 1528 patřila Janu mladšímu Kanickému z Čachrova a právě od této doby byla považována za opuštěnou, neboť vrchnost sídlila na kanické tvrzi. Na přelomu 16. a 17. století byla již tvrz zpustlá. Roku 1608 byla ves zakoupena Smilem Vřesovcem z Vřesovic, jehož potomci se v Přívozci udrželi půldruhého století. Roku 1748 se Anna Alžběta provdala za Jana Kryštofa Dohalského z Dohalic. Janovým potomkům patřila ves až do roku 1905.²⁴³

Právě za vlastnictví Dohalských z Dohalic byl vybudován v druhé polovině 18. století malý jednoposchodový barokní zámek s mansardovou střechou a cibulovitou věžičkou. Stavba byla obklopena velkou okrasnou a ovocnou zahradou. Zámek se dochoval do dnešních časů takřka v původní podobě. Nebyl nijak výrazněji upravován. Po druhé světové válce pouze sloužil potřebám chotiměřského JZD, které zde zřídilo byty pro zaměstnance²⁴⁴.

Trhanov

Zámecká architektura Domažlicka, by nebyla kompletní, kdyby nedošlo ke zmínění sídla nechvalně známého Lomikara (tedy Wolfa Maxmiliána Lamingena z Albenreuthu). Jedná se neodmyslitelně o zámek v Trhanově, k jehož vystavění došlo roku 1677. Stavba byla několikrát přestavěna, což zapříčinily především 3 velké požáry (1701, 1755, 1810)²⁴⁵. Původně budova představovala jednoduchý jednoposchodový barokní zámek ve tvaru

---

²⁴⁰ Dříve se kladly barokní úpravy do dob, kdy Kanice drželi Kaničtí. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.127.

²⁴¹ RYŠAVÝ, Vratislav, Ke stavební historii zámků v Kaničích a v Nalžovských Horách: Památky západních Čech I - 2011, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 48.-61.

²⁴² VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 297.

²⁴³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.282.

²⁴⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.282.

²⁴⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 72.

písmene T²⁴⁶. Posléze byla založena zahrada a po roce 1810 zámek získal druhé poschodí. Celý zámek získal empírový vzhled, jenž přetrval do dnešních časů. Součástí těchto přestaveb byla přeměna původní zámecké kaple z roku 1706 na farní kostel sv. Jana Nepomuckého²⁴⁷. Průčelí zámku je zdobeno pilastry. Prostory v přízemí jsou zaklenuté. Přilehlému jednodílnému kostelu dominuje věž z roku 1818²⁴⁸. Roku 1853 se na zámku narodil významný lékař Josef Thomayer, který na zámek pozval svého přítele Aloise Jiráska, čímž jej inspiroval k napsání románu Psohlavci. V minulém století zde působila galerie J. Špilara²⁴⁹.

Újezd Svatého Kříže

Je třeba se blíže i věnovat objektům, které sice dnes již neexistují, ale jejich existence je velmi dobře zdokumentována. Mezi ně patří kdysi výstavný zámeček v Újezdu Svatého Kříže. Dějiny obce se začínají psát ve 14. století. Jejimi majiteli bývali drobní šlechtici, kteří vykonávali manskou službu k nedalekému královskému hradu Přimdě. Na konci středověku, roku 1480, zakoupili Újezd slavní Lamingenové z bavorského Albenreuthu, kterým patřil až do roku 1678²⁵⁰. Dalším majitelem byl Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, který nechal bývalé lamingenské sídlo přestavět na prostorný barokní zámek. Dále následovali Cukrové z Tamfeldu a Kocové z Dobrše, kterým byl zámek zabaven v roce 1945. Další osudy zámku jsou tragické. Objekt byl převzat státem a pohraniční stráží, která poničený zámek zanedlouho opustila. Definitivní tečku představoval rok 1978, kdy byl kdysi malebný zámeček nadobro zdemolován²⁵¹.

Zámek v 19. století představoval přibližně čtvercový objekt, jenž obsahoval dvě patra, ostře skloněnou nízkou střechu, kterou zdobily vikýře, ve střední ose širší s výrazným tympanonem. Střecha byla uprostřed ukončena věžičkou s bání²⁵². V jihovýchodním nároží zámku byly přítomné klenuté prostory bývalé palácové tvrze. Směrem k budoucímu

---

²⁴⁶ Trhanov (Chodenschloss) - Kostel sv. Jana Nep., *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 120-122, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5947> (2018)

²⁴⁷ Trhanov (Chodenschloss) - Kostel sv. Jana Nep., *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 120-122, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5947> (2018)

²⁴⁸ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 72.

²⁴⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.357.

²⁵⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.370.

²⁵¹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 904.

²⁵² POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 137.

severozápadnímu nároží později vznikly renesanční a barokní místnosti, čímž byl dotvořen výsledný novověký zámek²⁵³.

Ostatní zámecká architektura

Mezi drobnější zámky patří Blížejov, patrová budova, která stojí v čele rozparcelovaného panského dvora²⁵⁴. Stavba vznikla v 18. století na místě bývalé vodní tvrze²⁵⁵. Nahošice ukrývají barokní zámeček z 18. století, jenž byl v následujícím století několikrát přestavěn. Roku 1901 získal obdélný přístavek s polygonální věžičkou²⁵⁶. Nedaleko stavby je umístěna kaple sv. Vavřince z roku 1807, která byla považována za kapli zámeckou²⁵⁷. V Osvračíně stojí novogotický zámek z 80. let 19. století, kterému předcházela stavba z poloviny 18. století, kdy panství vlastnil Jan Josef Hildprandt²⁵⁸. Ve středu obce Srbice se nachází hospodářský dvůr se zbytky renesančního zámku²⁵⁹. Na zdivu zámecké stavby se pod střechou zachovaly zbytky sgrafita a renesanční římsy²⁶⁰. V interiéru se nachází klenby s výraznými štukovými hřebínky. Celý zámek ale zcela změnil charakter po přestavbách, které vyústily v jeho užití jakožto hospodářského objektu²⁶¹. V Zichově se nalézají panský dvůr situovaný na okraji strmého svahu. Jedná se o objekt s půdorysem písmena L. Skládá se ze tří částí rozdílného stáří. V obytné stavbě se dochovaly zbytky ostění renesančního okna z 16. století. Při vstupu do dvora stojí malá nárožní bašta, která odkazuje na bývalou tvrz²⁶². Ve Ždanově přetrval do dnešních dnů jednopatrový barokní zámeček z roku 1730²⁶³. Jeho historie se pojí především s místními augustiniány²⁶⁴. Budova si uchovala barokní podobu oken a vchod s eliptickým obloukem, nad nímž je umístěn znak

²⁵³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 904.

²⁵⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 25.

²⁵⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.35.

²⁵⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 231.

²⁵⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 446.

²⁵⁸ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4. s. 406.

²⁵⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 734.

²⁶⁰ Srbice - Tvrz, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 114, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5925> (2018)

²⁶¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.316.

²⁶² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 1049.

²⁶³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 399.

²⁶⁴ Ždanov (Tannava) - Klášterní stavení, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 132-133, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5960> (2018)

konventu²⁶⁵. Nedaleko Horšovského Týna stojí malý barokní lovecký zámek, který vznikl v roce 1744. Jedná se o šestiboký altán se čtyřhrannou věžičkou. V nedalekém okolí zámku se nacházela významná panská obora z doby Lobkoviců se soustavou devíti rybníků, která byla obehána dodnes zachovanou kamennou zdí²⁶⁶. Reminiscenci barokní architektury představoval dnes již zaniklý zámek Dianin Dvůr, který vznikl na začátku 19. století. Jednalo se o obdélníkovou budovu o rozměrech 15 x 10 m s mansardovou střechou²⁶⁷. Zámek, který byl potkán podobným osudem, stál ve vsi Grafenried (Lučina). Pravděpodobně vznikl již v 17. století, kdy byla ves součástí Bavorska²⁶⁸. Po roce 1945 definitivně zanikl a jeho původní podobu je takřka nemožné zrekonstruovat²⁶⁹. Ve vsi Libkov stával zámek, doložený v tereziánském katastru, který se transformoval v hospodářskou budovu. Z jeho bývalého charakteru se ale nezachovala ani stopa²⁷⁰. V severní části obce Pocinovice vznikl v 18. století malý jednoposchodový barokní zámek. K jeho zániku došlo ve 30. letech 20. století, kdy byl zbourán²⁷¹. Do severního okraje obce Radonice byl umístěn menší barokní zámek. Tato stavba vznikla po roce 1756, kdy zdejší statek zakoupili Schiedtgräbnerové z Lustenecku. Na konci 18. století se staly Radonice součástí kanického statku, zámek přestal sloužit jako sídlo a byl rozprodán. V druhé polovině 19. století definitivně zanikl²⁷². V blízkosti obce Semošice stával zámek, jehož vznik se klade do pobělohorské doby. Podle místní pověsti se zámek propadl do země. Poselství pověsti je příznačné, neboť po zámku nezbyly žádné stopy²⁷³. Ve Větrově se připomíná malý barokní zámek, který zde vznikl mezi 17. a 18. stoletím. Nezůstaly po něm žádné stopy a není možné určit, kde stával²⁷⁴. Zaniklá ves Walddorf nedaleko Hostouně ukrývá zbytky zámku, který zde vznikl po roce 1796 za držení Koců z Dobrše. Původně se jednalo o dřevěnou jednoposchodovou stavbu, která byla později přestavěna ve dvouposchodový zděný zámek obdélníkového půdorysu o stranách 16 x 38 m. Po roce 1950 zámek vyhořel a zůstaly po něm pouze holé zdi²⁷⁵. Ve vsi Železná si na počátku 17. století vystavěl Jan Tomáš Waldvogel z Lohemühle větší jednopatrovou tvrz, jež byla umístěna u místního rybníka. Později byla za Lamingena přestavěna na lesní lovecký

²⁶⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.411.

²⁶⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.26.

²⁶⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.57.

²⁶⁸ K připojení Grafenriedu k Čechám došlo až roku 1764. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.74.

²⁶⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.74.

²⁷⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.186.

²⁷¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.265.

²⁷² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.289.

²⁷³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.301.

²⁷⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.382.

²⁷⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.400.

zámek. Jednalo se o jednoposchodovou budovu s klenutými stropy. Panské sídlo zaniklo po roce 1950, kdy bylo zbouráno²⁷⁶.

2.2.3 Tvrz

Čečovice

Pozoruhodný objekt představuje čečovická tvrz. Prvním známým majitelem Čečovic je jistý Jaroslav, který byl v letech 1355-1358 patronem místního kostela. Údajně on měl v Čečovicích založit panské sídlo. Jaroslav však na začátku 60. let Čečovice prodal²⁷⁷. Od roku 1364 tvrz přechází do rukou pánů z Velhartic²⁷⁸. Ke konci století přešla správa Čečovic fakticky do rukou Rožmberků, kteří tehdy představovali ochránce Velhartických. První polovina 15. století je ve znamení sporů okolo vlastnictví statku, které byly vyřešeny až roku 1454, kdy zemský soud potvrdil práva Dobeše Snopoušovského z Čečovic, který získal tvrz od Rožmberků patrně na počátku husitských válek. Druhá polovina století se vyznačuje častými změnami majitelů. Teprve rok 1516 zaznamenal trvalejší změnu, kdy statek přešel od Volfa Dobrohosta z Ronšperka do rukou Gutštejnů. Mezi lety 1542 – 1546 opětovně změnily Čečovice majitele. Nejprve se dostaly do vlastnictví Přibíka Chlumského z Chlumu a následně je získal Jan mladší Popel z Lobkovic, který statek připojil k horšovskotýnskému panství²⁷⁹. Čečovická tvrz přestala plnit funkci feudálního sídla a pravděpodobně zpuskla. Patrně na přelomu 17. a 18. století byla tvrz přestavěna na trojkřídlý barokní jednopatrový zámek, na kterém sídlili především vrchnostenští úředníci²⁸⁰.

Ústřední objekt gotické tvrze tvoří jádro západního křídla dnešního zámku, ze kterého později vznikla sýpka. Dodnes jsou však dochovány výrazné pozůstatky gotického paláce, jehož dispozice byla trojdílná. Patrně dosahoval značné výšky. Doloženo je totiž pět podlaží včetně mírně zahlobeného sklepení. Nejstarší kamenické články, mezi nimiž jsou žulová ostění hrotitých okének, jsou zařaditelné do přelomu 13. a 14. století nebo do první poloviny

²⁷⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.415.

²⁷⁷ ANDERLE, Jan, Stavební vývoj feudálního sídla v Čečovicích In: *Průzkumy památek II/1996*, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 45.-60.

²⁷⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.49.

²⁷⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 76.

²⁸⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.49.

14. století²⁸¹. Okénko s jeptiškou z někdejšího čtvrtého podlaží paláce nabízí otázku analogie s detaily zdejšího výstavného kostela sv. Mikuláše²⁸². Vstup do objektu paláce byl umístěn v nádvořním průčelí a vedl do středu druhého podlaží. Palác byl patrně součástí opevněného ohraničení tvrziště. Toto ohrazení však nebylo doloženo. Je ale zřejmé, že bylo doplněno vnějším valem a příkopem, který mohl být napouštěn vodou z potoka. V 16. století doplnil systém fortifikace rybník pod tvrzí. Rovněž se dá předpokládat přítomnost dalších doprovodných objektů umístěných v ohrazení tvrze²⁸³. Z pozdějších úprav, kdy se z tvrze stal zámek, je třeba připomenout přítomnost arkád, které jsou doložené na východní straně nádvoří. Později byly zazděny²⁸⁴.

Hlohová

Přítomnost tvrze je doložena ve vesnici Hlohová u Staňkova. Tvrziště je zastavěné vesnickými usedlostmi uprostřed obce, ale je možné, alespoň rámcově, rekonstruovat jeho původní podobu. Historie tvrze se začíná psát ve 2. polovině 14. století, kdy zde působili zemané Hlohovští. V 16. století získali Hlohovou Vidršpergárové, kterým byl ovšem v pobělohorských konfiskacích zabaven²⁸⁵. Následně zakoupil zdejší statek Maxmilián Trauttmansdorff a připojil jej k horšovskotýnskému panství²⁸⁶. Od té doby zřejmě rychle zpustla, jelikož se v pramenech po roce 1629 již neuvádí²⁸⁷.

Tvrziště je umístěno na terénní hraně nedaleko kostela sv. Jiljí, kde měli Vidršpergárové hrobku. Nedaleko tvrze je rovněž umístěn bývalý panský dvůr. Tvrziště mělo kruhový charakter o průměru asi 40 m a bylo obeháno hlubokým příkopem a valem, jehož přítomnost je nejvíce patrná na jižní a západní straně²⁸⁸. V 19. století místní hospodář vykopal

---

²⁸¹ ANDERLE, Jan, Stavební vývoj feudálního sídla v Čechovicích In: Průzkumy památek II/1996, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 45.-60.

²⁸² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 77.

²⁸³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 77.

²⁸⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.49.

²⁸⁵ NOVOBILSKÝ, Milan. *Hrádek Lacembok a tvrz Hlohová u Staňkova*. 2. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2004. ISBN 80-86596-63-X, s. 26

²⁸⁶ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 181.

²⁸⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.80.

²⁸⁸ NOVOBILSKÝ, Milan. *Hrádek Lacembok a tvrz Hlohová u Staňkova*. 2. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2004. ISBN 80-86596-63-X, s. 28.

starou studnu a zaklenuté sklepení, částečně vytesané do skály, které patrně představuje prostor bývalé tvrze. Jedná se ale o jedinou tvrzní stavbu, jež přečkala do dnešních dnů²⁸⁹.

Horní Kamenice

Zbytky renesanční tvrze se dochovaly v areálu hospodářského dvora uprostřed kamenické vsi. Dějiny Horní Kamenice a sousední Dolní Kamenice jsou velice spjaté a je obtížné je oddělit. V obou vsích stávaly tvrze²⁹⁰. Ve 14. století patřila jedna část vsi k hrádku Lacembok, ale druhá tvořila samostatný celek. V následujícím století došlo za Bohuchvalů k jejich sjednocení. Od druhé poloviny 16. století do poloviny století 17. byli zdejšími majiteli rytíři ze Šlovic. Roku 1677 připojili Trauttmansdorfové Horní Kamenici k horšovskotýnskému panství²⁹¹.

Za někdejší tvrz se považuje hospodářský objekt čp. 1 o rozměrech 25 x 11 m. Jedná se o přízemní stavbu, později využívanou jako sýpku, která stojí na mírném návrší při vstupu do areálu bývalého panského dvora. Budova má zdivo o síle 1 m a byla v minulosti snížena a zbavena vnitřního dělení. Stavba získala dřevěné konstrukce, které odpovídaly přestavbám na sýpku. K této změně došlo patrně roku 1855, což udává letopočet na štítě. Stavba, jež je vystavěna z lomového kamene a cihel, neobsahuje žádné architektonické články, které by umožnily přesnější určení stáří²⁹².

---

²⁸⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 182.

²⁹⁰ Tvrz v Dolní Kamenici zmizela takřka beze stop. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.64.

²⁹¹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 195.

²⁹² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 196.

Lštění

Nejvýznamnější tvrzí na Domažlicku je nepochybně Lštění. Pochází z 2. poloviny 15. století. Věž dosahuje výšky téměř 20 m a síly zdiva 150 cm. Její základna tvoří 9,5 x 10,5 m²⁹³. Obsahuje 4 podlaží a sklep. Původní vstup se nacházel v prvním patře²⁹⁴. Interiér čtvrtého obytného podlaží je velmi dobře dochován. Tento prostor osvětluje 5 okének, jejichž výklenky jsou doplněny zděnými sedátky. Součástí místnosti jsou i pozůstatky komínového tělesa²⁹⁵. K věži přiléhá patrový objekt pocházející patrně z 16. století, jehož součástí byla komora, velká světnice, klenutý výstupek, kuchyně se špižárnou a další příslušenství²⁹⁶. Roku 1897 nechal majitel statku Josef Starck vystavět při tvrzi mohutnou pseudorenesanční budovu tzv. zámku. Jako první majitel Lštění je považován Půta, připomínaný ve 3. čtvrtině 14. století. V patnáctém století patřila tvrz Bohuchvalům z Hrádku, následně Černínům. Když přešla roku 1599 do majetku města Domažlic, stala se sýpkou²⁹⁷. Roku 1690 stavba popisována jako kamenná věž krytá šindelem, která obsahuje loch a 3 sýpky²⁹⁸. Od roku 1711 byla tvrz v rozvalinách a později byl zasypán i příkop okolo tvrze. Na počátku 18. století se stalo nakrátko součástí chudnického panství. Dalším významným majitelem byl Jan Maxmilián Kyšperský z Všesovic, který Lštění připojil ke svému statku v Přívozci. Roku 1895 koupil tvrz již zmíněný advokát Starck²⁹⁹.

Kout na Šumavě

Jádro Kouta na Šumavě tvoří bývalá tvrz. Nejstarší dochované prvky jsou renesančního původu. Pozoruhodná je renesanční síťová klenba zdobená navzájem se protínajícími štukovými hřebínky. Tvrz se skládala ze dvou souběžných traktů. Později došlo k barokním úpravám, kdy byl přistaven patrový objekt³⁰⁰. Koncem 16. století až do

---

²⁹³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 430.

²⁹⁴ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 430.

²⁹⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 430.

²⁹⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.200.

²⁹⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 180.

²⁹⁸ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 430.

²⁹⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.200.

³⁰⁰ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 328.

pobělohorských konfiskací patřila obec Gutštejnům³⁰¹. Roku 1648 zde byl zavražděn drancujícími Švédy majitel tvrze Vilém Colona z Felsu³⁰². Koncem 17. století zakoupil zdejší panství Volf Maxmilián Lamingen a spojil je s trhanovským a všerubským statkem v jedno dominium. Roku 1696 toto rozlehlé panství získali Stadionové, kterým patřilo celé dvě století. Tento rod si na severním okraji vybudoval v 18. století zámek, který byl v následujícím věku často a výrazně přestavován. Tato skutečnost z bývalé tvrze vytvořila objekt, kde byly umístěny kanceláře vrchního úřadu³⁰³.

Úsilov

Uprostřed obce Úsilova se nachází komplex budov různého stáří, jehož jádrem je tvrz z 2. poloviny 14. století, kterou obíhal vodní příkop³⁰⁴. Jedná se o budovu o rozměrech 15 x 11 m a jeho zdivo dosahuje síly dvou metrů. Objekt je zachován do výšky druhého patra³⁰⁵. K jádru byla později přistavěna hranolová věž o rozměrech 9 x 9 m, která byla později snížena na výšku ostatních budov³⁰⁶. Na obě stavby později navázalo krátké renesanční křídlo. Posledně byla tvrz upravena roku 1930. Nejstarší zmínky o obci pocházejí z roku 1379, kdy náležela k nedalekému Švihovu. Roku 1403 je připomínán její první majitel Vilémek z Úsilova. Nedlouho poté drželi tvrz Výrkové z Rýzmběrka, jedna z větví mocného rýzmberského rodu³⁰⁷. Mezi další majitele tvrze můžeme uvést Příchovské z Příchovic a Vidršperky z Vidršperka. Od roku 1624 však neustále měnila majitele³⁰⁸. Dnes je tvrz zčásti využívaná obcí a částečně obydlena³⁰⁹.

---

³⁰¹ Údajným stavitelem tvrze měl být Jiří z Gutštejna (zemřel 1597).

Kouty - Mešní kaple sv. Jiří, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 91-92, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5883> (2018)

³⁰² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 328.

³⁰³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.158.

³⁰⁴ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 144.

³⁰⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 910.

³⁰⁶ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 910.

³⁰⁷ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 910.

³⁰⁸ Úsilov - Tvrze Úsilovské, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 126, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5954> (2018)

³⁰⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 911.

Zahořany

V Zahořanech stála tvrz, jež byla přeměněna na renesanční sídlo. Ve 13. století patřila ves kladrubskému klášteru. V následujícím století drželo Zahořany několik zemanů. Teprve po roce 1430 patřila jedinému majiteli, kterým byl Jindřich Kytlice ze Zahořan³¹⁰. V 16. století sídlili na tvrzi rytíři z Oráčova a Měsíčkové z Výškova. Roku 1570 zakoupil Zahořany Jiřík z Gutštejna, majitel blízkého hradu Rýzmběrka. Dalšími významnými majiteli byli Vidršperkové. Následně přešla tvrz k rýzmbersko-koutskému statku. Pohromu přinesl rok 1800, kdy došlo k požáru a tvrz se již nikdy zcela neobnovila³¹¹.

Z tvrze jsou dochovány suterénní prostory s křížovými klenbami a místností prvního nadzemního podlaží s renesančními hřebínkovými klenbami. Renesanční tvrz se skládala ze čtyř křídel sjednocených arkádovým dvorem³¹². Dodnes je zachováno západní a jižní křídlo, přičemž to první obsahuje zdivo pocházející z gotického období³¹³.

Mělnice

Výrazné a dobře dochované tvrziště je umístěno ve východní části obce Mělnice. Jedná se o oválný areál, který obepíná 5 m hluboký příkop a val. Povrch tvrziště je rovný, ale obsahuje i zbytky prohlubní, patrně do skály zahlubených sklípků. Výzkumy z 80. let doložily přítomnost obytného objektu o rozměrech 12 x 15 m. Jednalo se o dřevohlinitou stavbu, která vyhořela na konci 13. století a již nebyla obnovena. O mladších objektech prameny i archeologie mlčí³¹⁴. Nejstarším známým majitelem obce byl Kunrát, připomínaný roku 1235. Jeho potomci sídlili na tvrzi až do jejího zániku na konci 13. století, avšak jako vlastníci Mělnice jsou připomínáni i v následujícím století. Mezi lety 1556 – 1627 patřila obec Černínům a roku 1656 připadla Horšovskému Týnu³¹⁵.

---

³¹⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.401.

³¹¹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 1015.

³¹² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s. 400.

³¹³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 1016.

³¹⁴ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 457.

³¹⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 456.

Současně v Mělnici stával ještě jeden objekt, označovaný za tvrz, který existoval od 14. do 17. století. Byl umístěn přímo ve vsi v prostorách dnešní usedlosti čp. 2, kde jsou údajně dochovány části dvou zdí³¹⁶. Je pravděpodobné, že objekt převzal roli panského sídla po starší tvrzi, jež zanikla právě před 14. stoletím.

Puclice

Patrně druhá nejvýznamnější tvrz domažlického regionu stojí na návrší uprostřed vsi Puclice. Tvrz je oddělena od vsi rybníkem (na jižní a jihozápadní straně) a hlubokým, do skály vytesaným příkopem (na severu a východě). Jádrem objektu je podlouhlá obdélná, původně patrová budova o rozměrech 38 x 10 m³¹⁷, která je umístěna na západní části skalnatého ostrohu. Tato stavba se datuje prostřednictvím gotického sedlového portálu do závěru 15. století. Místnosti jsou bohaté na nástěnné malby. Mezi ně patří malované znaky Jaroslava Hory z Ocelovic a jeho druhé manželky M. A. Hložkové ze Žampachu z konce 17. století. Další malby upomínají na vojenskou kariéru Jana Fridricha Širtyngára. Zobrazují osm postav císařských granátníků a další náměty z tureckých bitev. Na gotickou budovu navazuje barokní stavení ve tvaru obráceného písmena „L“, které uzavírá dvůr z jižní a východní strany. V prostorách této stavby se nacházela černá kuchyně. Renesanční úpravy tvrze připomíná soubor renesančních kachlů a keramiky, který je uložen v Západočeském muzeu v Plzni³¹⁸.

Ves Puclice původně patřila k majetku nedalekého hradu Lacembok. Roku 1407 je připomínán první majitel samostatné vsi, Bušek. Na konci 15. století získali Puclice zemané ze Šlovic, kteří vystavěli výše zmíněný podlouhlý palác. V následujících staletích patřila tvrz mnohým majitelům, z nichž vyčnívá Jaroslav Hora z Ocelovic, který ji získal roku 1684. Před rokem 1765 patřila tvrz Širtyngárům, kteří jí tohoto roku prodali Trauttmansdorfům³¹⁹. Po tomto roce došlo k úpravám, kdy tvrz nabyla dnešní podoby. Objekt byl později využíván

---

³¹⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.210.

³¹⁷ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 629.

³¹⁸ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 629.

³¹⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 628.

jako myslivna, dále sloužil k hospodářským a správním účelům horšovskotýnského velkostatku. Posléze byly do tvrze umístěny byty³²⁰.

Před tvrzí je umístěno barokní hospodářské stavení. Jedná se o přízemní budovu s polovalbovou střechou a obdélnými okny s ostěními³²¹.

Tasnovice

Pozůstatky středověké tvrze je možné nalézt v Tasnovicích. Jedná se o mohutné tvrziště, dodnes zčásti obklopené vodními příkopy. Historie tvrze se začíná psát roku 1235, kdy zde sídlil Hartman z Tasnovic. Rod vlastnil v okolí množství drobných statků a na tvrzi v Tasnovicích se udržel až do počátku 16. století. Dále se zde vystřídali Vidršpergárové, Meklínští z Merklína a Černínové z Chudenic. Mezi rokem 1630 a 1659 zde působili krátce Helversenové z Helversheimu³²². Po nich zakoupili Tasnovice Trauttmansdorffové, kteří statek připojili ke svému horšovskotýnskému dominiu. Od té doby ale začala tvrz pustnout. Počátkem 19. století se mělo bývalé panské sídlo přestavět na sýpku, ale nakonec byl plán nerealizován³²³. V roce 1976, kdy docházelo k zavážení příkopů, archeologický výzkum zachránil množství předmětů. Většina nálezů pochází z 16. a 17. století a mezi nimi se ukrývá množství zlomků keramiky a skla a několik mimořádných předmětů. Například fajánsový kalamářík z let 1616-1617, který představuje údajně nejstarší datovanou fajáns vyrobenou v městečku Gmünden v Horních Rakousích. Soubor artefaktů je dnes uložen v Západočeském muzeu v Plzni³²⁴.

Budova tvrze stála v areálu hospodářského dvora na jižní straně obce při řece Radbuze. Tato poloha byla využita k vytvoření dvojitého prstence vodních příkopů okolo tvrze. Dnes je jejich přítomnost identifikovatelná pouze na severní a západní straně. Oba příkopy odděloval násep, zesílený kamennou ohradní zdí. Uprostřed tvrziště stála obytná věž o rozměrech 16 x 12 m³²⁵. Ze stavby je dodnes zachované přízemí, původně plochostropé a

³²⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.283.

³²¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 191.

³²² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.343.

³²³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 826.

³²⁴ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 827.

³²⁵ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 826.

osvětlené několika střílnami. Později se prostor změnil ve dvě klenuté místnosti se samostatnými vstupy. Jádrem tvrze bylo obeháno oválnou ohradní zdí, z níž zbylo několik nevýrazných fragmentů³²⁶.

Ostatní tvrze

Mezi zaniklé tvrze patří Buková. Je sice prameny doložena, ale není možné určit, kde stála, neboť se její zánik klade již do konce 16. století³²⁷. Další zaniklou tvrzí je Černíkov³²⁸, jejíž budova stávala u místního rybníčku v místech pozdějšího panského pivovaru. Jako pustá se zmiňuje roku 1592³²⁹. Zámku v Chocomyšli předcházela renesanční tvrz, která byla v nárožích opatřena polygonálními věžemi. Tvrz se patrně nacházela na návrší nedaleko kostela v Loučimi³³⁰. Spornou vzpomínkou na ní je kamenný znak Příchovských z 16. století, který byl později zazděn do štítu domu čp. 55³³¹. Další tvrz se nacházela v Mezholezích, a ta byla později přeměněna na panský ovčín³³². Slavíkovice obsahují zbytky tvrze, která je situována do dnešního domu čp. 1.³³³ Zdejší tvrz měla vzniknout až v pobělohorském období, kdy zdejší statek drželi Vidršpergárové. Její zánik byl zapříčiněn ztrátou sídelní funkce a následnou přeměnou objektu k hospodářským účelům³³⁴. Ve Smržovicích byla za Příchovských z Příchovic vybudována renesanční tvrz. Později byla přestavěna na zámek³³⁵. V Úboči existovala tvrz mezi 13. a 14. stoletím. Zbytky tvrzíště se nacházejí u zdejšího kostela sv. Mikuláše³³⁶. V Únějovicích kdysi stávaly dvě tvrze. Starší byla umístěna vedle rybníka a nedochovaly se po ní žádné stopy. Její zánik je kladen do 16. nebo 17. století³³⁷. Mladší, renesanční tvrz, se později změnila v barokní sýpku³³⁸. Dodnes jsou zde

---

³²⁶ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 826.

³²⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.43.

³²⁸ *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, s. 13.

³²⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.51.

³³⁰ Loučim - Kostel Narození Panny Marie, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 92-94, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5889> (2018)

³³¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.199.

³³² Mězholez - Tvrz, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 97, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5901> (2018)

³³³ Slavíkovice - Tvrz, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 106, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5921> (2018)

³³⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.308.

³³⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.310.

³³⁶ Úboč - Farní kostel sv. Mikuláše, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 122-125, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5951> (2018)

³³⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.373.

dochované renesanční klenby se štukovými hřebínky³³⁹. Pozoruhodný osud potkal starší tvrz³⁴⁰ v Chotiměři. Tu patrně připomíná katastrální mapa vsi z roku 1838, kde působí jako rozsáhlý osamocený ostrůvek³⁴¹. K jejímu zániku došlo roku 1861, kdy byla budována železniční trať Plzeň – Domažlice. Celé tvrziště je dnes překryto tělesem železničního náspu³⁴². V Mírkově stála renesanční tvrz, která byla později přestavěna na správní a hospodářské objekty místního panského dvora. V 80. letech minulého století došlo k její naprosté demolici³⁴³. Nedaleko Srbského zámku, v místech dnešního domu čp. 75, se předpokládá existence gotické tvrze. Její definitivní určení je ale omezeno absencí písemných pramenů³⁴⁴. Ve Svržně byly ve středověku vystavěny dvě tvrze. Starší³⁴⁵ vznikla snad již ve 13. století, ale její poloha nebyla s přesností identifikována. Předpokládá se, že stála na Zámecké hoře nad vsí. Mladší svrženská tvrz byla umístěna přímo ve vsi poblíž řeky Radbuzy. Měla okrouhlý tvar a byla obklopena vodním příkopem a vnějším valem. Existovala patrně od 14. do začátku 15. století, kdy byla opuštěna³⁴⁶. Na farské zahradě nedaleko kostela sv. Mikuláše v Úboči existují terénní pozůstatky bývalé tvrze. Jedná se o pahorek o rozměrech 15 x 18 m, který je obklopen z části příkopem a valem³⁴⁷. V Dolním Metelsku stávala tvrz pravděpodobně v místech pozdějšího hospodářského dvora nedaleko vsi. Žádné zbytky po ní nicméně nezbyly³⁴⁸. V Horšově vznikla ve 14. století tvrz, jejímž jádrem byl původní biskupský dvorec. Objekt se klade do blízkosti kostela Všech svatých. V 16. století bylo využito zdivo tvrze k výstavbě ohrazení nedaleké obory³⁴⁹. Po tvrzi nezbyla ani stopa³⁵⁰.

---

³³⁸ Únějovice (Ouňovice), *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 125-126, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5953> (2018)

³³⁹ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 910.

³⁴⁰ Chotiměřský zámek popisovaný v předchozí kapitole byl vybudován v místě jiné, mladší, tvrze. SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 243.

³⁴¹ Viz příloha.

³⁴² SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 243.

³⁴³ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8. s. 468.

³⁴⁴ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 734.

³⁴⁵ Starší tvrz je někdy označována jako hrad. Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.329.

³⁴⁶ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 802.

³⁴⁷ SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x. s. 887.

³⁴⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.65.

³⁴⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 34.

³⁵⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.86.

V Jeníkovcích stávala patrně již v 15. století tvrz, která byla umístěna v okolí domu čp. 1. Zbyly z ní tři sklepní místnosti s více než 1m širokými zdmi³⁵¹. V zaniklé vsi Korytany 7 km západně od Poběžovic stávala tvrz, která patrně vznikla v 16. století. Ves zpustla na konci století a v první polovině století následujícího došlo k jejímu obnovení, kdy byla tvrz nově vystavěna. Její zbytky se ale nezachovaly. Samotná ves zanikla v roce 1955³⁵². V Křenovech nedaleko Horšovského Týna existovala do 15. století tvrz³⁵³, z níž se nedochovaly žádné pozůstatky³⁵⁴. Ve vsi Libosváry u Hostouně stála tvrz, která rovněž zanikla v 15. století. Stávala na mírném návrší nad potokem Slatinou v místech pozdějšího panského dvora. Část zdejšího sklepení údajně připomíná původní stavbu³⁵⁵. V Mutěnině stávala dvě panská sídla. První objekt představovala tvrz z 15. století, jež byla přestavěna v barokní zámek. Stavba ale zanikla po požáru v polovině 18. století. Její funkci převzal panský dům na mutěniněském náměstí, který byl ve 20. letech 19. století přeměněn na zámek. Ale i tuto budovu zasáhl podobný osud, neboť roku 1877 zanikla důsledkem požáru³⁵⁶. V Sedlicích existovala zřejmě od přelomu 14. a 15. století tvrz. Její trvání bylo krátké, neboť její zánik se klade do druhé poloviny století 15. Patrně stávala v místech panského ovčína (dům čp. 10). Nezachovaly se po ní žádné stopy³⁵⁷. V Semněvicích stávala tvrz, jejíž zánik je kladen do 16. století. Objekt stával 2 km severně od obce v tzv. Zádušním lese³⁵⁸. Donedávna byla připomínána pomístními německými názvy a pověstí o držitelce tvrže Lucii, která měla založit nadaci pro místní kostel sv. Jiří³⁵⁹. Nedaleko městečka Hostouň je umístěna obec Slatina, kde od 15. století existovala tvrz, jejíž zánik je kladen do 17. století. Budova tvrže stávala na mírném návrší v místech hospodářského dvora³⁶⁰. V obci Svinná³⁶¹ je doložena přítomnost tvrže mezi 14. a 17. stoletím. Ačkoli po tvrzi nezůstaly žádné stopy, její poloha se klade do míst pozdější kovárny³⁶². Ve Štítarech stávala mezi 14. a 16. stoletím vodní tvrz. Na jejím místě vznikla po

---

³⁵¹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.117.

³⁵² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.155.

³⁵³ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 80.

³⁵⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.172.

³⁵⁵ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.187.

³⁵⁶ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.220.

³⁵⁷ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.301.

³⁵⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 109.

³⁵⁹ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.301.

³⁶⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.306.

³⁶¹ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 118.

³⁶² Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrže v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s.327.

roce 1742 barokní fara³⁶³. Ve Vidicích vznikla ve 14. století tvrz, která byla umístěna uprostřed vsi na mírném návrší, které je dodnes obklopeno rybníky. Její zánik se klade do období po konci třicetileté války, kdy tvrz pozbyla funkce panského sídla³⁶⁴.

2.2.4 Lidová architektura

Lidová architektura na Domažlicku je reprezentována třemi rozdílnými oblastmi – Chodsko; dále Horšovskotýnsko, které tvoří celek se západním a jihozápadním Plzeňskem a Stříbrskem; a naposledy východní Domažlicko, jež je kulturně blízké přilehlému Klatovsku. Nutno zdůraznit, že se jedná o ohraničení ve velké míře relativní. Například lidová architektura Podzámčí dokazuje vlivy chodské, domažlicko-klatovské a pošumavské³⁶⁵.

Chodsko

Jak již bylo dříve řečeno, Chodsko vnímáme jako jeden ze symbolů česko-slovanské lidové kultury. Jedná se o prostorově nevelký, ale ostře ohraničený a svébytný region západně od Domažlic. I samotné Chodsko se dělí na dvě části – „klasické“ Dolní Chodsko na Domažlicku a méně známé Horní Chodsko na Kdyňsku. Chodsko ovšem v minulosti zasahovalo až podstatně dále na severozápad – až k Tachovsku a Plánsku. Na tuto skutečnost upomínají názvy obcí, jako je Chodová Planá, Chodský Újezd, Zadní Chodov apod.³⁶⁶ Po germanizaci Tachovska a Plánska povědomí o místních Chodech, kteří se nazývali „Přimdští“, vymizelo (kromě místních názvů)³⁶⁷.

Po půdorysné stránce se většina chodských vsí řadí mezi vyspělé středověké návěsní lokace. Pro oblast je typická velmi kompaktní a početná zástavba po obvodu návsi,

---

³⁶³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.335.

³⁶⁴ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.383.

³⁶⁵ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 278.-279.

³⁶⁶ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁶⁷ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

pocházející zčásti po třicetileté válce. Mezi vesnicemi můžeme nalézt i ty, které disponují urbanisticky nevyhraněnou ulicovitou či řádkovou strukturou³⁶⁸.

V Dolním Chodsku se nacházejí příklady velmi archaické zděné a roubené architektury. Například v Újezdě a Draženově³⁶⁹ se do současnosti zachovalo několik starobylých špýcharových domů s patrovými komorovými bloky, respektive samostatně stojící sýpky. Mohutnost a orientace některých špýcharových domů dala vzniknout hypotéze o jejich obranné funkci. Spíše se ale jedná o reakci na konkrétní podmínky, především expozici usedlosti ke světovým stranám³⁷⁰.

Roubená architektura byla součástí špýcharových domů. Ty měly totiž zděné pouze komorové bloky, případně se síní. Jejich obytná část byla stavěná z nehraněných mohutných kuláčů. Později se objevují i regulérní roubené komorové domy opatřené rozložitými polovalbovými střechami, někdy s pavláčkami v bedněných štítech. Několik hodnotných roubených staveb se dochovalo v Klenčí, Chodově, Nové Pasečnici, Peci pod Čerchovem a v Trhanově.³⁷¹

Hodnotnější soubory roubené lidové architektury jsou spíše dochované v Horním Chodsku. Zejména se jedná o Podzámčí a Kout na Šumavě³⁷², kde je zachována unikátní tkalcovská kolonie složená z roubených dvojdomů. Další roubené budovy chodského typu se nacházejí v Podzámčí³⁷³.

Horšovskotýnsko

Horšovskotýnsko a přilehlé jihozápadní Plzeňsko a Stříbrsko v raném středověku ovlivňovala dvojice důležitých klášterů – Kladruby a Chotěšov³⁷⁴. Oba představovaly až do

---

³⁶⁸ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁶⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 322.

³⁷⁰ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁷¹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁷² Řada historických koutských domů pochází z období okolo roku 1800. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 123.

³⁷³ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁷⁴ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcibiskupství In: *Památky západních Čech V - 2015*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

husitských válek přední vlastníky půdy a efektivně se podílely na kolonizaci regionu. Směrem na západ dominoval Horšov a Horšovský Týn, jakožto statky pražských biskupů a arcibiskupů. Část území byla rovněž v soukromých rukou místní šlechty³⁷⁵.

Osídlení raného středověku dokládají četné románské kostely³⁷⁶ (později představené v kapitolách o vesnické sakrální architektuře) a slovanská jména drtivé většiny vesnic. Ve 13. a 14. století došlo k nové kolonizaci celého území – z větší části domácím obyvatelstvem, zčásti i německými příchozími³⁷⁷. Ačkoliv po druhé světové válce došlo k plošné výměně obyvatelstva, dochovala se zde řada ojediněle dochovaných souborů mladé generace lidové architektury.

Většina vesnic dispozičně připomíná období raného středověku. Sídla mají převážně návěsní půdorysy. Tvar návěsí bývá většinou obdélníkový či čtvercový, často s oblými rohy a paprscitě řazenými usedlostmi. O plánovitém přeměření již obdělávané půdy svědčí traťové plužiny³⁷⁸. O západočeských kolonizačních vesnicích je možné připomenout i to, že patří k největším svého druhu v Čechách. Směrem k Bavorsku jsou zastoupeny i menší vesnice (např. Borovice, Hvozdňany u Poběžovic a Velký Malahov)³⁷⁹.

Mezi nejstarší dochované památky lidové architektury patří nenáročné roubené domy (komorové i chlévní, někdy v kožichu, s bedněnými štíty), které se nacházejí např. ve Svržně. Severně od Horšovského Týna jsou doloženy zděné domy s roubenými podkrovními světničkami (např. Mělnice³⁸⁰ a Sychrov³⁸¹). V celé oblasti ale výrazně dominuje bohatá, mladší zděná architektura z konce 19. a počátku 20. století. Jedná se o stavby s určitými místními odlišnostmi. Liší se především slohový aparát a celkové řešení staveb. Fasády domů i hospodářských stavení jsou náročně provedené eklekticky s historizujícími ornamenty. Často

---

³⁷⁵ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁷⁶ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arciděkanství In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

³⁷⁷ Plzeňsko patří mezi česká území, kde tento proces dosáhl snad nejvyšší úrovně. PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

³⁷⁸ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 20.

³⁷⁹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 20.

³⁸⁰ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 89.

³⁸¹ PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5. s. 120.

se objevuje psaníčková rustika, provedená formou dvouvrstvého sgrafita³⁸² (např. Borovice a Velký Malahov). Většinou domů dominuje štít ve tvaru trojúhelníku se záměrně komponovanou soustavou oken a větracích otvorů³⁸³.

Častý prvek představují půdní polopatra, která místy nabývají podobu regulérních pater. Vstup do usedlostí je tvořen náročně provedenými piliřovými nebo segmentově klenutými branami s mřížovými dřevěnými vraty (např. Mezholezy). Ve dvorech se nacházejí složitě tvarované holubníky (např. Bozdíš). Architektura v okolí Houstouně a Poběžovic je podstatně prostší. Jedná se o střídavě řešené domy, přízemní, polopatrové i patrové, s nenáročnými fasádami a polovalbovými střechami (např. Hvožd'any, Svržno, Zámělíč). Střídmý charakter uměleckého provedení je charakteristický i pro počátek 20. století³⁸⁴.

Domažlicko

Pro oblast od Klatov po Domažlice platila různorodost osídlení. Ve středověku zde převládala rozdrobená pozemková držba, která nedovolovala vznik rozsáhlejších návesních lokací. V regionu se vyskytuje veliká koncentrace drobných feudálních sídel, které představovaly samostatné statky. Vesnice jsou proto převážně nevelké, často s nepravidelnou půdorysnou strukturou (např. Lštění³⁸⁵ a Malonice³⁸⁶). Vzácností jsou vesnice s rozměrnějšími návesními prostory (např. Kanice)³⁸⁷.

V regionu dlouho převažovala dřevěná zástavba. Starší roubené domy připomínají vlivy chodské a pošumavské lidové architektury. Pošumavské stavitelství se promítlo především do štítů s pavláčky a do rozložitých polovalbových střech (např. Kanice a

---

³⁸² Nabízí se hypotéza, zda podobu fasád neovlivnily neorenesanční úpravy zámku v Horšovském Týně. PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 21.

³⁸³ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 21.

³⁸⁴ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 21.

³⁸⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0. s. 64.

³⁸⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0. s. 66.

³⁸⁷ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 16.

Podzámčí)³⁸⁸. Obecně převažují rozložitě srubové stavby z hraněných trámů i z kuláčů, s polovalbovými či sedlovými střechami a bedněnými štíty (např. Kanice a Malonice). Vyskytují se ale i příklady archaické venkovské zástavby. Mezi těmito stavbami vyčnívá dům čp. 2. v Lučici u Chudenic na Klatovsku, který je dendrochronologicky datovaný do roku 1556³⁸⁹. Další regionální zajímavost představují roubené sýpky s polovalbovými klenbami, což platí především pro oblast mezi městy Klatovy, Plánice a Přeštice. Na Domažlicku se takový typ staveb vyskytuje například v Malonicích³⁹⁰.

Mladší zděná zástavba není příliš stará, i když se výjimečně nachází stavby pocházející z dob před polovinou 19. století. Pro mladší architekturu jsou typickým prvkem křídlové štíty. Často se vyskytují bohaté zdobené fasády, opatřené eklektickým dekorem, což vytváří paralelu k přilehlému Horšovskotýnsku. Severovýchodně od Kdyně se na domech nacházejí zajímavé eklektické a secesní fasády (např. Malonice).³⁹¹

2.2.5 Technická památka

Most v Bělé nad Radbuzou

Nejvýznamnější technickou památkou z období raného novověku představuje barokní silniční most v Bělé nad Radbuzou³⁹². Vznikl pravděpodobně v letech 1703-1723 na místech staršího dřevěného předchůdce a představuje tak nejstarší dochovanou stavbu svého druhu ve sledované oblasti. Most byl vystavěn na žádost Anny Terezie Kaplířové Cukrové z Tamfeldu, provdané Metternichové. Zajímavostí je i příhoda z druhé světové války, kdy hrozilo, že ustupující Němci stavbu zničí. Starosta Johann Stich je však od tohoto záměru odradil³⁹³.

---

³⁸⁸ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 16.

³⁸⁹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 16.

³⁹⁰ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 16.

³⁹¹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 16.

³⁹² Most samotný je součástí městského znaku. Viz příloha.

³⁹³ Dostupné na: https://www.pamatkopin.cz/index.php?option=com_historie&view=pamatka&id=3767

Most v Bělé³⁹⁴ sestává z osmi oblouků, pod nimiž protéká řeka Radbuza. Na obou stranách mostu se nacházejí 3 pilíře, na nichž jsou umístěny sochy (jejich materiálem je jemnozrnná žula) – Panna Marie, sv. Michael, sv. Václav, sv. Jan Nepomucký, sv. Erasmus (biskup z Formie v Kampánii) a sv. Antonín z Padovy. Není známo přesné stáří soch ani jejich autor. Jisté ale je, že na most byly umístěny po roce 1723, kdy byla stavba dokončena. Vstupní rozevřené zídky jsou ozdobeny čtyřmi páry kamenných koulí. Most celý měří 45 metrů.³⁹⁵ Jeho ohrožení povodněmi je minimální³⁹⁶.

V Bělé nad Radbuzou se nachází ještě jeden pozoruhodný kamenný most, který se klene přes Bezděkovský potok. Jedná se o pětiobloukovou stavbu z lomového kamene. Polopilíře, jež vystupují mezi oblouky, jsou sestaveny z tesaných kvádrů. Jeden kvádr nese letopočet výstavby mostu MDCCCXX a iniciály W B K, které značí majitele panství Václava barona Koce³⁹⁷.

Barokní most v Bělé nad Radbuzou představuje pozoruhodnou stavbu, která přímo vybízí k didaktickému využití. Důležitá je přítomnost barokních soch, jež vytváří kompaktní umělecký celek připomínající domažlické „Áleje“ s díly od Františka Ringelshahna.

Sýpky a špýchary

K pozoruhodným památkám Domažlicka patří staré špýchary. Vedle staré rychty v Draženově se nachází dům čp. 8, který je považován za nejlépe dochovaný chodský statek. Soubor staveb, pocházející patrně před rokem 1735, začíná špýcharem, na který navazuje obytná část a chlévy. V těsném sousedství stojí starý špýchar s lomeným gotickým portálem, jehož původ je zařazován do 15. století³⁹⁸. V Kaničkách se nachází roubený špýchar na dvoře statku čp. 1. Na kamenný loch navazuje roubené patro, které je kryté šindelovou střechou. Tato stavba se datuje do poloviny 18. století. Z této doby se připomíná i nedaleký mlýn. Ve Slavníkovcích se nachází tzv. srub, bývalá dvorská sýpka, která obsahuje dvě zděná podlaží a

---

³⁹⁴ Stavbě se též přezdívá „Bělský Karlův most“

³⁹⁵ JOSEF, Dušan. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. dopl. a opr. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-094-2. s. 34.

³⁹⁶ Most totiž leží pouze cca 20 km od pramene Radbuzy.

³⁹⁷ JOSEF, Dušan. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. dopl. a opr. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-094-2. s. 35.

³⁹⁸ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

roubené patro přístupné venkovním schodištěm. Zajímavé špýchary se nacházejí v Zahořanech, obci plně zachovalých roubených staveb³⁹⁹. Barokní sýpka stojí nedaleko kostela Všech Svatých v Horšově. Je patrová a obsahuje starší základy⁴⁰⁰. V Únějovicích stojí výrazná sýpka z 18. století, které dominuje volutový štít⁴⁰¹.

Sklárny

Sklárna stávala v Mezholezích. Nacházela se v lese nad rybníčkem jihozápadně od vsi a byla určena na výrobu kolárků k růžencům. Sklárna se připomíná na počátku 18. století. Roku 1724 byla však pro nedostatek dřeva zrušena. Roku 1746 se uvádí jako pustá.⁴⁰² Jedna z nejvýznamnějších sklářských lokalit Českého lesa byla umístěna ve Fichtenbašské Huti. Okolí vsi dříve náleželo k Bavorsku. Pod správu města Domažlic připadl Fichtenbach až roku 1707. Nejstarší zmínky o zdejší sklárně pochází z roku 1710. Tato sklárna vyráběla páteřiky a duté sklo. Ke konci 18. století jsou zde připomínány sklárny dvě. Roku 1833 zakoupil zdejší výrobní hrabě Filip Kinský. Právě za něj došlo k největšímu rozvoji lokality, neboť tento podnikatel chtěl koupit Fichtenbašské Huti zajistit plynulou dodávku tabulového skla pro svoji zrcadlářnu ve Sloupu u České Lípy. Úpadek zdejších skláren nastal na přelomu 19. a 20. století. Po 50. letech minulého století se lokalita ocitla v hraničním pásmu a byla postupně vysídlena a zlikvidována. Památku na slávu vsi připomínají ruiny tzv. zámečku Kinských, který se později stal budovou roty pohraniční stráže. Ze skláren nezůstaly takřka žádné stopy⁴⁰³.

Křížová Huť ležela na lesní mýtině nad údolím Nemanického potoka při silnici vedené z Nemanic do vsi Závist. K založení huti došlo mezi roky 1708-10 sklářem Janem Jiřím Schmausem. Ve sklárně se vyrábělo především tabulové a zrcadlové sklo, což bylo typické i pro ostatní výrobní v Českém lese. U sklárny stával také hamr na cínové fólie a stoupy na drcení křemene. Křížová Huť patří k nemnoha sklárnám, ze kterých se zachovaly výraznější

---

³⁹⁹ PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507. s. 19.

⁴⁰⁰ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 423.

⁴⁰¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 141.

⁴⁰² Mězholez - Tvrz, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 97, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5901> (2018)

⁴⁰³ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., A-J*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 598.

zbytky. Budova sklárny stávala při cestě v jihovýchodním cípu louky obklopené lesem. Terénní vyvýšeniny připomínají dřívější rozvržení objektu⁴⁰⁴.

Mlýny

Významný mlýn stojí na severovýchodním okraji Domažlic, v údolí potoka Zubřiny. Dnes nese název Vodolenka⁴⁰⁵. Jeho založení spadá nejspíše do období mezi lety 1713-1753, což byla doba, kdy docházelo k opětovnému rozvoji městského hospodářství⁴⁰⁶. V roce 1713 se v Domažlicích údajně nacházel pouze jeden obecní mlýn. Za padesát let zde bylo k dispozici již 13 mlýnů. V průběhu dvou staletí zde vyrostl poměrně obrovský areál s obdélným dvorem, uzavřeným hospodářskými objekty. Již v 19. století připomínala Vodolenka venkovský zámeček, čemuž přispívá přítomnost věžičky s lucernou a zvonkem. V suterénu mlýnice jsou instalovány hřídele s koly transmisí, která umožňovala pohon mlýnského zařízení umístěného ve třech nadzemních podlažích budovy. V polovině 20. století zažil mlýn s hospodářskými budovami částečnou rekonstrukci. Již dnes působí areál velice upraveným dojmem. Zařízení mlýnice bude dle přání současných majitelů uchováno v nezměněném stavu⁴⁰⁷.

Další zajímavé mlýny jsou umístěny v obci Hlohová. Nejstarší údaje o těchto stavbách se vztahují k roku 1757, kdy je uváděn Pasecký mlýn o dvou kolech postavený na nestálé vodě. Je ale pravděpodobné, že mlýn existoval již před rokem 1713. Roku 1838 byl dobudován do dnešních kontur. Vodní kola byla roku 1929 vystřídána Francisovou turbínou. Tato turbína pracuje dodnes, ale jen jako zdroj elektrického proudu⁴⁰⁸. V blízkosti mlýna stojí Bílý mlýn s rozsáhlým hospodářským areálem. V 1. polovině 17. století představovala stavba samostatný rytířský statek rodu Vidršperků. Na cestě k Bílému mlýnu se sklene

---

⁴⁰⁴ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 306.

⁴⁰⁵ V průběhu historie nesl objekt názvy Ganserův mlýn či Vorlovic mlýn. KLEMPERA, Josef. *Vodní mlýny v Čechách IV*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-052-7. s. 187.

⁴⁰⁶ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., A-J*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 575.

⁴⁰⁷ KLEMPERA, Josef. *Vodní mlýny v Čechách IV*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-052-7. s. 187.

⁴⁰⁸ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 28.

jednoobloukový kamenný most, který vede přes náhon Paseckého mlýna. Patrně pochází z poloviny 19. století⁴⁰⁹.

Pozůstatky hornické činnosti

Hornická kolonie se nacházela v Orlovicích. Těžbu železné rudy zde zahájili Lamingenové, kteří vytěženou rudou zásobovali svoji novou železárnou, jež se nacházela v Peci Pod Čerchovem. Kolem roku 1680 do těchto míst přišli horníci z Krušných hor. V následujícím století zde proběhly nepokoje kvůli robotním povinnostem. Pod vrcholem Orlovické hory se otevírá starý lom na železnou rudu. Nese název Zlatá jáma, podle pyrhotinu, železné rudy žlutavé barvy⁴¹⁰. Pozůstatky důlní činnosti jsou rovněž patrné v okolí Černíkova⁴¹¹.

Umělé koryto potoka

Potok Teplá Bystřice, jenž pramení na svazích Čerchova, kdysi stékal do Bavorska. Roku 1571 povolil císař Maxmilián II. vybudování 16 km dlouhého a asi 1 m širokého náhonu, který odvedl vodu umělým korytem po úbočnici Okrouhlíku do Domažlic. Toto zajímavé technické dílo, které dostalo název Mlýnářská stoka, sloužilo k pohonu několika mlýnů a k napájení městských vodovodů a obraných příkopů. Pozoruhodné je, že převádí vodu z povodí Dunaje do povodí Vltavy. Podle legendy měli koryto vykopat dva odsouzení na smrt za amnestii. Po dokončení odsouzení vyčerpáním zemřeli⁴¹².

---

⁴⁰⁹ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P.* Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 29.

⁴¹⁰ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P.* Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s 537.

⁴¹¹ Černíkov, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 13, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5844> (2018)

⁴¹² HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., A-J.* Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 476.

Pivovar

Důležitý historický pivovar je umístěn v Koutě na Šumavě. Stavbě přecházel vznik chmelnice, který se datuje k roku 1581. Při odhadu hradu z roku 1676 je popisováno spodní nádvoří, kde se dříve šenkovalo pivo. Na tomto místě patrně stával předchůdce koutského pivovaru. K založení pivovaru v Koutě došlo pravděpodobně po zániku hradu Rýzmbek. První zmínky pochází až z počátku 18. století, kdy ale již patřil k největším na Domažlicku. V roce 1710 bylo díky němu na koutském panství vystaveno celkem 2 110 čtvrtvěrdních sudů piva. Za Stadionů se Kout s blízkou Kdyní stal průmyslovým střediskem a zároveň sídlem správy panství. Pivovar byl postupně rozšířen do dnešní podoby. Vlastní pivovar byl tvořen velice dlouhou obdélnou budovou zaznamenanou již v roce 1838 na mapě stabilního katastru. Tato stavba obsahovala všechny potřebné součásti pivovaru od sladovny až po spilku a uprostřed položený hvozd. Zajímavost představuje druhotně zasazená část gotického portálu, která patrně pochází z hradu Rýzmbeka, což dokládá, že materiál pro stavbu pivovaru byl dovezen právě odtud⁴¹³.

Manufaktury

Nesporné prvenství má zajisté Kdyně, kde Lamingenové před rokem 1696 založili nejstarší textilní manufakturu v Čechách⁴¹⁴. V roce 1753 se skládala ze dvou samostatných částí, z nichž jedna byla zaměřena na punčochy a druhá na sukno a pytle⁴¹⁵. Manufaktura byla roku 1769 prodána vrchností vídeňskému obchodníkovi J. M. Schmitdovi, který ji rozšířil. Zanedlouho zde pracovalo 300 zaměstnanců a 1 400 externích tkalců. Roku 1825 dokonce 500 zaměstnanců a 6 400 externích pracovníků. Roku 1853 byl objekt považován za největší továrnu v Plzeňském kraji. Většina staveb je novodobá; mezi nejstarší dochované části můžeme zařadit dvě klasicistní budovy se vstupní branou z let 1834-38⁴¹⁶.

---

⁴¹³ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 260.

⁴¹⁴ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 211.

⁴¹⁵ HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8. s. 212.

⁴¹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

3 Sakrální památky Domažlicka

3.1 Město

3.1.1 Kostel

Domažlice

Domažlické sakrální památky jsou reprezentovány 4 kostely – děkanským kostelem Narození Panny Marie, klášterním kostelem Nanebevzetí Panny Marie, kostelem U svatých a kostelem sv. Vavřince na Veselé hoře. Dále se v Domažlicích vyskytuje řada kaplí. Samostatnou kategorií tvoří stavby již dnes zaniklé.

Děkanský kostel Narození Panny Marie

Díky svým rozměrům a přilehlé věži představuje hlavní dominantu Domažlic. Při pohledu na západní průčelí je patrné, že podobu této stavby definovaly dva architektonické slohy. Je možno vidět zazděný gotický portál a barokní portál, představující hlavní vstup do budovy. Neověřené údaje však podávají informace, že v místech nynějšího kostela stávala již před vysazením královského města starší svatyně. Její zbytky ale nejsou nikde patrné⁴¹⁷.

Nejstarší dochovanou část kostela představuje západní zeď a severní prostory bývalé boční lodi. Slohově je datována raně gotickým portálem do 70. let 13. století⁴¹⁸. Druhý raně gotický portál se nalézá v jižní stěně lodi obrácené do náměstí. To by mohlo napovídat tomu, že i jižní a východní zeď náležejí do období první fáze výstavby. Problém se však nachází v síle zdiva. Jižní a východní stěna je zdatelně slabší než severní a západní. Proto je možné připustit, že tento portál byl na toto místo umístěn až při pozdějších přestavbách. Raně gotický kostel byl s největší pravděpodobností trojlodní a měl charakter baziliky nebo pseudobaziliky, protože svými rozměry a obdobím založení připomíná srovnatelné chrámy v Horažďovicích⁴¹⁹, Plané a v dalších českých městech. Z raně gotické fáze je především

---

⁴¹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴¹⁸ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 108.

⁴¹⁹ Více o horažďovickém kostele sv. Petra a Pavla v: KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 110.

dochována kaple sv. Barbory nacházející se v severní boční lodi⁴²⁰. Západní konec severní lodi ukončovala hranolová zeď, jejíž přítomnost dodnes připomíná vystupující rizalit z hmoty zdiva⁴²¹.

Mezi lety 1385-1406 se kostel připomíná jako pustý⁴²². Po obnovách v 15. století se z kostela stalo halové trojlodí⁴²³. Stavba to nyní byla výškově sjednocená, zaklenutá klenbou z cihelných tvarovek. Kamenné záklenky vysokých gotických oken, doplněné malbou a zbytky cihelných kleneb, jsou dodnes zachovány na půdě kostela. V rozporu s těmito skutečnostmi je kostel na starých vyobrazeních z roku 1592 a 1669 zaznamenán jako trojlodní, s nízkou boční lodí obrácenou do prostoru náměstí. Pozdně gotická úprava dala chrámu konturu, která v následujících staletích nebyla výrazněji pozměňována. Dispozice chrámu kromě vztahu k válcové věži je zajímavá též vynecháním presbytáře, tolik typického pro gotické sakrální stavby. Roku 1567 získal kostel nový krov a klenby⁴²⁴.

Katastrofu přinesl kostelu rok 1747, kdy podlehl s věží i okolními domy požáru⁴²⁵. Oprava započala roku 1751. Projekt vypracoval a dozor nad stavbou získal Jan Záhořík⁴²⁶. Údajně svoji práci konzultoval se slavným architektem Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem, který se s velkou pravděpodobností také současně podílel na přestavbě klášterního kostela. Při této barokní úpravě došlo ke snížení oken i stropu. Interiér obohatila nová valená klenba ozdobená freskami od Františka Julia Luxe a nesená bohatě profilovanými pilíři⁴²⁷. Největší známý požár města proběhl roku 1822. Při něm shořel kostelní krov a dřevěné části věže. Téhož roku došlo k opravám, které trvaly tři roky. Poslední výraznější úprava se uskutečnila roku 1892. Tehdy fasády získaly novobarokní ráz⁴²⁸.

---

⁴²⁰ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 107.

⁴²¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 1.díl A-G*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴²² Domažlice - Děkanský kostel Narození P. Marie, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 33-50, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5849> (2018)

⁴²³ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 313.

⁴²⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 1.díl A-G*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴²⁵ Domažlice - Děkanský kostel Narození P. Marie, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 33-50, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5849> (2018)

⁴²⁶ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 313.

⁴²⁷ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 314.

⁴²⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 1.díl A-G*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

Zaniklý kostel sv. Jakuba

Byl nejstarším domažlickým kostelem. První zmínky se vztahují již k roku 1037. Tehdy byl údajně knížetem Břetislavem I. věnován benediktinskému klášteru v Ostrově. Tato zpráva sice pochází z listinného falza, nicméně tato datace se nejeví jako zcela neopodstatněná, nedaleko kostela se totiž nacházelo slovanské sídliště⁴²⁹.

Původně snad románský kostel sv. Jakuba sloužil po založení města věřícím z předměstí a plnil i funkci pohřební svatyně městského patriciátu. Roku 1406 byl spolu s vedlejším kostelem U svatých poničen Bavorsy, ale záhy obnoven. Domažlický děkan Václav Žatecký nechal roku 1562 zhotovit pozoruhodnou renesanční kazatelnu opatřenou znakem města Domažlic, která je dosud zachována v kostele U svatých, stejně jako Václavův náhrobník datovaný rokem 1566⁴³⁰.

Dějiny nejstaršího domažlického chrámu byly ukončeny v období církevních reforem Josefa II. Roku 1786 byl kostel odsvěcen, za dva roky jej vydražil měšťan Václav Háje, který nechal kostel zbourat. Díky protokolům jsou známy rozměry kostela. Měřil asi 11x21 metrů. Nebyl tedy o mnoho menší než kostel U svatých, který dodnes stojí po jižní straně bývalého svatojakubského svatostánku⁴³¹.

Kostel U svatých

Je dodnes jedinou dochovanou svatyní dolní domažlické fary. Původně byl nazýván kostelem Navštívení Panny Marie nebo kostelem Matky Boží. Již ve středověku se pro svatyni používalo označení U svatých – myšleno u svatých ostatků – svatých věcí⁴³². Historické prameny nezmiňují informace o založení kostela. Zpráva o kostelu sv. Marie z roku 1265 je nejasná a může se vztahovat ke kostelu U svatých nebo i k chrámu Narození Panny Marie v nově založeném městě.

---

⁴²⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-14-1. s. 743.

⁴³⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 743.

⁴³¹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 34.

⁴³² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 743.

Stavba nynějšího chrámu byla ve svých nejstarších částech vystavěna počátkem 14. století. Hlavním důvodem byl zřejmě rychle se zvyšující počet osadníků města i předměstí. Starý kostelík sv. Jakuba již tuto funkci plnit nestačil. Kostel byl využíván i Chody z nedalekých vsí a právě oni mohli mít při budování nového kostela zásadní význam. Kostel U svatých bývá označován jako kostel chodský⁴³³. Podobně jako městský hrad, který byl pro Chody správním orgánem, mohl kostel U svatých pro Chody představovat totéž ve smyslu duchovním.

Stavební vývoj chrámu se skládá ze tří hlavních fází. Nejstarší části kostela, presbytář a levá strana lodi s malými hrotitými okénky, pocházejí z počátku 14. století⁴³⁴. Tuto původní stavbu doplňovala věž vybudovaná na pravé straně presbyteria. Dnes je zachováno pouze její přízemí, které bylo přebudováno na sakristii. Pod její střechou jsou patrné zbytky věžního patra⁴³⁵.

V druhé stavební fázi (přelom 14. a 15. století) došlo k přemístění věže na levou stranu od presbyteria. Tento na první pohled nelogický krok byl zapříčiněn tím, že jižní strana kostela, která byla vystavěna na údolních naplaveninách, byla náchylnější ke statickému narušení než strana severní, založená na pevném podloží. To zavinilo, že se jižní stěna s věží začaly po čase bortit. Celá jižní zeď byla nově vystavěna, nyní s pěti mohutnými opěráky, a jižní věž byla nadobro snesena. V té době získal kostel také klenbu, která překryla celý halový prostor a byla svedena na jeden ústřední pilíř⁴³⁶. Podoba lodi byla tedy velice blízká kostelu v Loučimi⁴³⁷.

Poslední třetí fáze souvisí se zhroucením klenutí po roce 1648 a se získáním nového dřevěného stropu a krovu⁴³⁸. Ve 2. polovině 17. století bylo proraženo velké okno na západní straně. Počátkem 19. století se kostel uváděl jako pustý. Od roku 1829 byl však opravován.

---

⁴³³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴³⁴ *Domažlice - Hřbitovní kostel u svatých*, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 50-59, cit dle: [http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5850\(2018\)](http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5850(2018))

⁴³⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴³⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴³⁷ Loučimský kostel bude později představen v samostatné kapitole.

⁴³⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 315.

Mezi lety 1908-20 získal kostel novogotická okna věže, rovněž byl zbaven omítky. Tyto úpravy prováděl V. Pasovský pod dozorem K. Hilberta⁴³⁹.

Okolo kostela U svatých stávala v minulosti kaple sv. Petra apoštola, o níž se prameny zmiňují již roku 1265. Zřejmě zanikla za husitských válek. Ve východním nároží hřbitovní zdi stávala kostnice, která byla koncem 18. století zcela zchátralá. Na jejím místě v polovině století následujícího vznikla kaplička Bolestné Panny Marie⁴⁴⁰.

Kostel sv. Vavřince na Veselé hoře

Mezi lípami na vavříneckém návrší (2,5 km jihozápadně od města) se ukrývá pozdně barokní kostel sv. Vavřince. Tato svatyně byla v minulosti několikrát opuštěna, pobořena a opětovně vystavěna.

Přímý předchůdce dnešního chrámu vznikl po roce 1683⁴⁴¹. Město tehdy zachvátil požár. Domažličtí radní slíbili, že pokud se požár nerozšíří, vybudují na tomto místě kapli ke cti sv. Vavřince. K zahájení stavby došlo roku 1685 z příspěví rodiny Veselých – odtud také pochází název vrchu Veselá hora. Roku 1695⁴⁴² byla kaple dokončena a slavnostně vysvěcena. Při kapli stávala poustevna, jejíž uživatel se staral o provoz poutního místa. Zakrátko ale zájem o kapli odpadl a v roce 1761 musela být pro chatrnost uzavřena⁴⁴³.

Na místě pusté kaple vyrůstala od roku 1769 nová větší svatyně, která byla vysvěcena roku 1775⁴⁴⁴. Zanedlouho byl kostelík v rámci reformy císaře Josefa II. opět odsvěcen a roku 1788 prodán ve veřejné dražbě. Zakoupen byl domažlickým rodákem, knězem Jakubem Ledvinou, který kostelík před svou smrtí odkázal městu pod podmínkou, že nebude zbourán.

---

⁴³⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁴⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁴¹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 36.

⁴⁴² POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 315.

⁴⁴³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁴⁴ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 315.

Tehdy sloužila stavba jako stodola. Teprve rok 1851 přinesl stavbě opravu, po které mohla sloužit své původní funkci⁴⁴⁵. Další opravy proběhly roku 1939 a mezi lety 1965-1967⁴⁴⁶.

Chrám má svoji podobu z druhé poloviny 18. století. Obdélná loď je 14,4 metrů dlouhá a 13 metrů široká. Stavba má jednoduché hladké stěny. Fasáda ve vstupním průčelí i na obou bočních stranách je rozdělena pilastry na tři části. Chór je mírně užší než loď kaple, ale stejně vysoký. Je vystavěn na pěti stranách osmiúhelníka a členěn v nárožích pilastry. Každá z bočních stran je prolomena oknem, další menší okno se nachází na přídi. Na střeše je jednoduchá zvonice. Loď je plochostropá. Presbytář je paprskovitě zaklenut⁴⁴⁷.

Na cestě ke kostelu sv. Vavřince směrem od města stojí kaple sv. Anny z roku 1886. Byla vybudována díky iniciaci baronky Anny z Ehrfeldu. Její obloučkový vlys řadí kapli k novorománským stavbám⁴⁴⁸. Před ní v minulosti stávala i tzv. Kloboučnická kaple. Další kaple se nachází na takřka protilehlém vrchu – na Baldově, místě slavné bitvy z roku 1431. Jedná se o kapli Nejsvětější Trojice. Slohově se řadí mezi barokní stavby a svým šestibokým půdorysem připomíná tradiční vesnické kaple 18. století⁴⁴⁹.

Zaniklý kostel sv. Antonína Paduánského

Stával do roku 1911 v prostoru parčíku před muzeem Jindřicha Jindřicha. Existoval již ve 14. století jako součást městského špitálu. Písemnými prameny je uváděn až v letech 1415-16. V 16. století došlo k jeho nové výstavbě, protože předtím dvakrát (spolu s přilehlým špitálem) vyhořel. V dobách třicetileté války sloužil kostel jako stáj pro vojenské koně. K obnově svatyně došlo v letech 1666-67. Ale již v závěru 17. století opět vyhořel. Novou barokní stavbu projektoval stavitel italského původu C. Zanetti⁴⁵⁰. Stavba byla dokončena

---

⁴⁴⁵ Domažlice - Kaple sv. Vavřince, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 72, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5856> (2018)

⁴⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁴⁷ Domažlice - Kaple sv. Vavřince, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 72, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5856> (2018)

⁴⁴⁸ POČHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 315.

⁴⁴⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁵⁰ Domažlice - Kostelík sv. Antonína, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 68-69, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5853> (2018)

roku 1699⁴⁵¹. Kostel měl půdorys rovnoramenného kříže a jeho podoba je zachována na starších fotografiích⁴⁵².

Nic nenasvědčovalo tomu, že oblíbený kostel Dolejšího předměstí, by mohl navždy zmizet. Došlo k neuváženému činu. Kostel se měl původně zbořit a následně postavit ve větší vzdálenosti od silnice. V průběhu jara a léta 1911 byl kostel odstraněn. Na jeho obnovu však čeká město dodnes⁴⁵³.

Hřbitovní kaple sv. Jana Nepomuckého.

Roku 1699⁴⁵⁴ byla na hřbitově severně od města dokončena stavba šestiboké barokní kaple sv. Jana Nepomuckého, kterou 16. května téhož roku vysvětlil sám její zakladatel, domažlický děkan Jan Ludvík Steyer⁴⁵⁵. Hřbitov, na kterém stavba vznikla, existoval již v 15. století. Roku 1614 byl ohrazen zdí. V 2. polovině 20. století byl hřbitov kvůli neudržování již velice zpustlý. Roku 1978 započaly práce, které měly hřbitov přeměnit na park. Došlo k odbagrování západní části pohřebiště s ohradní zdí a v únoru 1988 zmizela i klasicistní hřbitovní brána z roku 1844⁴⁵⁶.

Horšovský Týn

V Horšovském Týně stojí 4 významné kostely – kostel sv. Petra a Pavla na náměstí; kostel sv. Apolináře na Velkém předměstí; kostel sv. Víta, Václava a Vojtěcha, který tvoří součást kapucínského kláštera, a proto bude zmíněn až v kapitole o městských klášterech; a kostel sv. Anny na Vršíčku, který stojí na kopci jihozápadně od města.

---

⁴⁵¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁵² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 36.

⁴⁵³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

⁴⁵⁴ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 315.

⁴⁵⁵ Domažlice - Kaple a hřbitov u sv. Jana Nep., Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 69-71, cit dle: [http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5854\(2018\)](http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5854(2018))

⁴⁵⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 1.díl A-G. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 744.

Kostel sv. Petra a Pavla

Uprostřed horšovskotýnského náměstí stojí kostel sv. Petra a Pavla, jehož součástí je mohutná městská věž, která již byla představena v samostatné kapitole. Ačkoli chrám působí novověkým dojmem, opěrné pilíře připomínají gotické období. Svatostánek vznikl již v 80. letech 13. století. Dvakrát vyhořel – roku 1547 a 1708⁴⁵⁷. Po druhém požáru byl kostel barokně upraven a prodloužen na západní straně, na což dodnes upomíná masivní průčelí s pilastry po stranách, ukončené tabulovým štítem, jenž je členěn polosloupky a dvěma nikami se sochami světců, jímž je chrám zasvěcen. Z obdélné lodi kostela, členěné opěráky, vystupuje na východní straně užší polygonální presbytář. Obdélná okna jsou ukončena polokruhem. Západní vchod je tvořen pozdně gotickým portálem s přetínanými pruty. Součástí interiéru je barokní, konvexně vypnutá kruchta. Vnitřní zařízení kostela pochází zejména z 18. století. Významnými památkami na dobu baroka jsou četné náhrobky, které jsou umístěné ve vstupní chodbě kostela⁴⁵⁸.

Kostel sv. Apolináře

Zrak každého cestovatele, jenž přijíždí do Horšovského Týna, je upoután majestátním presbytářem kostela sv. Apolináře, stojícího na Velkém předměstí. Svatostánek pochází z poloviny 13. století. V následujícím věku byl upraven – nejprve vznikla kaple a později nový, již zmíněný presbytář, jenž vykazuje vlivy parlérovské huti. Došlo rovněž k prodloužení lodi, jež byla později, před rokem 1769, barokně upravena⁴⁵⁹. Výsledný chrám je tvořen obdélnou lodí, k níž je připojen užší presbytář. Ten je členěn opěrnými pilíři s chrličí a vysokými gotickými okny s plaménkovými kružbami. Kněžiště je sklenuto křížovou žebrovou klenbou s hruškovým profilem. Žebra sbíhají na přípory a ty do profilované gotické římsy. Loď prosvětlují vysoká okna, ukončená trojlístým obloukem. Klenba loď je tvořena třemi poli plackové klenby, kterou drží masivní pilíře. Na raně gotický charakter chrámu upomíná zazděný gotický sloupkový portál na jižní straně. Západní průčelí je děleno pilastry a obdélnými okny s trojlístým záklenkem. Boční kaple, která je sklenuta dvěma poli křížové klenby, je bohatá na nástěnné malby pocházející z doby okolo roku 1500. Dobu renesance

⁴⁵⁷ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 65.

⁴⁵⁸ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 430.

⁴⁵⁹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 63.

připomíná věž, jež je umístěná na severní straně lodí. Většina vnitřního vybavení pochází z barokní epochy. Zajímavostí je gotický sanktuář ze 14. století se zdobným kružbovým polem, s hlavou Krista uprostřed. Významné renesanční památky představují četné náhrobníky⁴⁶⁰. Významnou součástí vnitřního vybavení představují varhany z roku 1771, které jsou připisovány Janu Leopoldu Rauschovi⁴⁶¹.

Kostel sv. Anny na Vršíčku

Významnou památku pozdní gotiky představuje kostel sv. Anny na Vršíčku. K jeho výstavbě došlo na počátku 16. století. Vysvěcen byl již roku 1516⁴⁶². Později byl upraven po polovině 18. století. Nejvýraznějším zásahem do dispozice kostela byla výstavba empírové hrobky pod chrámovou lodí. Stavbu tvoří podlouhlá obdélná loď, na níž navazuje užší, polygonálně ukončený presbytář s obdélnou sakristií v ose. Dominantu kostela představuje věž, jež je umístěná na severní straně kněžiště. Z hmoty kostelních zdí vystupují opěrné pilíře. Západní průčelí obsahuje empírový portál, je členěno pilastry a jeho dominantu tvoří vysoký volutový štít s pilastry. Empírová hrobka je trojlodní a její přístup je tvořen samostatným průčelím na západní straně. Nejcenější prvek kostela představuje nádherná síťová klenba, jež je umístěná v presbytáři⁴⁶³. Nad lodí se pne valená klenba s lunetami na svazcích pilastrů. Na jižní straně presbytáře se nachází zvlněná barokní oratoř. Vybavení kostela pochází především z 18. století⁴⁶⁴.

Ostatní sakrální památky v Horšovském Týně

Mezi drobnější horšovskotýnské církevní památky patří Boží hrob z roku 1696⁴⁶⁵. Obsahuje polygonální závěr, liché arkády a altánovou nástavbu. Dále je možné zmínit empírovou kapli (nebo márnici) z 1. poloviny 19. století s trojhranným štítovým průčelím.

---

⁴⁶⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 429.

⁴⁶¹ Kolektiv. *Historické varhany v Čechách*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-009-8. s. 145.

⁴⁶² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domazlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 215.

⁴⁶³ KAIGL, Jan. Kostel sv. Anny u Horšovského Týny In: *Památky západních Čech IV - 2014*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 36.-52.

⁴⁶⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 430.

⁴⁶⁵ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domazlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 215.

Tyto dvě památky se nacházejí v blízkosti kostela sv. Anny na Vršíčku⁴⁶⁶. U kapucínského kláštera stojí výklenková kaple ze 17. století. Je ukončena volutovým štítem s nikou⁴⁶⁷. Mezi kostelem sv. Petra a Pavla a zámekem je umístěna zvonice z 1. poloviny 19. století. Je patrová, v přízemí zdobená rustikou a v patře nárožními pilastry. Její okna jsou obdélná, polokruhem ukončena⁴⁶⁸.

Samostatnou kapitolu představuje vyhlídkový pavilón v zámecké zahradě. Původně představoval loretánskou kapli, patrně nejstarší, která vznikla na českém území⁴⁶⁹. Při opravách pavilónu byly odhaleny zlomky nápisu o jejím založení⁴⁷⁰.

Holýšov

Ve středu někdejší holýšovské návsi stojí kostel sv. Petra a Pavla. Jedná se o gotické jednolodí, které je doložené již roku 1369. Mezi lety 1743-45 byla stavba barokně upravena⁴⁷¹. K výraznějším přestavbám došlo až v 19. století. Kostel kromě lodi obsahuje trojboce ukončený presbytář, hranolovou věž po severní straně a čtvercovou předsíň na západní straně lodi. Fasády jsou členěny v nárožích omítkovými pásy. Presbytář obsahuje lomená okna a je sklenut valenou klenbou s lunetami. Takto je sklenuto i podvěží. Loď s předsíní je plochostropá. Vnitřní zařízení pochází především z 19. století⁴⁷². Okolo kostela se rozprostíral hřbitov, který byl zrušen roku 1789⁴⁷³.

---

⁴⁶⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 430.

⁴⁶⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 430.

⁴⁶⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 430.

⁴⁶⁹ Gloriet byl vybudován okolo roku 1800. Původní loretánská kaple z 16. století byla zbořena roku 1787 v souvislosti s církevními reformami císaře Josefa II. BUKOVSKÝ, Jan. *Loretánské kaple v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-015-2. s. 145.

⁴⁷⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 480.

⁴⁷¹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domazlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 270.

⁴⁷² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 396.

⁴⁷³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 127.

Hostouň

Dominantu západního konce hostouňského náměstí představuje mohutný kostel sv. Jakuba. Jeho dnešní podoba pochází z roku 1731⁴⁷⁴. Je jednolodní, s obdélným, polygonálně ukončeným presbytářem, s obdélnou sakristií v ose. Západní průčelí je zdobeno nárožními pilastry, které pokračují volutovým štítem, jenž přechází v mohutnou hranolovou věž. Zajímavost představuje portál s točenými sloupy, který nese rozeklaný štít, v němž je umístěna socha Piety. Boční fasády jsou členěny pilastry a obdélnými okny, ukončenými půlkruhem. Presbytář i loď jsou sklenuty valenou klenbou s lunetami. Stěny jsou stejně jako venku členěny pilastry. Západní část lodi obsahuje dvoupatrové kruchty. Většina vnitřního vybavení pochází z 19. století⁴⁷⁵. Přílehlá budova fary byla vybudována v letech 1748-51⁴⁷⁶. Okolo areálu obíhá hřbitovní zeď se zazděným vchodem s datem 1729⁴⁷⁷.

Donedávna byl kostel považován za čistě barokní stavbu. Ve skutečnosti jeho zdi uchovávají reminiscenci na bývalý gotický charakter. Původní gotický kostel vznikl patrně v 2. polovině 14. století. Podoba stavby je věrně zachycena na obrazech z 1. poloviny 17. století. Podle těchto vyobrazení působí hostouňský svatostánek jako pevnost. Obsahuje mohutnou věž a je opatřen hrázděným ochozem, patrně s podsebitím. Okolo stavby obíhá ohradní zeď se střílnami⁴⁷⁸. Barokní nástupce přejal z původního kostela zdivo mohutné věže a zdivo lodě. Gotický charakter věže je dodnes patrný při pohledu z půdy lodi. Tato strana obsahuje armaturu v nárožích a rozměrné gotické okno ukončené kružbou⁴⁷⁹.

Na hostouňském hřbitově stojí kostel Nanebevzetí Panny Marie. Pochází patrně z roku 1663 a výrazněji byl upraven kolem roku 1826. Kostel je jednolodní s presbytářem, jenž je sklenut valeně s lunetami. Loď je plochostropá. Vnitřek je vymalován v duchu klasicismu⁴⁸⁰.

---

⁴⁷⁴ Udávají se i roky 1742-1744. Mezi roky 1728-1731 mělo dojít k úpravám věže. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 482.

⁴⁷⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 445

⁴⁷⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 239.

⁴⁷⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 445.

⁴⁷⁸ Středověká podoba kostela v příloze.

⁴⁷⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: *Průzkumy památek II/2000*, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 175.-183.

⁴⁸⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 4445.

V presbytáři se nacházejí renesanční náhrobníky z doby okolo roku 1617⁴⁸¹. V letech 1832-03 byla zbořena kaple Božího těla, která byla umístěna v dolní části náměstí⁴⁸².

Kdyně

Ve Kdyni představuje takřka jedinou významnější památku kostel sv. Mikuláše, který pochází patrně z 2. poloviny 14. století. Z této doby se dochovaly především křížové klenby presbytáře, gotická okna se zbytky kružeb a část zdiva kostelní lodi⁴⁸³. Hranolová věž patrně pochází z pozdně gotického období. Roku 1734 byla věž zvýšena a opatřena novým krovem s cibulovou bání⁴⁸⁴. Mezi lety 1763 – 1768 byl kostel rozšířen o boční kaple, loď byla prodloužena a kostel obdržel nový mobiliář. Tuto přeměnu financovali Stadionové, jejichž působení připomíná znak na průčelí kostelní fasády. Většina kostelního zařízení pochází z 3. čtvrtiny 18. století. Často se tedy řadí do rokokového slohu⁴⁸⁵. Interiéru dominují majestátní varhany, postavené po roce 1763⁴⁸⁶. V blízkosti kostela sv. Mikuláše stával kostel sv. Petra a Pavla, který existoval od 14. do 17. století. Patrně se jednalo o předchůdce svatomikulášského chrámu. V polovině 17. století byl ale svatostánek pustý a nedochovala se z něj ani stopa⁴⁸⁷. K dalším drobnějším stavbám patří dvě nedaleké kaple⁴⁸⁸, jedna pozdně barokní při aleji pod kostelem, druhá z 2. poloviny 18. století položená níže⁴⁸⁹. Fara se nachází jihovýchodně pod kostelem⁴⁹⁰.

Zajímavostí je, že se v 17. století plánovala výstavba kostela Nejsvětější Trojice. Svatostánek měl vzniknout na náměstí z důvodu velké vzdálenosti města od farního kostela.

---

⁴⁸¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 239.

⁴⁸² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 239.

⁴⁸³ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 89.

⁴⁸⁴ Architektem barokních úprav kdyňského kostela byl V. Fischer z Furtu. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

⁴⁸⁵ POČHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 47

⁴⁸⁶ Kolektiv. *Historické varhany v Čechách*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-009-8. s. 138.

⁴⁸⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

⁴⁸⁸ Kdyně (Nová Kdyně Neugedein) - Děkaný kostel sv. Mikuláše, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 78-81, cit

dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5870> (2018)

⁴⁸⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

⁴⁹⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* / 2.díl H-Kole. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

Kolem roku 1660 byl dokonce svezen materiál, ale na protesty faráře nebyla stavba uskutečněna. Na přelomu 19. a 20. století se obnovila myšlenka postavit kostel, nicméně k realizaci nedošlo kvůli nedostatku prostředků⁴⁹¹.

Koloveč

Ve středu obce se nachází kostel Panny Marie. V raném středověku náležela Koloveč pod správu srbického kostela. První zmínka o kolovečském svatostánku pochází až z 16. století. Roku 1729⁴⁹² stavba vyhořela, ale již roku 1735 byla dokončena jeho přestavba v barokním slohu. Roku 1868 byl kostel rozšířen a za dva roky získal i věž. Ve výsledku se jedná o jednolodní kostel s trojboce ukončeným presbytářem. Západní průčelí kostela působí historizujícím dojmem a obsahuje výše zmíněnou věž. Co se týče interiéru, je třeba připomenout sakristii, jejíž těžká valená klenba s hřebínkovými lunetami patrně pochází z 16. století⁴⁹³. Vybavení pochází převážně z 19. století⁴⁹⁴. Před budovou stojí socha sv. Jana Nepomuckého datovaná rokem 1776.

Klenčí pod Čerchovem

Významnou regionální barokní sakrální stavbou je kostel sv. Martina v Klenčí pod Čerchovem. Svatostánku předcházela dřevěný pozdně gotický kostel se zděným presbytářem. Ten byl roku 1737 pro špatný stav stržen. Následně došlo k položení základního kamene dnešní budovy, jež byla dokončena roku 1746. Současně zde Filip Stadion nechal zřídit rodovou hrobku⁴⁹⁵. Roku 1820 došlo k opravám věže. K další obnově došlo roku 1857⁴⁹⁶.

---

⁴⁹¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 852.

⁴⁹² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 96

⁴⁹³ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 90

⁴⁹⁴ Koloveč - Farní kostel P. Marie, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 89-90, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5879> (2018)

⁴⁹⁵ V hrobce je pohřben i Volf Maxmilián Lamingen – Lomikar. KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 92.

⁴⁹⁶ Kleněč - Farní kostel sv. Martina, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 83-88, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5876> (2018)

Kostel představuje mohutnou stavbu. Jeho průčelí je rozděleno do tří os a dvou pater. Toto členění vyjadřují především pilastry a vystupující věž. Ta obsahuje čtyři patra a je kryta cibulovou střechou. Věž sjednocují s postranními osami volutové štíty se sochami sv. Petra a Pavla. Průčelí obsahuje tři vchody, ze kterých je nejzdobnější středový nacházející se u paty věže. Loď je rozdělena do čtyř os, na což upomíná rozmístění pilastrů a oken. Chór se skládá ze dvou polí, na něž navazuje trojboký závěr. Nad lodí se pne zrcadlová klenba nad presbytářem valená klenba⁴⁹⁷. Zařízení kostela pochází převážně z 18. století⁴⁹⁸. Éru baroka rovněž připomíná nedaleká farní budova z roku 1754⁴⁹⁹.

Poběžovice

Dominantou poběžovického náměstí je kostel Nanebevzetí Panny Marie. Jedná se o pozdně gotickou stavbu pocházející z doby okolo roku 1500⁵⁰⁰. V 17. století byl poškozen požárem a následně upraven. Další úpravy proběhly až v roce 1900, kdy byla snesena jižní věž⁵⁰¹. Kostel představuje jednodílnou obdélníkovou stavbu s trojboce ukončeným presbytářem. Oratoř je umístěna nad severní stranou presbytáře, sakristie pod jižní. Při jižní straně lodi stojí přístavek. Západní průčelí obsahovalo dvě věže, z nichž jižní, jak již bylo řečeno, byla snesena⁵⁰². Zdi presbytáře nejsou opatřeny opěrnými pilíři, ale nárožním kvádrováním. Okna v presbytáři a sakristii jsou lomená s dochovanými kružbami⁵⁰³.

Presbytář je sklenut valenou klenbou a konchou s lunetami v závěru. Rovněž je zdoben štukami z poloviny 17. století. Na jižní straně je dochována původní pozdně gotická patka triumfálního oblouku. Loď kryje dřevěný kazetový strop. Součástí lodi je i dřevená kruchta zdobená perlovcem. Zařízení kostela pochází zejména ze 17. a 18. století (sochy,

---

⁴⁹⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 68.

⁴⁹⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 68

⁴⁹⁹ Kleneč - Farní kostel sv. Martina, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 83-88, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5876> (2018)

⁵⁰⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 5.díl Par-Pra*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1. s. 267.

⁵⁰¹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 174.

⁵⁰² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

⁵⁰³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

boční oltář, kazatelna, obrazy, relikviář a barokní a rokokové lavice). Vyčnívá pouze historizující oltář z 19. století a náhrobníky z 16. století umístěné v presbytáři⁵⁰⁴.

Bělá nad Radbuzou

Uprostřed náměstí stojí Kostel Panny Marie Bolestné. Původně byl barokní z let 1696-97. Později došlo k jeho úpravám mezi lety 1826-46⁵⁰⁵. Jedná se o jednolodní stavbu s polygonálním presbytářem, čtvercovou sakristií po jižní straně a hranolovou věží v západním průčelí. Fasáda je rozdělena lizénovými rámci a okny, které jsou ukončeny půlkruhem. Věž obsahuje lizény v přízemí, v patře římsové pilastry. Její okna jsou půlkruhově ukončena. Vstupní portál je datován rokem 1721. Presbytář obsahuje klenbu s lunetami, loď je zaklenuta plackami, jež jsou oddělené dvojicemi pásů, které sbíhají na nosné pilíře s pilastry. V západní části lodi je na sloupech umístěna kruchta, jež je podklenuta třemi poli plackové klenby. Zařízení pochází především z 19. století⁵⁰⁶.

Staňkov

Výrazný kostel stojí uprostřed bývalé návsi dnešního města Staňkov. Stavba, která je zasvěcena sv. Jakubu Většímu, je středověkého původu, na což upomíná původní gotický presbytář. V 17. století došlo k úpravám, zejména k výstavbě věže (r. 1673)⁵⁰⁷. Roku 1738 byla nově vybudována loď, na což upozorňuje datum na portálu. Stavba kostela je jednolodní a obsahuje výše zmíněný gotický presbytář. Po severní straně je umístěna hranolová věž. Fasáda svatostánku je členěna pilastry. Presbytář obsahuje lomená okna, loď kasulová. Západní průčelí je bohatě zdobeno – je charakterizováno již zmíněnými pilastry, středovým rizalitem a mohutným volutovým štítem. V ose je umístěn obdélný portál v rámci a okno ukončené segmentovým klenutím. Do bočních os zasahují niky. Presbytář je sklenut křížovou klenbou s barokně upravenými žebry. Loď obsahuje strop s fabionem a obíhající římsou.

---

⁵⁰⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 101.

⁵⁰⁵ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domazlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 9.

⁵⁰⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 49.

⁵⁰⁷ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domazlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 212.

Okenní špalety zdobí pásková ornamentika. Kostelní vybavení zčásti pochází z 2. poloviny 17. století⁵⁰⁸.

3.1.2 Klášter

Domažlický klášter – Konvent obutých augustiniánů se školou (čp. 118) u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Augustiniánský konvent byl založen již Přemyslem Otakarem II. Fundace kláštera však pochází až od krále Václava II. z roku 1287, jak vyplývá z dochované stvrzovací listiny pražského biskupa Tobiáše z Bechyně z 28. ledna 1288. Dostalo se i schválení papežem Mikulášem IV. a generálem augustiniánů, Klementem z Auximo. Zprávy z konce 14. století dokládají, že v roce 1379 bylo povoleno vybírání almužen na dokončení stavby klášterního kostela, patrně jeho trojlodí. Konvent roku 1420 zničili husité, řeholníky většinou zabili a klášterní komunita tím načas zanikla. Chrám ale zůstal neporušen⁵⁰⁹. První řeholníci se v silně zmenšeném počtu vrátili po roce 1434 a v rozvalinách si zřídili tzv. „skromný příbyteček“. Roku 1499 byl při požáru města konvent opět poničen, ale chrám opět zůstal jakoby zázrakem ušetřen. Poslední řeholník jménem Jan, odešel v roce 1530 do svého rodného Horšovského Týna a konvent tak zůstal osiřelý. Majetek kláštera s kostelem předal roku 1534 Ferdinand I. obci do zástavního držení⁵¹⁰.

Listy Karla z Liechtensteinu z dubna 1621 nařizovaly obci vrátit někdejší majetek klášteru, ale také vybudovat znovu zbořený konvent a předat mu majetek bývalého domažlického primase. Tím se augustiniáni vrátili do Domažlic. Do města záhy přišli první bratři, jejichž představeným se stal Hendrick Schoeller, pocházející z Nizozemí. Augustiniánům trvalo delší čas, než byli schopni obnovit své někdejší sídlo ve zděné podobě. Zpočátku pobývali ve „Voprchovském domě“ na náměstí. S výstavbou konventu se začalo až roku 1671⁵¹¹, za převora Niklase Puchnera. V říjnu 1674 pak došlo ke slavnostnímu uvedení

⁵⁰⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 397.

⁵⁰⁹ Domažlice - Klášter Augustiniánů s kostelem Nanebevzetí P. Marie, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 59-63, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5851> (2018)

⁵¹⁰ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 216.

⁵¹¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 314.

řeholníků do prvního nově vystavěného křídla konventu. Tím bylo křídlo východní. Severní strana tehdy zůstala ještě dřevěná, její výstavbu zdržely úpravy kostela. V roce 1681 byl opraven hlavní vstupní portál kostela⁵¹².

Domažličtí augustiniáni se však nesoustředili jen na duchovní správu. V listopadu 1682 začali za přispění obce s výukou v humanitních třídách. Další požár Domažlic vypukl na jaře 1683. Konventu se patrně vyhnul a tak mohl být kostel vyzdoben sochou sv. Augustina. Město ale nemělo dostatek prostředků na vydržování školy, proto byla roku 1686 zavřena. V roce 1699 došlo k zazdění původně otevřených arkád neúplného rajského dvora. Odkaz manželů Hoffmannových, zemřelých v roce 1703, dovolil augustiniánům pomýšlet na budování dalšího konventního křídla, vedeného při kostele od právě upravené sakristie k městským hradbám. Roku 1707 provizorní severní křídlo zaniklo a konvent sestával ze dvou zděných budov. Kostel roku 1708 získal varhany a později i novou kazatelnu. Roku 1728 byla opět obnovena škola o čtyřech humanitních třídách, která přetrvala do josefínských reforem. V roce 1741 došlo k opravám kostela, který mohl být již 28. září tohoto roku opět posvěcen⁵¹³.

V roce 1744 postoupila domažlická obec konventu část hradeb, aby mohla být dostavěna poslední křídla, jež by uzavřela dvůr do čtverce. Začalo se základy západního křídla za použití kamene z hradeb. Plány nového křídla měl údajně vyhotovit Kilián Ignác Dientzenhofer, který tehdy působil v Domažlicích. Roku 1746 došlo k položení základního kamene posledního severního křídla⁵¹⁴. Následujícího roku ale město zachvátil požár. Za dva roky byl klášter opět pod střechou a pozornost se soustředila na interiéry. Budování severního křídla uzavřela výzdoba refektáře z roku 1752⁵¹⁵. Došlo i k výstavbě nové školy v těsném sousedství konventu, rozšířené o další dvě třídy na gymnasium. Roku 1767 došlo k položení základního kamene nové gymnasiální budovy, dokončené až roku 1770. Kostel po požáru 1747 již ale nebyl patrně zcela obnoven podle údajného Dientzenhoferova projektu, ale získal

---

⁵¹² VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 217.

⁵¹³ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 217.

⁵¹⁴ Domažlice - Klášter, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 63-68, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5852> (2018)

⁵¹⁵ Domažlice - Klášter, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 63-68, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5852> (2018)

jen provizorní úpravu. Větší renovace proběhla po roce 1770, do roku 1774 proběhla jen obnova někdejšího presbyteria⁵¹⁶.

Po sedmi letech bylo gymnasium tereziánskou reformou změněno na hlavní normální školu. Klášter zrušen nebyl díky svým aktivitám, nicméně musel omezit počet řeholníků. Přesto byl roku 1808 v klášteře prvně zaveden i noviciát. Kostel byl znovu upravován v letech 1829-1832⁵¹⁷ a roku 1864. Roku 1843 zanikla pozoruhodná zeď před kostelem, která nesla tehdy sto let staré barokní sochy Františka Ringelhahna⁵¹⁸. Zeď do té doby ohraničovala hřbitov. Sochy se následně přemístily na nově vybudovanou zeď. Koncem 19. století pobývali v klášteře již jen dva bratři s kněžským svěcením. Roku 1950 komunisté konvent násilně zrušili. Poté zde sídlila lidová umělecká škola. Znovu byl klášter obnoven roku 1990, kdy došlo k celkové rekonstrukci areálu. Roku 1993 došlo k obnově refektáře, který je jako dříve využíván k výstavním účelům⁵¹⁹.

Konventní kostel si přes četné mladší úpravy zachoval v základní dispozici gotický charakter, který prozradí především vnější opěráky a jeho polygonální závěr. Gotický vzhled změnily barokní přizdívky, vytvářející mezi opěrnými pilíři konklávně projmuté plochy⁵²⁰. Kostel doplnila nová klasicistní věž, zvonice a jižní předsíň. Zmizely opěráky lodi a bočních lodí. Proměnila se také podoba oken, které dnes mají barokní tvary. Fasády člení lisenové rámce, které pocházejí asi až z klasicistní úpravy⁵²¹. Středověký chrám měl podobu halového trojlodí, které bylo odbouráno. Roku 1648 patrně došlo k odstranění klenby v lodi⁵²². Proto je dnes kostel pouze jednolodní, zaklenutý plackami. Zařízení většinou pochází z doby po roce 1822⁵²³.

Konvent se skládá ze čtyř křídel obklopujících střední dvůr s ambity. Nejvýstavnějším prostorem je refektář. Ten se nachází v přízemí severního křídla. Zaklenut je valeně se třemi

---

⁵¹⁶ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 218.

⁵¹⁷ Domažlice - Klášter Augustiniánů s kostelem Nanebevzetí P. Marie, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 59-63, cit

⁵¹⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 314.

⁵¹⁹ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 218.

⁵²⁰ Domažlice - Klášter Augustiniánů s kostelem Nanebevzetí P. Marie, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 59-63, cit

⁵²¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 314.

⁵²² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 34.

⁵²³ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 219.

štukovými zrcadly, doplněnými freskami Františka Julia Luxe⁵²⁴. Malby zobrazují scény ze života sv. Tomáše z Villanovy a sv. Mikuláše Tolentinského⁵²⁵.

Kláster v Horšovském Týně – Kapucínský konvent u kostela sv. Víta, Václava a Vojtěcha

Významnou vzpomínku na svébytnou kapucínskou architekturu představuje klášter v Horšovském Týně. Jeho dějiny započaly v roce 1641, kdy kardinál Harrach schválil výstavbu nových kapucínských konventů. Řád získal významného donátora v osobě Maxmiliána z Trautmansdorffu⁵²⁶, který po pobělohorských konfiskacích zakoupil horšovskotýnské panství. Tento šlechtic projevil svůj zakladatelský úmysl již roku 1646, nicméně závěrečné vojenské události třicetiletého konfliktu zapříčinily, že se s výstavbou započalo až koncem srpna 1650. Výstavba byla však velice rychlá. Již za dva roky se mohli do nového konventu nastěhovat první řeholníci. Kostel byl vysvěcen až koncem června 1654 kardinálem Harrachem. Výstavbu vedl řádový stavitel Vít ze Štrasburku, jehož práce zřejmě ovlivnila podobu dalších českých kapucínských konventů⁵²⁷. Finální podoba kláštera byla dokončena zřízením noviciátu v roce 1659. Později sice následovaly dílčí úpravy, ale ty nikterak nenarušily autenticitu areálu. Mezi lety 1701-1702 byla vybudována panská oratoř v kostele. Po roce 1770 došlo k renovacím objektu a k vybudování kaple. Rovněž byla upravena knihovna. Roku 1830 byl opravován kostel, který nově získal hudební kruchtu. Drobnější úpravy přinesly roky 1864⁵²⁸, 1868 a 1907, kdy získal konvent elektrické osvětlení. Po roce 1950 došlo k devastaci kostela, neboť sem bylo umístěno skladiště⁵²⁹.

Kapucínský areál, který vznikl v severovýchodním konci města, byl ovlivněn zdejším terénem. Kostel celým svým objemem vystupuje z hmoty konventu, který je uzavřen obdélným dvorem. Jednolodní chrám je dělen příčnou lodí a po obou stranách je doplněn

---

⁵²⁴ Domažlice - Klášter, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 63-68, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5852> (2018)

⁵²⁵ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 219.

⁵²⁶ Nově vybudovaný kapucínský klášter představoval pro Trautmannsdorfy rodovou hrobku.

⁵²⁷ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 229.

⁵²⁸ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 64.

⁵²⁹ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 230.

bočními kaplemi. Průčelí tvoří typický „kapucínský“ trojúhelný štít a portál s rozeklaným frontonem. Na dním se pne dvojice půlkruhem ukončených oken. Křídlo při kostele je prakticky tvořeno jen neklenutým ambitem. Ve východním křídle byl dříve umístěn refektář, k němuž přiléhala kuchyně v severním křídle. Jižní křídlo bylo určeno spíše k hospodářským účelům. Zcela oddělený prvek představovala věžovitá stavba lavatoria, která byla původně přístupná dřevěným můstkem⁵³⁰.

3.2 Venkov

3.2.1 Kostel

Kostely již od nepaměti tvoří dominanty českých vesnic. Z architektonického hlediska představují objekty, které jsou harmonicky zasazeny do koloritu kulturní krajiny. Jejich historická role je neocenitelná. Kostely ztělesňovaly duchovní centrum obce a body, které zprostředkovávaly kontakt s okolním světem. Jsou symbolem víry zdejších obyvatel a do určité míry vyjadřují i sebevědomí jak církve, tak i místních obyvatel, kterým záleželo na výstavnosti svého svatostánku. Zajímavostí nepochybně je, že čeština je jazykem, kde se tradičně nepoužívá pro tyto stavby označení „církev“. Slovo kostel je vzpomínkou na římské kastely⁵³¹, což svědčí o tom, že kostelní budovy byly již od dávných dob vnímány jako jisté vesnické „tvrze“, které sloužily jako útočiště pro napadené obyvatele. Můžeme se vrátit i k architektuře, neboť vesnické chrámy poskytují přirozenou dokumentaci pradávného stavitelského umění. Jejich architektonické prvky jsou zřetelnou vzpomínkou na historické umělecké slohy.

Románské kostely

Ačkoli Domažlicko můžeme vnímat jako tradiční českou „barokní“ krajinu, bylo by chybné začít tímto uměleckým slohem. Ve sledované oblasti se nachází řada objektů majících románský původ.

---

⁵³⁰ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 230.

⁵³¹ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7. s. 315.

Horšov

Ačkoli horšovský svatostánek připomíná spíše pozdější období, je vhodné si kostel Všech Svatých zmínit již nyní. Jeho jádro je totiž pozdně románské⁵³², z konce 12. století⁵³³. Jedná se především o jižní a západní zeď lodi a věž⁵³⁴. Koncem 14. století vznikl gotický presbytář. Po roce 1648 došlo k opravám a mezi lety 1739-1741 byla uskutečněna částečná barokní přestavba⁵³⁵. Výsledkem byl jednolodní kostel s užším polygonálním presbytářem. Na jihozápadním nároží lodi stojí pozdně gotická věž, v západním průčelí obdélná předsíň. Na jižní straně presbytáře je umístěna obdélná kaple. Součástí presbytáře jsou hrotitá okna, opěrné pilíře a dvě pole křížové klenby. Plochostropou loď osvětlují dvě velká kasulová okna a malé románské okénko. Další románské okno se nachází na jižní straně věže. Kaple sv. Barbory je sklenuta křížovou klenbou. Jedná se o cenný prostor, neboť je zdoben nástěnnými malbami z konce 14. století a z roku 1489. Zařízení kostela pochází především z 18. století⁵³⁶. Unikem kostela představuje dochovaný gotický krov, který je vymezen dvěma vysokými zděnými štíty. Konstrukci krovu nad lodí tvoří 15 vazeb sestavených z útlých, 15 – 18 cm silných krokví, spojených v horní třetině ondřejskými kříži a ve spodní části vynášených vzpěrami. Krov presbytáře se skládá z deseti vazeb⁵³⁷.

Bukovec

Podobný dojem jako horšovský svatostánek budí kostel Nanebevzetí Panny Marie v Bukovci. Jeho jádro je románské, z doby okolo roku 1200⁵³⁸. Tím je míněna především věž a loď⁵³⁹. V 1. polovině 14. století došlo k výstavbě gotického presbytáře. Gotickou podobu

---

⁵³² KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcidiecézi
In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵³³ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 62.

⁵³⁴ Původní románská stavba dosahovala necelých 8 m šířky, přičemž vnitřní prostor byl široký pouhých 5 m.
PROCHÁZKA, Zdeněk. Kostel Všech svatých v Horšově In: Průzkumy památek II/1998, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 86.-92.

⁵³⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 480.

⁵³⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 423.

⁵³⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. Kostel Všech svatých v Horšově In: Průzkumy památek II/1998, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 86.-92.

⁵³⁸ Dochované románské zdivo se dnes klade do 60. nebo 70. let 12. století. KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcidiecézi In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵³⁹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 26.

v té době nabyla i věž a loď⁵⁴⁰. Kostel byl později upraven v roce 1772 a 1910. Jeho románsko-gotická svébytnost nicméně byla zachována. Stavba je tvořena lodí, k níž přiléhá polygonálně ukončený presbytář a sakristie s oratoří v patře po jeho severní straně. Na jižní straně lodi je umístěna předsíň, na západní straně již zmíněná věž, která je opatřena opěráky. Věž rovněž obsahuje dochované ostění dvojeného okénka. Za románské můžeme považovat portály v 1. patře věže a ve vchodu do podstřeší⁵⁴¹. Stěny kostela jsou členěny opěrnými pilíři a gotickými okny, jež obsahují původní kružby. Vstupní portál je bohatě profilovaný a je kryt čtvercovou předsíní s valenou klenbou. Presbytář je sklenut křížovou klenbou, jejíž žebra dopadají na jehlancové konzoly. Na severní straně kněžiště se nachází gotický sanktuář, na jižní straně sedile. Sakristie obsahuje valenou klenbu, oratoř je plochostropá. Loď obsahuje dřevěný kazetový strop a dřevěnou barokní kruchtu, jež je přístupná z věže polokruhovým kvádrovým portálem. Vnitřní výbava pochází především ze 17. a 18. století⁵⁴². Nedaleko kostela stojí fara z roku 1771. Jedná se o patrovou obdélnou stavbu s mansardovou střechou. Její členění je zajištěno lizénami a obdélnými okny v rámcích⁵⁴³.

Srbice

V Srbicích se nachází pozoruhodný kostel sv. Víta, který reflektuje transformaci románského slohu do slohu nového, gotického. Srbice patřily ve 13. století doksanskému klášteru, který inicioval vznik dnešního kostela. Dříve se předpokládalo, že stavba vznikla krátce po roce 1226 v místech raně středověkého hradiště⁵⁴⁴. Později bylo poukázáno na podobnost architektonických prvků s díly horšovskotýnské huti, a vznik kostela v Srbicích se zařadil až do 60. či 70. let 13. století⁵⁴⁵. Stavba obsahuje čtyřboký sklenutý presbytář, loď a věž. V 16. století proběhly úpravy, kdy byla mj. přistavěna jižní předsíň⁵⁴⁶. V předsíni se dochoval románský portál s obloučkovým vlysem. Kněžiště je sklenuto křížovou klenbou

---

⁵⁴⁰ SOMMER, Libor, SOMMEROVÁ Martina. Ohlédnutí za obnovou obvodového pláště kostela v Bukovci In: Památky západních Čech II - 2012, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 87.-96.

⁵⁴¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 458.

⁵⁴² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 149.

⁵⁴³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 149.

⁵⁴⁴ ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6. s. 289.

⁵⁴⁵ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 371.

⁵⁴⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 393.

s trojlaločnými žebry, které sbíhají na konzoly⁵⁴⁷. Loď i sakristie jsou plochostropé. Křížovou klenbu obsahuje oratoř nad sakristií. Jižní předsín je sklenuta valeně. Mezi sakristií a presbytářem je umístěn trojlaločný hrotitý portál. Profilovaný půlkruhový portál je zazděn na východní straně sakristie⁵⁴⁸. Na stěnách presbytáře a předsíně jsou dochovány fragmenty nástěnných maleb z 16. století⁵⁴⁹. Kostel obsahoval četné sochy a obrazy pozdně gotického původu, které jsou dnes uloženy v domažlickém muzeu. Kostel obklopuje hradba z 16. století. U kostela existovalo děkanství, které bylo v polovině 17. století přemístěno do Kolovče. Jeho budovy existovaly ještě ve druhé polovině následujícího věku⁵⁵⁰.

Tradiční gotické kostely

Mezi „klasické“ kostely, které mají gotické jádro, můžeme řadit kostel sv. Martina v Blížejově, který pochází z 2. poloviny 14. století. Pozdějšího data je přestavba lodi a dobudování věže. Kostel prošel renesančními úpravami, na něž připomíná pozoruhodný portál s heraldickou výzdobou, který kvalitou odpovídá portálům zámku v Horšovském Týně⁵⁵¹. Ze středověku pochází i kostel sv. Jana Křtitele ve Lštění, který je připomínán roku 1362. Jeho původní charakter byl ale přeměněn přestavbami v 18. a 19. století.⁵⁵² Další kostel ze 14. století stojí v Osvračíně. Jedná se o stavbu s trojboce uzavřeným presbytářem a věží gotického původu⁵⁵³. V polovině 18. století došlo k jeho barokní úpravě⁵⁵⁴. V Křakově stojí kostel sv. Václava z 2. poloviny 14. století, který zažil v 16. a 19. věku úpravy⁵⁵⁵, jejichž účinky nebyly pro původní gotický charakter kostela nikterak zásadní. Dochoval se ve své jednodušší podobě s polygonálně ukončeným presbytářem, s věží po jeho severní straně. Kněžiště je zaklenuto křížovou klenbou a obsahuje gotický sanktuář⁵⁵⁶. V průběhu staletí byl výrazně

⁵⁴⁷ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arciděkanství In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵⁴⁸ KAIGL, Jan, Kostel v Srbicích In: Památky západních Čech I - 2011, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 9.- 21.

⁵⁴⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 393.

⁵⁵⁰ Srbice - Kostel sv. Víta, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 109-114, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5924> (2018)

⁵⁵¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 88.

⁵⁵² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 324.

⁵⁵³ Věž byla upravena mezi lety 1738-1745. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 518.

⁵⁵⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 563.

⁵⁵⁵ Udává se i možnost, že v roce 1722 došlo k úpravám lodi a sakristie. Roku 1692 mělo dojít k úpravě věže. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 501.

⁵⁵⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 155

pozměněn kostel Archanděla Michaela v Meclově. Gotiku zde nicméně připomíná presbytář, hrotitý tvar oken a portál z 16. století. Rovněž dispozice kostela uchovává tradiční rozvržení, kde na loď navazuje užší presbytář, po jehož severní straně je připojena věž⁵⁵⁷. Tato dispozice není dodržena u kostela sv. Jiljí v Mělnici. Jeho věž, která pochází z konce 13. století, tvoří západní průčelí. Na ní navazuje loď, jež je ukončena polygonálním presbytářem. Před rokem 1400 byl chrám přestavován. K barokním úpravám došlo po roce 1702. Z kostela je ceněn bohatě profilovaný gotický portál vedoucí do lodi⁵⁵⁸. Kněžiště kostela je sklenuto křížovou žebrovou klenbou⁵⁵⁹. V Mírkově stojí od 14. století kostel sv. Víta, který byl v následujících dvou stoletích přestavován a rozšiřován. Po polovině 18. století získal barokní ráz⁵⁶⁰. Kostel dodržuje regionální dispozici – je jednolodní s polygonálně ukončeným presbytářem, s věží po jeho pravé straně. Gotické prvky jsou nejvíce zřetelné v západním průčelí, kde je umístěn lomený portál. Polygonální, křížově sklenutý presbytář si taktéž uchoval středověký ráz⁵⁶¹. V místech raně středověkého hradiště ve Štítarech stojí kostel sv. Vavřince. Jeho počátky sahají do 14. století. V 17. století získal předsín a ve 2. čtvrtině následujícího věku prošel důkladnější barokní přestavbou. Jedná se o jednolodní kostel s polygonálně ukončeným presbytářem, po jehož severní straně je umístěna věž. Na gotiku upomínají klenby v kněžišti a zbytky náběhů žeber v podvěží. Předsín a loď obsahují valené klenby z období novověkých přestaveb. Presbytář zajišťují opěrné pilíře⁵⁶².

Hora Svatého Václava

Výraznou dominantu širého okolí představuje kostel sv. Václava ve vsi Hora Svatého Václava. Ves se poprvé připomíná roku 1239, kdy patřila kladrubskému klášteru. V následujícím století, v roce 1359, je připomínána stavba farního kostela sv. Václava. Výrazná poloha svatostánku nad okolní krajinou vybízí k jejímu fortifikačnímu využití. S místem se rovněž pojí přítomnost opevněné tvrze, která stála pravděpodobně nedaleko kostela. O jejích osudech ale nejsou žádné zprávy, proto se nabízí možnost, že celý areál

---

⁵⁵⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 363.

⁵⁵⁸ KAIGL, Jan. Mělnice a Loučim In: *Památky západních Čech III - 2013*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7.-17.

⁵⁵⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 365.

⁵⁶⁰ Uvádí se i úpravy v letech 1718-1719, 1722 (úprava věže) a 1781. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 511.

⁵⁶¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 397.

⁵⁶² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 510.

představoval opevněný kostel. Další varianta je, že zde tvrz skutečně stála, v době husitských válek zanikla a její kámen byl následně využit k přestavbě kostela. Na potenciální tvrz nebo kostelní opevnění v 60. letech 18. století upomínaly zbytky zdí, které byly zanedlouho rozebrány jako stavební materiál. Jedinou výraznější vzpomínkou na fortifikační charakter areálu jsou znatelné stopy valů⁵⁶³.

Kostel sv. Václava je tvořen gotickým presbytářem a lodí z poloviny 15. století. Jeho součástí je starší věž z 2. poloviny 14. století⁵⁶⁴. K barokním úpravám došlo v 17. století⁵⁶⁵. Loď s presbytářem je obklopena masivními opěrnými pilíři. Vnitřek je osvětlován barokně upravenými okny. Presbytář obsahuje dvě pole křížové klenby a paprscitou klenbu v závěru. Do přilehlé sakristie, jež je rovněž sklenuta žebrovou klenbou, vede gotický sedlový portál. Věž je sklenuta valeně s lunetami. Interiér obsahuje rovněž kruchtu, jež má křížovou hřebínkovou klenbu. Vybavení pochází především z barokního období. Vrch s kostelem obepíná hřbitovní zeď s portálem ze 17. století. Součástí hřbitova je i barokní márnice⁵⁶⁶.

Újezd Svatého Kříže

Mezi Bělou nad Radbuzou a Houstouní je umístěna ves Újezd Svatého Kříže, jejíž dominantu představuje kostel Povýšení sv. Kříže z 2. poloviny 14. století⁵⁶⁷. Svatostánek byl později upravován v 18. a 19. století, což ale nepozměnilo jeho původní gotický charakter. Jednolodní stavba obsahuje pětiboce ukončený presbytář se sakristií po severní straně a oratoří po jižní. Na jižní stranu lodi navazuje předsíň. Věž, přistavěná po roce 1818, je umístěna v západním průčelí⁵⁶⁸. Její fasáda je členěna římsami a okny, které jsou kruhového či půlkruhového charakteru. Gotiku připomíná bohatě profilovaný portál, jenž je umístěn na jižní straně lodi. Presbytář je členěn opěráky a obsahuje dvoudílná a trojdílná okna s kružbami. Tato část kostela je sklenuta křížovou žebrovou klenbou, která sbíhá na kuželové a jehlancové konzoly. Sakristie rovněž obsahuje podobné klenutí. Severní stranu presbytáře

⁵⁶³ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.82.

⁵⁶⁴ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 57.

⁵⁶⁵ Uvádí se i barokní úpravy mezi roky 1717-1718. POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 479.

⁵⁶⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 398.

⁵⁶⁷ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 237.

⁵⁶⁸ FOUĐ, Karel. Kostel Povýšení sv. Kříže v obci Újezd sv. Kříže ve světle nových objevů In: *Průzkumy památek I/1996*, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 92.-94.

zdobí gotická nástěnná malba s výjevem Zvěstování Panny Marie z konce 14. století. Loď, kterou prosvětlují polokruhem ukončená okna, obsahuje trémový strop. Zařízení pochází převážně z 19. století⁵⁶⁹. V nedávných letech zachytily průzkumy fragmenty gotických, goticko-renesančních a barokních omítek. Tyto nálezy byly soustředěny především na jižní straně lodi a na jižní a východní straně kněžiště⁵⁷⁰. Nedaleko kostela stojí fara z 2. poloviny 17. století. Jedná se o raně barokní patrovou budovu s dvěma křídly⁵⁷¹.

Stanětice

Ukázkový gotický vesnický svatostánek představuje kostel sv. Kunhuty ve Staněticích. Pochází z 1. poloviny 14. století a jeho jedinou výraznější změnou bylo navýšení věže a její opatření cibulovou bání. Tyto úpravy proběhly až v roce 1787⁵⁷². Kostel je jednodlný a obsahuje polygonální presbytář. Při severní straně stojí již zmíněná hranolová věž a sakristie. K západní straně přiléhá obdélná předsíň. Výrazným rysem stavby jsou hrotitá okna s jednoduchými kružbami a dochované gotické portály⁵⁷³. Interiér kostela je dobře zachovalý. Zaujmu především obličejové konzoly, na něž dosedá žebrová klenba presbytáře. Oltáři dominuje gotická socha sv. Kunhuty ze 70. let 14. století. Oltáře jsou barokní či pseudogotické⁵⁷⁴. Okolo kostela obíhá kruhová zeď bývalého hřbitova.

Třebnice

Velice blízká stavba stanětickému svatostánku se nachází v obci Třebnice. Jedná se o kostel sv. Jiljí, jenž pochází z 2. poloviny 14. století⁵⁷⁵. V 2. čtvrtině 18. století došlo k jeho barokní úpravě⁵⁷⁶. Na loď kostela navazuje pětiboce ukončený presbytář s hranolovou věží po

---

⁵⁶⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 137.

⁵⁷⁰ FOUĐ, Karel. Kostel Povýšení sv. Kříže v obci Újezd sv. Kříže ve světle nových objevů In: *Průzkumy památek I/1996*, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 92.-94.

⁵⁷¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 137.

⁵⁷² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 210.

⁵⁷³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 397.

⁵⁷⁴ Stanětice - Farní kostel sv. Kunhuty, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 114-120, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5926> (2018)

⁵⁷⁵ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcibiskupství In: *Památky západních Čech V - 2015*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵⁷⁶ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 233.

severní straně. K jižní straně lodi je připojena předsíň. Kněžiště je osvětlováno gotickými okny, která jsou vyplněna původními kružbami. Hrotitá okna jsou umístěna i na jižní straně lodi. Na silném podstavci věže je umístěna odlehčená nástavba s lizénovými rámci a polokruhem ukončenými okny. Věž je ukončena cibulovou střechou. Presbytář je klenut křížovou klenbou, jejíž žebra sbíhají na jehlancové a kuželové konzoly. Do křížově klenuté sakristie vede gotický portál. Plochostropá loď je vybavena dřevěnou kruchtou. Předsíň je sklenuta křížovou hřebínkovou klenbou. Tento prostor rovněž obsahuje zazděný gotický portál. Vnitřní zařízení pochází převážně z poloviny 18. století. Okolo kostela se nacházel hřbitov. Vzpomínku na něj představuje barokní obdélná márnice, jež je připojena k obvodové zdi⁵⁷⁷.

Úboč

Úboč byla ve středověku rozdělena do dvou vsí – Horní a Dolní Úboče – a v obou existovaly kostely, které v 15. století náležely k rozdílným církvím. Kostel sv. Václava v Horní Úboči byl utrakvistický a kostel sv. Mikuláše v Dolní Úboči katolický. Kostel sv. Václava stával na skalnatém návrší v nejvyšší části obce. Existoval patrně již ve 14. století. Kostel sv. Mikuláše stojí v nejvyšší části svažité návsi. Pochází ze 13. století, v následujícím století získal nový presbytář⁵⁷⁸ a sakristii. Roku 1763 byla přistavěna kaple sv. Anny a roku 1852 došlo k navýšení věže⁵⁷⁹. Kněžiště sklenuté křížovou žebrovou klenbou obsahuje gotický sanktuář a sedile. Jeho lomená okna obsahují původní kružby s fragmenty středověkých vitráží⁵⁸⁰. Nedaleko kostela stojí barokní fara s mansardovou střechou z roku 1728.

---

⁵⁷⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 93.

⁵⁷⁸ Presbytář obsahuje zbytky skleněných vitráží ze 14. století.

⁵⁷⁹ Úboč - Farní kostel sv. Mikuláše, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 122-125, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5951> (2018)

⁵⁸⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 128.

Semněvice

Kostel sv. Jiří představuje dominantu vsi Semněvice. Pochází z počátku 14. století⁵⁸¹ a v polovině 18. století došlo k jeho barokní úpravě⁵⁸². Presbytář je tradičně polygonálně uzavřený bez opěrných pilířů, ale s nárožním kvádrováním. Západnímu průčelí, které je členěné pilastry, dominuje volutový štít. Odhalené zdivo spodní části věže upomíná na středověk, zatímco horní část je jasně barokní. Presbytář je sklenut křížovou žebrovou klenbou a loď valenou klenbou s lunetami, které sbíhají na podložené pilastry. Klenby jsou zdobeny nástěnnými malbami. Na klenbě presbytáře je zobrazena Apoteóza sv. Jiří, na klenbě lodi scény ze svatojiřské legendy z let 1757-58 od A. Krause z Horšovského Týna. Zařízení pochází především z 18. století. Nedaleko kostela stojí barokní fara z let 1739-40⁵⁸³.

Loučim

Významný gotický kostel dominuje celému okolí obce Loučim, která se nachází na cestě z Kdyně do Klatov. Stojí na nejvyšším bodě vsi již od druhé čtvrtiny 14. století. Mezi lety 1707-1709 jsou kladeny opravy kostela i věže polírem F. Polákem z Chocomyšle⁵⁸⁴. Ačkoli byl upravován mezi lety 1760-70 a roku 1908, žádný ze zásahů nenarušil jeho gotický charakter. Jeho loď je zastropena působivou křížovou klenbou, jež je svedena na ústřední pilíř⁵⁸⁵. Tento prostor připomíná původní rozvržení lodních kleneb kostela U svatých v Domažlicích, které se v 17. století zhroutilo. Presbytář si spolu s přílehlou kaplí sv. Kateřiny udržel svoji původní podobu. V kapli jsou dokonce dochovány i jednoduché okenní kružby. Mohutná věž byla ke kostelu připojena patrně až v 16. století⁵⁸⁶. Vnitřní zařízení kostela pochází převážně z 2. poloviny 18. století⁵⁸⁷. Při kostele stojí barokní fara a socha sv. Jana

---

⁵⁸¹ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcidiecézi. In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵⁸² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 199.

⁵⁸³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 308.

⁵⁸⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 509.

⁵⁸⁵ KAIGL, Jan. Mělnice a Loučim In: Památky západních Čech III - 2013, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -17.

⁵⁸⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 312.

⁵⁸⁷ Loučim - Kostel Narození Panny Marie, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 92-94, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5889> (2018)

Nepomuckého z roku 1818⁵⁸⁸. Součástí hřbitovní zdi, která oklopuje celý kostel, je drobná stavba márnice, jež patrně představuje původní starou kapli sv. Kateřiny⁵⁸⁹.

Mutěnin

Výrazná sakrální památka se nachází v rozlehlé obci Mutěnin. Jedná se o kostel sv. Bartoloměje. Již pouhý pohled na svatostánek sděluje zprávu, že tato stavba zažila mnoho přestaveb. Na gotiku upozorňuje polygonálně ukončený presbytář s opěrnými pilíři. Spodní část mohutné věže, umístěné na severní straně kněžiště, odkazuje na toto období svým hrotitým oknem a bosovaným nárožím. V 16. století došlo k úpravám presbytáře a sakristie s oratoří. Roku 1687 byla upravena věž. Vznikla její polygonální nástavba s oblamovanými lizénami a polokruhovými okny s nikami. Mezi lety 1707–12 byla upravena loď⁵⁹⁰. Konečné zásahy do charakteru stavby přinesly roky 1802 a 1846. V 19. století patrně vznikla oratoř na jižní straně, současně byly pozměněny fasády. Okna kostela jsou netradičně ukončena obloukem ve tvaru oslího hřbetu. Presbytář je sklenut křížovou cihlovou klenbou s kamennými žebry a štukovou výzdobou. Původní žebra byla při barokních úpravách prodloužena až k římse. Strop v sakristii a lodi je tvořen valenou klenbou. Předsín v průčelí je plochostropá. Zařízení kostela pochází převážně z 1. třetiny 18. století⁵⁹¹.

Šitboř

Dnes již z větší části zdevastovaný kostel sv. Mikuláše v Šitboři představuje významnou gotickou památku regionu. Jeho gotické jádro ze 14. století bylo koncem 17. století barokně upraveno⁵⁹². Svatostánek je jednodlní a obsahuje trojboce uzavřený presbytář. Zajímavostí kostela je hranolová věž, která je umístěna netradičně po jižní straně kněžiště. Další zvláštností je její šestiboká barokní nástavba s oblamovanými pilastry v nárožích, která připomíná věž nedalekého pivoňského klášterního kostela. Presbytář je

⁵⁸⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 312.

⁵⁸⁹ Loučím - Kostel Narození Panny Marie, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 92-94, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5889> (2018)

⁵⁹⁰ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 134.

⁵⁹¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 440.

⁵⁹² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 223.

sklenut valenou klenbou. Lod' bývala plochostropá. Mezi presbytářem a sakristií je umístěn gotický portál. Zařízení kostela pocházelo z rozdílných epoch od 17. do 19. století⁵⁹³.

Čečovice

Na závěr části o gotických kostelech se seznámíme se snad nejvýznamnějším vesnickým gotickým kostelem západních Čech⁵⁹⁴. Jedná se o kostel sv. Mikuláše, který tvoří dominantu obce Čečovice. O jeho stáří se vedou spory. Současné bádání předpokládá vznik v 40. - 60. letech 14. století, přičemž se bere v úvahu vliv řezenské huti⁵⁹⁵. Signifikantním rysem kostela je jeho cihlový charakter. Kámen byl využit na detaily⁵⁹⁶. Horní část věže pochází z let 1717-24. Kostel je jednolodní o třech klenebních polích s pětibokým presbytářem. Fasáda je bohatě členěna lomenými okny s kružbami a profilovaným ostěním. Další členící element tvoří odstupněné opěráky a obíhající římsa. Západní průčelí obsahuje rosetu a trojúhelníkovitý štít, který je tvořen stoupajícími arkádami s mitrovými obloučky. Přízemí věže je cihlové, horní část je členěna barokním lizénovým rámcem. Střecha je cibulovitá. Ve středu jižní strany kostela je umístěn nádherný portál s vysokým vimperkem s trojpraskovou kružbou. Všechny prostory svatostánkou jsou sklenuty křížovou klenbou, jejíž žebra dopadají na bohatě zdobené konzoly. Západní část lodi je tvořena kruchtou, na které byly umístěny renesanční varhany⁵⁹⁷. Vnitřní výbava pochází především z 18. století. Kružby obsahují sklomalbu ze 14. století⁵⁹⁸.

---

⁵⁹³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 499.

⁵⁹⁴ SCHNEIBERGOVÁ, Martina, Jiří FAJT a Hana LAŠTOVKOVÁ. *Gotika v západních Čechách (1230-1530): sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého symposia : věnováno k 70. narozeninám Prof. PhDr. Jaromíra Homolky, DrSc.* Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 8070351721. s. 160.

⁵⁹⁵ SCHNEIBERGOVÁ, Martina, Jiří FAJT a Hana LAŠTOVKOVÁ. *Gotika v západních Čechách (1230-1530): sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého symposia : věnováno k 70. narozeninám Prof. PhDr. Jaromíra Homolky, DrSc.* Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 8070351721. s. 165.

⁵⁹⁶ KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arcibiskupství In: *Památky západních Čech V - 2015*, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

⁵⁹⁷ *Historické varhany v Čechách*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-009-8. s. 17.

⁵⁹⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 177.

Barokní kostely

Milavče

Neodmyslitelnou dominantu Milavčí, obce známé významnými nálezy z mladší doby bronzové⁵⁹⁹, tvoří barokní kostel sv. Vojtěcha, který byl vystavěn mezi lety 1741 – 1748 A. Spannbruckerem z Prahy⁶⁰⁰. Zaujal místo starší kaple z poloviny 17. století. Kostel tvoří čtvercová loď se zúženým půlkruhovým závěrem. Původně měla stavba obsahovat dvě věže, k jejichž realizaci ale nikdy nedošlo. Jediná kostelní věž, slohově odlišná s jehlancovou střechou, vznikla až roku 1831⁶⁰¹. Stavba využívá mnoho dynamických prvků. Západní průčelí je konklávně prohnuté, členěné pilastry. Střední rizalit je zdoben obdélným portálem s rozeklaným štítem s nikou, v němž je umístěna socha sv. Vojtěcha z r. 1863. Průčelí je ukončeno výše zmíněnou věží z počátku 19. století. I boční fasády vykazují podobné vlastnosti – jsou členěné pilastry a kasulovými okny⁶⁰². Kolem poloviny 18. století získal kostel fresky vojtěšské legendy od významného regionálního malíře F. J. Luxe. Hlavní oltář chrámu pochází z roku 1755. Ostatní mobiliář od F. Ringelhahna pochází z téže doby.⁶⁰³

Vidice

Původně gotický kostel sv. Apolonie ve Vidicích dnes představuje jednolodní barokní stavbu s užším obdélným presbytářem, okolo něhož jsou umístěny sakristie a oratoř. Stavba byla vybudována v druhé polovině 17. století⁶⁰⁴. Zdi kostela jsou členěny polokruhovými okny. Západní průčelí je drženo masivními opěráky v rozích. Tato stěna rovněž obsahuje obdélný portál a volutový štít s pilastry. Presbytář a sakristie jsou sklenuty valenou klenbou s lunetami, loď je plochostropá. Zařízení kostela pochází převážně ze 17. a 18. století⁶⁰⁵. Kostel je dnes ve velmi dobrém stavu a představuje reprezentativní stavbu tradičního venkovského baroka.

---

⁵⁹⁹ K poznání místní pravěké kultury výrazně přispěl milavečský farář František Lang (1853-1924).

⁶⁰⁰ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 122.

⁶⁰¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 381.

⁶⁰² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 381.

⁶⁰³ Milavče - Kostel sv. Vojtěcha, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 97-100, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5904> (2018)

⁶⁰⁴ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 242.

⁶⁰⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 225.

Všekary

Výraznou barokní památku představuje kostel sv. Barbory nedaleko obce Všekary. Pochází z let 1717-24⁶⁰⁶, přičemž byl v roce 1767 přestavěn. Mezi roky 1856-1857 proběhly opravy. Jedná se o jednolodní stavbu na půdorysu kříže. Obsahuje čtvercovou předsíň na západě a protilehlou čtvercovou sakristii na východě. Fasády jsou členěny jónskými nárožními pilastry, lizénovými rámci a okny ve štukových rámcích, která jsou oválná nebo polokruhem ukončená. Presbytář i loď jsou sklenuty valenou klenbou s lunetami, stejně jako boční kaple s oratořemi. Klenbu zdobí rokoková freska ze života sv. Barbory z roku 1767 od horšovskotýnského umělce A. Krause⁶⁰⁷. V samotné vsi Všekary připomíná barokní epochu také pozdně barokní šestiboká kaple s jehlancovou střechou se zvoničkou⁶⁰⁸.

Svatá Anna

K nejvýznamnějším památkám západočeského baroka můžeme zařadit poutní kostel sv. Anny, který dominuje vrchu Tanaberku. Historie stavby započala roku 1703, kdy se zde zázračně uzdravil varhaník Pojer ze Všerub. Ten zde nechal vystavět malou dřevěnou kapli, kterou začali navštěvovat poutníci ze širokého okolí. Mezi lety 1712 – 1717 na místě kaple vyrostl nový mohutný kostel. Jeho projektantem a stavitelem byl M. A. Gilmetti⁶⁰⁹. Stadionové si místo rovněž oblíbili a nechali zde roku 1723 vybudovat poutnický dům a roku 1747 faru s nadací pro 2 kněze. Od té doby je považován Tanaberk jako samostatná farnost⁶¹⁰. Od roku 1816 zde fungovala i škola. V roce 1865 zasáhla kostel katastrofa. Vyhořel, ale byl rychle opraven. To nic nezměnilo na skutečnosti, že význam poutního místa začal rychle upadat. Při opravě nechali Stadionové pod kostelem vybudovat rodinnou hrobku⁶¹¹.

Po druhé světové válce nastaly pro kostel smutné časy. Svatyně se nacházela v tzv. hraničním pásmu a možnosti ji navštívit byly omezené. Po roce 1948 se z chrámu staly stáje, okolní budovy byly zdevastovány. V 60. letech se vandalové zaměřili na destrukci kostela i

---

⁶⁰⁶ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 274.

⁶⁰⁷ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 285.

⁶⁰⁸ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 285.

⁶⁰⁹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 472.

⁶¹⁰ Svata Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁶¹¹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 217.

vrchnostenské hrobky. Po roce 1968 byl kostel alespoň provizorně obnoven, výraznější opravy nastaly až v 90. letech⁶¹².

Kostel je založen na pravidelném eliptickém půdorysu, ze kterého vystupuje vysoká rotunda s kopulí⁶¹³ obklopená nižším ambitem. V průčelí stojí štíhlá zvonice věž⁶¹⁴. Další dvě věže stály na protilehlé straně budovy po stranách hlavního chrámového vstupu. Po požáru chrámu byly však sneseny. Za pozornost stojí i členitý interiér s nástrojnými malbami. Vnitřek je osvětlen polokruhovitými okny. Dvě okna v hlavní ose jsou slepá⁶¹⁵. Absence původního zařízení je po tragédiích ve 20. století zcela zřejmá. Přežil pouze oltářní obraz sv. Anny, který byl ovšem v 90. letech ukraden, a proto je dnes nahrazen kopií. Do chrámu vedou dva vchody. Jednoduší boční na jižní straně a bohatěji zdobený hlavní portál umístěný v západním průčelí⁶¹⁶.

Ostatní barokní kostely

V Brůdku, slavném místě vítězné bitvy Břetislava I. nad vojsky císaře Jindřicha III., stojí kostel sv. Václava, jehož založení se traduje právě ve spojitosti s touto bitvou. Ve 14. a 15. století se zde připomíná kaple, která byla mezi roky 1669 – 1671 přeměněna na kostel⁶¹⁷. Jedná se o prostou barokní stavbu s trojbokým sklenutým presbytářem a téměř čtvercovou lodí, jež je plochostropá. Kostel se zachoval bez výraznějších úprav v takřka autentické podobě⁶¹⁸. Pozdně barokní kostel sv. Jana Nepomuckého se nachází v příhraničních Nemanicích. Pochází z let 1781 – 1784 a jedná se o stavbu s bohatě řešeným průčelím, jejíž dominantou je vystupující věž krytá zvonovitou bání⁶¹⁹. Ve Všerubech se nachází kostel sv.

---

⁶¹² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 217.

⁶¹³ Výška položení od podlahy činí 19 metrů. *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), s. 1.

⁶¹⁴ Původně měla věž cibulovitou bání. Dnes je kupolovitá.

Svatá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁶¹⁵ Svátá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁶¹⁶ Svátá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁶¹⁷ Označení mezi kostelem a kaplí dodnes kolísá. POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 133.

⁶¹⁸ Svátá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁶¹⁹ Milavče - Kostel sv. Vojtěcha, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický* (1902), str. 97-100, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5904> (2018)

Archanděla Michaela, jehož jádro je barokní⁶²⁰. Jeho dnešní stav ale pochází z doby po obnově roku 1852⁶²¹. V příhraniční Folmavě se nachází kostel sv. Antonína Paduánského. Jedná se o stavbu pocházející z roku 1797, jež je považována za bezslohovou⁶²². Trojúhelníkovitý štít nad vstupním portálem pod věží však připomíná klasicistní vlivy⁶²³. V obci Rybník stával⁶²⁴ kostel sv. Anny z roku 1795, rozšířený roku 1827. Byl jednodlný, obdélný s úzkým trojboce ukončeným presbytářem. Po severní straně byl doplněn sakristií, na jižní straně hranolovou věží⁶²⁵. Dominantu obce Hlohová tvoří kostel sv. Jiljí, který vznikl mezi lety 1764-66. Patrně absorboval zdivo dřívějšího středověkého kostela. Jedná se o barokní obdélný chrám s trojboce ukončeným presbytářem a čtyřhrannou sakristií. Ze zvlněného západního průčelí vystupuje věž s jehlancovou střechou⁶²⁶. Barokní kostel stával v dnes již zaniklé obci Grafenried (Lučina). Pocházel z roku 1753. Jeho věž byla postavena až roku 1775. Jednalo se o jednodlnou stavbu s obdélným, trojboce ukončeným presbytářem a čtvercovými sakristiemi po stranách. Presbytář byl sklenutý, loď plochostropá⁶²⁷. V Pocinovicích stojí kostel sv. Anny z let 1805-1806. Jedná se o obdélnou stavbu s obdélným presbytářem a sakristií. Její průčelí je zvýrazněno věží, která vystupuje z hmoty fasády. Stěny kostela jsou členěny pilastry a půlkruhem sklenutými okny. Pouze presbytář obsahuje klenbu; loď i sakristie jsou plochostropé⁶²⁸. V obci Srby stojí kostel sv. Jana Křtitele z roku 1766, jemuž předcházela kaple z roku 1744⁶²⁹. Kostel je trojlodní s polygonálním presbytářem, po jehož jižní straně je umístěna obdélná sakristie. Trojosé průčelí s pilastry je ukončeno trojúhelným štítem se zvoničkou. Loď i kněžiště obsahují klenby⁶³⁰. Ve vsi Železná stával kostel sv. Barbory, který byl postaven roku 1744. Jednalo se o jednodlný kostel s obdélným presbytářem ukončeným apsidou. Jeho západní průčelí bylo tvořeno starší věží z roku

⁶²⁰ Měl být postaven již ve 2. čtvrtině 17. století. POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 287.

⁶²¹ Všeruby (Neumark) - Farní kostel sv. Michala Arch, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 130-132, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5959> (2018)

⁶²² Volmava (Vollmau) - Kostel sv. Antonína Paduánského, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 126-128, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5955> (2018)

⁶²³ Někdy bývá kostel označován jako pozdně barokní. POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 345

⁶²⁴ Původní zástavba obce byla po druhé světové válce zbořena a nahrazena objekty zemědělské velkovýroby. KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 197.

⁶²⁵ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 269.

⁶²⁶ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 380.

⁶²⁷ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 357.

⁶²⁸ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 102.

⁶²⁹ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 208.

⁶³⁰ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 395.

1718⁶³¹. Mohutný kostel domiloval rozsáhlé vsi Pleš, která zcela zanikla po roce 1945. Jednalo se o kostel sv. Jana Křtitele, který vznikl na konci 17. století. Stavba je dochována na četných fotografiích. Kostel měl podlouhlou loď, jež byla členěna půlkruhem ukončenými okny. Jeho západní průčelí tvořila stanovou střechou ukončená čtverhranná věž, která obsahovala zvonivé okno s pilastry v nárožích. Z kostela se dodnes zachovaly zbytky obvodového zdiva a okolo rozprostírající se hřbitov⁶³².

3.2.2 Klášter

Pivoň

Mimo měst se na Domažlicku nachází pouze jediný klášter. Jedná se o klášter obutých augustiniánů u kostela Zvěstování Panny Marii v Pivoni. Ačkoliv se konvent poprvé zmiňuje roku 1379⁶³³, je jisté, že k jeho založení došlo mnohem dříve. Této skutečnosti napovídají dva doklady. Tím prvním je dodnes zachovaný presbytář pocházející ze 13. století. Druhé vodítko představuje osobnost papeže Urbana IV.,⁶³⁴ za jehož pontifikátu přišli augustiniáni eremité do našich zemí. S tím souvisí rok 1263, kdy byl tento řád doporučen Přemyslu Otakaru II⁶³⁵. Jak již bylo nastíněno v kapitolách o městských kláštorech, v „otakarovských“ Domažlicích řád začal působit krátce po založení města. Kromě této spojitosti je zde rok 1272, kdy se připomíná hrad Starý Herštejn, jenž byl v této době držen pražským biskupem, který ovlivňoval vznik přilehlého pivoňského konventu. Vznik kláštera tedy můžeme předpokládat v 60. či 70. letech 13. století.

Za husitských válek řeholníci z Pivoně uprchli, nicméně k vážné destrukci kláštera a kostela patrně nedošlo. Augustiniáni se do Pivoně brzy vrátili a díky breve⁶³⁶ papeže Bonifáce IX. se dokonce ujali i farní správy v nedalekém okolí. Díky těmto skutečnostem nebylo příliš náročné celý areál obnovit. Horší časy nastaly pro klášter v 16. století. Roku 1573 vypukl

⁶³¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 406.

⁶³² KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 170.

⁶³³ KÜTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 300.

⁶³⁴ Ve funkci papeže od roku 1261 do roku 1264.

⁶³⁵ KÜTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 302.

⁶³⁶ Breve – Krátká písemnost, jež je vydávána především papežskou kanceláří.

devastující požár a roku 1586 uchvátila všechn pozemkový majetek augustiniánů Anna Maximiliána Švamberková. Navzdory těmto ranám se řádu podařilo částečně obnovit poškozené stavby. Problematická byla také skutečnost, že obyvatelé přilehlého okolí byli převážně protestanti. Spory eskalovaly roku 1606, kdy byl zastřelen představený Kašpar Malesius. Augustiniáni nicméně byli vyhnáni až roku 1619, což zapříčinil utrakvistický majitel panství Petr ze Švamberka. Císař Ferdinand II. nicméně augustiniány do Pivoně opět dosadil. Tricetiletá válka přispěla k devastaci kláštera, nejsilněji v letech 1641 a 1648, kdy byl klášter Švédy vypleněn⁶³⁷.

Obnova areálu byla započata v relativně brzké době. Roku 1666 bylo hotovo křídlo s refektářem a za dvacet let byl zrenovován klášterní chrám⁶³⁸. Celý zbytek 17. století však byl plný úprav, které zapříčinily umělecké sjednocení budov do raně barokní podoby. Další přestavby započaly okolo roku 1733 za převora P. Cyriaka Votavy. V té doby pobývalo v pivonšském klášteře 17 konventuálů⁶³⁹. 8. září 1787 byl pivonšský klášter v rámci josefínských reforem zrušen. Výsledkem byla přeměna kláštera na zámek a konventního chrámu na farní kostel. S tím souvisí rok 1800, kdy se areál dostal do rukou pražského advokáta Leopolda Stöhra. Roku 1843 byl bývalý klášter odkoupen Thun-Hohensteiny. Po roce 1918 zde působila česká menšinová škola a policejní stanice s byty úředníků⁶⁴⁰. Po druhé světové válce v klášteře sídlila armáda, což mělo pro někdejší architektonickou perlu katastrofální důsledky. Zároveň roku 1953 kostel vyhořel a na počátku 70. let došlo k destrukci kleneb. Do roku byl kostel statisticky zabezpečen a zastřešen⁶⁴¹. Od roku 1989 dochází k postupné rekonstrukci areálu⁶⁴².

Dominantou celého areálu je kostel, jehož popis bude přiblížen později. Zatím jej použijme jako orientační bod ve vztahu k ostatním konventním budovám. Západně od kostela se nachází dvůr, obklopený ze všech stran křídly. Z jižního křídla vybíhá další křídlo, které patrně vzniklo až v době po zrušení kláštera. Barokní budovy neodpovídají původnímu klášteru, který se nacházel severním směrem od kostela. Na tuto skutečnost upomínají zdejší

---

⁶³⁷ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 373.

⁶³⁸ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.255.

⁶³⁹ Konventuál – člen řádového shromáždění.

⁶⁴⁰ Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985, s.255.

⁶⁴¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 518.

⁶⁴² VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 374.

zbytky zdi s gotickým portálem. Na severu byla středověká klausura⁶⁴³ vymezena terénní vlnou, do níž jsou dodnes zahloubeny zbytky sklepů. Jak již bylo předestřeno, dominantní stavbu představuje kostel Zvěstování Panny Marie. Loď je raně barokní z roku 1686⁶⁴⁴, nicméně presbytář si zachoval raně gotický charakter. Sestává ze dvou polí – západním obdélným a východním čtvercovým⁶⁴⁵. Obě pole jsou zaklenuta křížovými klenbami⁶⁴⁶, které jsou podepřeny bohatě zdobenými příporami s kalichovitými hlavicemi⁶⁴⁷. Na východní straně chóru se dochovalo původní rozetové okno, pod nímž se nachází ještě vysoké okno lomené⁶⁴⁸. V jižní zdi chóru je možno spatřit portálek. Ve vnitřním líci je trojlístem uzavřený sanktuár⁶⁴⁹. Celý chór můžeme řadit mezi nejstarší čistě gotické stavby na našem území⁶⁵⁰. Štít pochází ovšem až z období pozdní gotiky. Věž tvoří hranolový základ, nad nímž vyrůstá polygonální nástavba⁶⁵¹ s cibulovitou střechou⁶⁵². Západní průčelí je lisenami⁶⁵³ členěno do tří os, z nichž je nejširší ta střední. Fasáda je ukončena trojúhelným štítem. Z architektonických prvků můžeme též připomenout arkády, jež jsou dochované ve východním (tedy nejstarším) křídle konventu⁶⁵⁴.

---

⁶⁴³ Klausura – volně nepřístupné místo v klášteře.

⁶⁴⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 60.

⁶⁴⁵ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 300.

⁶⁴⁶ SCHNEIBERGOVÁ, Martina, Jiří FAJT a Hana LAŠTOVKOVÁ. *Gotika v západních Čechách (1230-1530): sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého symposia : věnováno k 70. narozeninám Prof. PhDr. Jaromíra Homolky, DrSc.* Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 8070351721. s. 156.

⁶⁴⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 60.

⁶⁴⁸ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1. s. 302.

⁶⁴⁹ Sanktuár (sanktuarium) - architektonicky pojednaná schránka na oltární svátosti v presbytáři kostela či kaple. Nejčastěji měl charakter skříňky ve zdi.

⁶⁵⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějiny českého výtvarného umění I*. Praha: Academia, 1984, ISBN 80-200-0069-0 s. 148.

⁶⁵¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 60.

⁶⁵² Stavba připomíná věž kostela v Šitboři.

⁶⁵³ Lisena (též lesena, lizéna) – svislý plochý vystouplý pás ze zdiva nebo jen vytažený v omítce, na rozdíl od pilastru bez hlavice a patky. HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2. s. 212.

⁶⁵⁴ Architektura připomíná tvorbu Martina Reinera a jeho bavorských pokračovatelů. VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s. 374.

Ostatní klášterní objekty na Domažlicku a shrnutí

Ke klášterní architektuře na Domažlicku můžeme zařadit ještě dva objekty. První je již zaniklý a nacházel se v Pasečnici. Jednalo se o proboštství kladrubských benediktinů s kostelem sv. Vavřínce, jež vzniklo patrně před rokem 1370 za probošta Racka z Pasečnice. Nicméně za husitských válek roku 1420 došlo k devastaci areálu, jenž se již nikdy neobnovil. Ještě v závěru 16. století jsou císařskými komisaři připomínány zbytky kostela⁶⁵⁵. Další objekt představuje mateřinec, jenž byl později změněn na školu chudých školských sester de Notre Dame. Nacházel se v Hyřšově, nevelké obci nedaleko bavorských hranic. Vznik mateřince souvisel s výstavbou místního kostela, k čemuž došlo ve 30. letech 19. století⁶⁵⁶. Později zde došlo ke vzniku klášterní dívčí školy, která byla později přeměněna na veřejnou⁶⁵⁷.

Pokud můžeme spojit městskou a venkovskou klášterní architekturu Domažlicka, dostaneme jistě velmi bohatý odkaz kulturního dědictví, který se týká této odnože sakrálního stavitelství. Působnost zdejších řádů dostatečně vypovídá o minulých časech, a proto je možno vytvořit z klášterů Domažlicka a vhodné didaktické objekty. Skutečné dokonalosti by přispěla přítomnost komendy nějakého z rytířských řádů, jejichž trvalá působnost není na Domažlicku doložena. K předchozím větám zmiňme Pivoň jakožto klášter, který vhodně reprezentuje jak prvky architektonické, tak i čistě historické. Jeho historie reflektuje působnost středověkého řádu, který zažíval časy úpadku i slávy. Můžeme najít konexe k válkám husitským a k válce třicetileté, kdy byl řád nucen v obou případech z Pivoně dočasně odejít. Klášter je propojitelný s josefinskými reformami a dokumentuje i nové způsoby, jak byl objekt, pozbývající svůj původní účel, následně využíván. Zároveň můžeme poukázat na osudy domažlického kláštera, který jako klášter přetrval i nadále.⁶⁵⁸

Pivoň je také už jen smutnou vzpomínkou na to, jak se kdysi výstavné sídlo může důsledkem nesprávného využívání záhy změnit na pustou ruinu, což je také aspekt nezbytný k zařazení do výuky. Z architektonického hlediska je důležitý presbytář, jenž představuje

---

⁶⁵⁵ VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s 414.

⁶⁵⁶ Stavbě předcházela kaple sv. Vendelína z poloviny 18. století, jež byla zvětšena na budoucí kostel. VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s 240.

⁶⁵⁷ Stavba mateřince měla jednoduchý charakter, obsahovala kapli, nemocnici, dvě učebny. Celkově se jednalo o jednopatrový mohutný dům o sedmi okenních osách. VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6. s 240.

⁶⁵⁸ Myšleno v příslušném období po josefinských reformách.

unikum díky svojí raně gotické čistotě a určité prvotnosti v kontextu geneze české gotiky. Učitel při hodinách může jako pomůcku využít kopii obrazu z 18. století⁶⁵⁹, zachycující klášter ve svých zlatých časech a v plné kráse, jenž by následně byl porovnán s podobou areálu v dnešních časech.

3.2.3 Kaple a ostatní památky

V Božkovech stojí malá šestiboká kaple zasvěcená sv. Vojtěchu. Pochází z roku 1763 a její střechu kryje plechová stříška s lucernou⁶⁶⁰. Šestiboká kaple pozdně barokního původu se nachází i v Draženově⁶⁶¹. V Hájku se rovněž nacházela stavba podobného charakteru, která ale zanikla v období poválečných úprav vesnice⁶⁶². V Dobré Vodě u Pocinovic, důležitém regionálním poutním místě, se nachází kaple z druhé poloviny 19. století. Její původ je možno hledat již v 17. století, kdy zde stával dřevěný svatostánek⁶⁶³. I kostelu sv. Pastýře v Hyršově předcházela šestiboká kaple založená roku 1750⁶⁶⁴. V Milavčích se nachází šestiboká kaple (tzv. Vojtěška) z roku 1677. Předcházela jí dřevěná kaple z téhož století, která vznikla na místě „zázračného“ pramene⁶⁶⁵, který se pojí s místní vojtěchovskou pověstí. U rybníka v Tlumačově se nachází šestiboká kaple z 2. poloviny 18. století, krytá jehlancovou střechou se zvoničkou⁶⁶⁶. Ve Všepadlech stojí šestiboká, ale uvnitř kruhová⁶⁶⁷ kaple sv. Václava z roku 1775. Je tradičně kryta jehlancovou střechou, jež je zakončena zvoničkou⁶⁶⁸. Ve vsi Prapořiště je u křížovatky umístěna pozdně barokní kaple, která je čtvercového půdorysu. Vstup představuje střední rizalit, nad nímž se vypíná trojúhelníkový štít. Střecha je vysoká

---

⁶⁵⁹ Viz příloha.

⁶⁶⁰ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 114.

⁶⁶¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 322.

⁶⁶² Jednalo se o jednoduchou osmihrannou stavbu se čtyřmi okny a stanovou střechou z roku 1698. *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, s. 73.

⁶⁶³ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 27.

⁶⁶⁴ Hiršov (Hirschau) - Farní kostel dobrého pastýře, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 74-75, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5860> (2018)

⁶⁶⁵ Nedaleko kaple vznikla i budova bývalých lázní z roku 1775. Milavče - "Vojtěška", *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 100, cit

dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5907> (2018)

⁶⁶⁶ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 65.

⁶⁶⁷ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 286.

⁶⁶⁸ Všepadly (Šepadly) - V kapliče, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 128, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5956> (2018)

jehlancová se zvoničkou. Vnitřek plochostropý⁶⁶⁹. Ve vsi Roudná, jež je součástí obce Srby, stojí ruiny⁶⁷⁰ pozdně barokní obdélníkové kaple. Dříve byla zdobena lizénami a volutovým štítem. Vnitřek byl klenutý a opatřen rokokovými nástěnnými malbami⁶⁷¹. Uprostřed vsi Semošice stojí tradiční barokní šestiboká kaple s nárožními lizénami, oválnými okny a s jehlancovou střechou se zvoničkou. Její vnitřek je plochostropý⁶⁷². V Černovicích se nachází pozdně barokní šestiboká kaple s jehlancovou střechou⁶⁷³. Je zdobena lizénami a obdélnými, polokruhově ukončenými okny. Uvnitř je plochostropá⁶⁷⁴. Další šestiboká barokní kaple stojí v Borovicích. Její nároží zdobí pilastry a je ukončena jehlancovou střechou se zvoničkou. Vnitřek kryje trámový strop⁶⁷⁵. Kaple sv. Jana Křtitele je umístěna na návsi obce Chodov⁶⁷⁶. Pochází z 2. poloviny 18. století a opět se jedná o stavbu, jejíž půdorys je šestiboký. Kaple je ukončena jehlancovou střechou se zvoničkou. Fasádu člení lizény, vnitřek je plochostropý⁶⁷⁷. V obci Kanice se kromě pseudorománské kaple Panny Marie Bolestná nachází pozdně barokní kaple sv. Jana Nepomuckého. Její čtvercový půdorys je netradičně zaoblen v nárožích. Střecha kaple je jehlancová a obsahuje zvoničku. Vnitřek stavby je plochostropý⁶⁷⁸. Z barokní šestiboké kaple v Koutě na Šumavě vyrostl v 1. polovině 19. století kostel sv. Jiří⁶⁷⁹. Malá barokní šestiboká kaple je součástí obce Kvíčovice⁶⁸⁰. Její výrazná jehlancová střech obsahuje zvoničku. Uvnitř je stavba kryta dřevěným stropem⁶⁸¹. Ve vsi Mlýnec, která dnes součástí Postřekova, stojí čtvercová pozdně barokní kaple se stanovou střechou. Její vnitřek je sklenut plackou s lunetami⁶⁸². Středu návsi Močerady dominuje tradiční šestiboká barokní kaple s obdélným segmentově ukončeným vchodem. Uvnitř je plochostropá⁶⁸³. V Nové Vsi nedaleko Kdyně stojí pozdně barokní čtvercová kaple se

---

⁶⁶⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 156.

⁶⁷⁰ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 193.

⁶⁷¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 238.

⁶⁷² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 308.

⁶⁷³ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 267.

⁶⁷⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 187.

⁶⁷⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 109.

⁶⁷⁶ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. 82.

⁶⁷⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 511.

⁶⁷⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 29.

⁶⁷⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 123.

⁶⁸⁰ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 103.

⁶⁸¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 200

⁶⁸² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 408.

⁶⁸³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 417.

zaoblenými rohy⁶⁸⁴. Je kryta vysokou stanovou střechou se zvoničkou a uvnitř je plochostropá⁶⁸⁵. Za vsí Nový Kramolín je na cestě směrem do Vlkanova umístěna kaple z poloviny 18. století, jež je kryta stanovou střechou bez zvoničky. Uvnitř je plochostropá⁶⁸⁶. Pozdně barokní kaple stojí ve vsi Ohučov⁶⁸⁷. Stavbu zvýrazňují čabrakové pilastry v nárožích a šestiboká okna. Vnitřek svatostánku je plochostropý⁶⁸⁸. Na vyvýšenině na návsi obce Oprechtice je umístěna pozdně barokní šestiboká kaple se zvoničkou na střeše. Uvnitř je plochostropá.⁶⁸⁹ Podobná šestiboká kaple stojí ve Spáňově. Tato budova pochází z 2. poloviny 18. století⁶⁹⁰. Stavbu zvýrazňují lizénové rámce a zvonička na střeše. Stavba obsahuje šestidílnou kopulovou klenbu⁶⁹¹. Ve vsi Stráž byla roku 1778 vybudovaná šestiboká kaple, jejíž fasáda je členěna lizénami. Plochostropá stavba je kryta stanovou střechou se zvoničkou⁶⁹².

Chotiměř

Kaple, která stojí za podrobnější rozbor, se nachází v Chotiměři. Pochází z roku 1743 a byla vybudována v blízkosti zámku, jenž v té době patřil rodu Mengů⁶⁹³. Stavba, která je zasvěcena sv. Janu Nepomuckému, je vystavěna na členitém lichoběžníkovém půdorysu a je korunována třemi plechovými báními. Na přední straně fasády se nacházejí výklenky se sochami sv. Josefa, Kateřiny a Františka. Fasády jsou členěny vysokým pilastrovým řádem, lizénovými rámci a okny kasulového tvaru. Vstup zdobí velký alianční znak. Vnitřek kaple je sklenut klášterní klenbou s lunetami. Boční prostory a presbytář, které jsou zdobeny pilastry a bohatou páskovou ornamentikou, jsou plochostropé. Inventář pochází z období kolem roku 1752. Za autora je považována dílna plzeňského sochaře K. Legáta⁶⁹⁴.

---

⁶⁸⁴ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 147.

⁶⁸⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 484.

⁶⁸⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 509.

⁶⁸⁷ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 154.

⁶⁸⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 525.

⁶⁸⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 539.

⁶⁹⁰ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 205.

⁶⁹¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 392.

⁶⁹² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 441.

⁶⁹³ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 84.

⁶⁹⁴ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977. s. 529.

Mnichov

Kaple Nejsvětější Trojice v obci Mnichov nedaleko Pivoně představuje nadstandardní stavbu svého druhu. Barokní svatostánek pochází z roku 1728⁶⁹⁵. Jedná se o čtvercovou, v nárožích okosenou budovu s trojboce uzavřeným presbytářem. Nároží kaple zvýrazňují lizény. Vnitřek osvětlují polokruhem ukončená okna. Půlkruhový portál je zasazen do kamenného rámce. Ten zároveň obsahuje rozeklaný štít s nikou. Presbytář je sklenut valenou klenbou s lunetami, loď plackou. Hlavní oltář pochází z doby výstavby kostela⁶⁹⁶.

Štítary

Ze standardu regionálních kaplí vybočuje kaple sv. Judy Tadeáše v obci Štítary⁶⁹⁷. Byla postavena roku 1705 v barokním slohu. Z jejího osmibokého jádra vystupuje čtvercová sakristie po východní straně a předsín na straně západní. Výzdobu fasád zajišťují lizény a polokruhem ukončená okna v rámcích s uchy. Vnitřek stavby je sklenut kopulí na lunetách, která sbíhá na pilastry s římsovou hlavicí. Sakristie je klenuta valeně. Zařízení kaple pochází převážně z 18. století⁶⁹⁸. Zajímavostí obce je nedaleká fara z roku 1742. Jedná se o obdélnou přízemní stavbu, která je členěna vertikálními pásy rustiky. Obsahuje též bránu s volutovým štítem⁶⁹⁹.

Ždánov

Jedna z významných kaplí se již nenachází v současném světě, nicméně je bohatě dochována v pramenech. Jednalo se o kapli blahoslaveného Kolomana ve Ždánově. Založili ji augustiniáni z Pivoně roku 1684⁷⁰⁰. Nicméně po zrušení kláštera byla po roce 1787 opuštěná.

---

⁶⁹⁵ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 128.

⁶⁹⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978. s. 409.

⁶⁹⁷ Někdy je kaple díky svým rozměrům považována za kostel. KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 228.

⁶⁹⁸ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 510.

⁶⁹⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980. s. 510.

⁷⁰⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982. s. 399.

Roku 1860 byla Draženovem znovu opravena a posvěcena⁷⁰¹. V roce 1961 vyhořela a zůstaly po ní zbytky zdí. Ty nicméně byly v dobrém stavu, ale obec se rozhodla je i přesto za dva roky zbourat.

Jednalo se o oktogonální sklenutou stavbu se čtyřmi barokními okny. K lodi navazoval pětiboký chór se stejnou výškou. I presbytář byl vybaven paprskovým klenutím. Střecha byla stanová s cibulovou věžicí. Dovnitř vedly dva polokruhové vchody s kamenným ostěním a obmalovanou římsou nad architravem. Podlaha byla složená z čtvercových a šestihranných dlažek⁷⁰². Tuto zcela jistě nádhernou, ale dnes nenávratně ztracenou stavbu dokumentují četné fotografie⁷⁰³.

---

⁷⁰¹ Hrůbek u Žandova - Kaple Blahosl. Kolomana, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 75-76, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5862> (2018)

⁷⁰² Hrůbek u Žandova - Kaple Blahosl. Kolomana, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 75-76, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5862> (2018)

⁷⁰³ Viz příloha.

4 Edukačně využitelné objekty a didaktické aplikace

4.1 Hrad Rýzmbek – metodická příručka

Popis aktivity:

Hrad Rýzmbek nabízí díky svému pravěkému předchůdci z doby bronzové možnost propojení několika historických epoch. Tohoto propojení je možné dosáhnout imitací archeologie. Aktivita spočívá v tom, že učitelé umístí krabičky, v nichž budou umístěny obrázky – „známky“ – archeologických nálezů. Celkem bude rozmístěno po hradě 25 rozdílných krabiček, v nichž bude umístěno 5 obrázků totožného artefaktu. Tyto krabičky budou žáci ve skupinkách po 4 vyhledávat. Vždy, když krabičku naleznou, otevřou ji a vezmou z ní 1 obrázek. Získanou „známku“ identifikují, vhodně umístí a vlepí do archeologické tabulky, která je rozdělena do pěti historických epoch po pěti příslušných artefaktech. Družstvo, které najde nejvíce artefaktů a správně je identifikuje a zařadí, vyhrává. Je nutné, aby žáci dodrželi základní pravidlo – nechat po získání „známky“ krabičku na místě. Družstvo, které se pokusí krabičku skrýt pro ostatní, bude vyloučeno. Důležité je, aby na žáky dohlíželi alespoň 4 učitelé. Jednak kvůli dohledu na dodržování pravidel, jednak kvůli kontrole nebezpečných vysokých zdí hradu při vstupní cestě do něj.

Zařazení:

7. třída – 2. pololetí (březen/duben). Aktivita představuje symbolické ukončení středověkých dějin.

Cíl:

Žáci uspořádají archeologické nálezy dle konkrétních historických epoch.

Klíčové kompetence:

Žák vyhledává a třídí historické artefakty. Je schopen je určit a správně přidělit do konkrétních historických epoch. Tím naplňuje kompetence k učení.

Žák vyhledává informace vhodné k řešení problému. Nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky. Využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení. To vše je součástí kompetencí k řešení problémů.

Při práci ve skupině naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje. Diskutuje a obhajuje svůj názor vhodnými argumenty. Tímto způsobem naplňuje kompetence komunikativní.

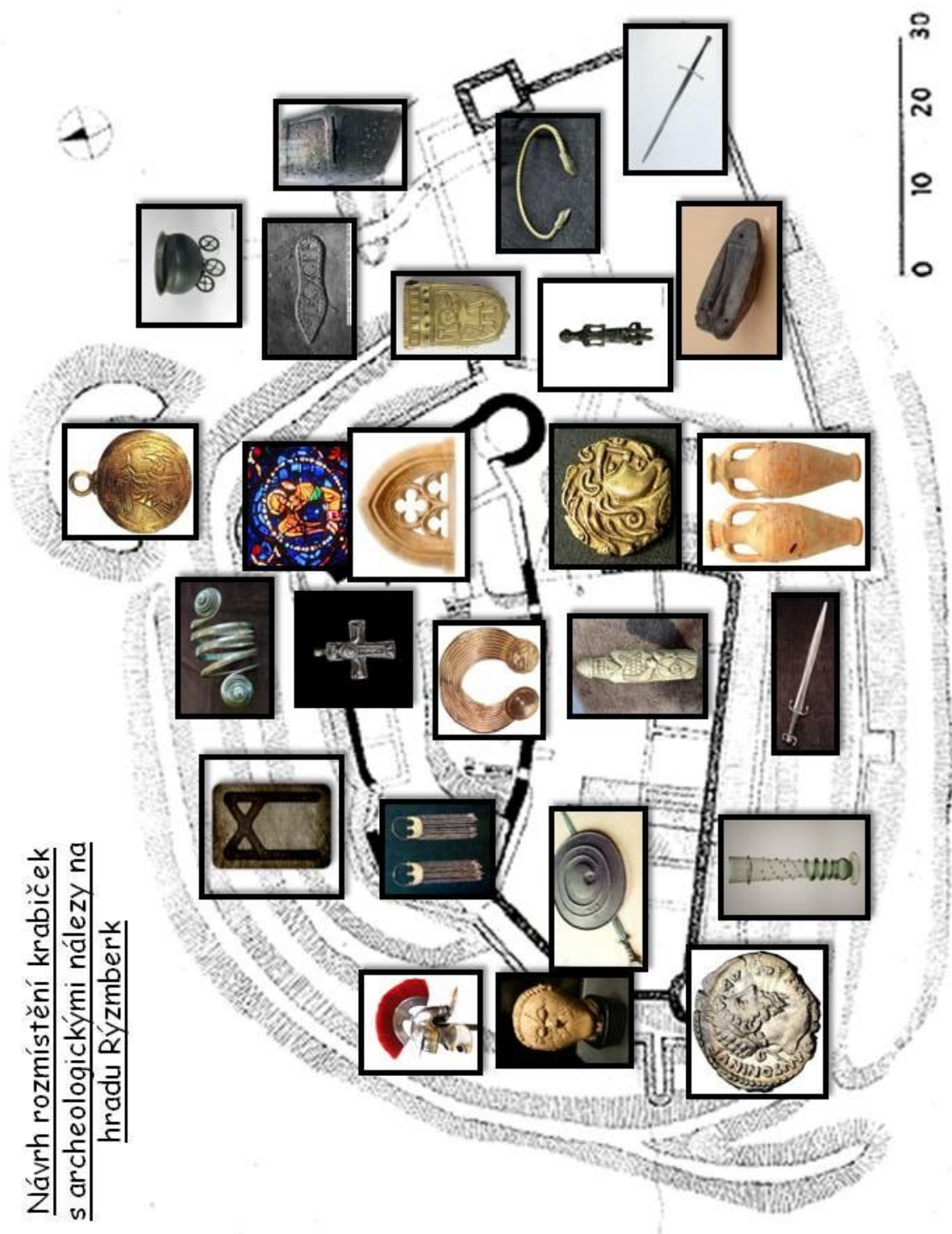
Součástí kompetencí sociálních a personálních je účinná spolupráce žáka ve skupině. Spolu s pedagogy se podílí na vytváření pravidel práce v týmu. Rovněž se podílí na utváření příjemné atmosféry v týmu.

Kompetence občanské žák naplňuje respektováním, ochranou a oceněním našich tradic a kulturního i historického dědictví. Projevuje smysl pro kulturu a tvořivost.

Mezipředmětové vztahy:

Výtvarná výchova, tělesná výchova

Návrh rozmístění krabiček
s archeologickými nálezy na
hradu Ryzmberk

Archeologická tabulka

Doba bronzová	Doba železná	Doba římská	Slované	Středověk

Archeologická tabulka

Doba bronzová	Doba železná	Doba římská	Slované	Středověk
<p>vozik</p> 	<p>hlava héroa</p> 	<p>runa</p> 	<p>křížek</p> 	<p>kružba</p>
<p>kadlub</p> 	<p>spona</p> 	<p>římská mince</p> 	<p>socha boha Peruna</p> 	<p>vitráž</p>
<p>štit a meč</p> 	<p>duhovka</p> 	<p>amfora</p> 	<p>náušnice</p> 	<p>hrncová helma</p>
<p>náramek</p> 	<p>torques</p> 	<p>otisk boty</p> 	<p>gombík</p> 	<p>meč</p>
<p>šperk</p> 	<p>keltský meč</p> 	<p>římská helma</p> 	<p>nákončí</p> 	<p>gotická číše</p>

4.2 Renesance v Horšovském Týně – metodická příručka

Popis aktivity:

Vzhledem k tomu, že Horšovský Týn uchovává takřka všechny architektonické prvky, které se asociují s českým renesančním uměním, je možné celé město využít jako excelentní didaktický materiál pro poznání tohoto slohu. K tomuto účelu byl vytvořen pracovní list o třech stranách. První dvě stany slouží jako materiál, do kterého si žáci doplňují pojmy na základě učitelova výkladu. Třetí se soustředí na samostatnou práci žáků.

První strana obsahuje časové zařazení české renesance a zaměřuje se na šlechtické stavby. Co se týče zámků, je zde uveden výčet nejvýznamnějších památek tohoto druhu v českých zemích. Žáci si pouze doplní název „*Horšovský Týn*“, pojící se s vedlejším obrázkem. Dále si žáci doplní informaci, že si šlechtici ve velkých městech staví paláce. Je uveden Lobkovický (dnešní Schwarzenberský) palác v Praze, který se pojí s dějinami rodu, který v období renesance držel Horšovský Týn. Dále následuje odstavec o zámeckých parcích a oborách. Horšovský Týn obsahuje letohrádek a míčovnu, jejichž obrázky jsou umístěny pod zámek. I tyto pojmy si žáci doplní. Pro analogii jsou v pracovním listě uvedeny slavné pražské letohrádky – Hvězda a Belveder.

Druhá strana je zaměřena na městskou a církevní architekturu. Rovněž se zabývá konkrétními znaky české renesance a významnými umělci. K městským stavbám si žáci doplní pojmy „*radnice*“ a „*městské věže*“, u nichž je uveden konkrétní příklad. U církevních staveb si žáci napíší, že zde přetrvává gotická tradice. Horšovský Týn nicméně uchovává i renesančně upravené stavby, např. kostel sv. Petra a Pavla, jehož věž je pokryta renesančními sgrafity. Proto je do pracovního listu umístěn jeho obrázek. Ostatní tři obrázky se týkají konkrétních znaků české renesance – pravoúhlých oken, bosovaných portálů a arkádového nádvoří. Kromě těchto pojmů si žáci připíší, že průčelí staveb je ukončeno štíty – volutovými či obloučkovými. Rovněž si doplní, že podoba architektonických prvků je inspirována antikou. Pojmy „*sgrafita*“ a „*volutový štít*“ žáci doplní současně do obrázku horšovskotýnského zámku, který je umístěn na předcházející straně. Poslední informací, kterou si žáci doplní, bude ta, že zdejší umělci často pocházeli z Itálie, kolébky renesance. Na konci strany je umístěn jejich přehled. Jediným zvýrazněným je Agostino Galli, který v Horšovském Týně působil.

Poslední strana je zaměřena na samostatnou práci žáků. Jde o to, aby navrhli renesanční dům podle uvedených kritérií. Tímto způsobem si zafixují klíčové pojmy z předcházejícího výkladu. Výsledky je možno použít pro soutěž, kde by ostatní žáci hodnotili nejlepší práce. Všechny tři pracovní listy si žáci vlepí do sešitu nebo zařadí do portfolia.

Zařazení:

7. třída – 2. pololetí (duben-květen). Součást tématu Renesance v českých zemích.

Cíl:

Žáci demonstrují na historických památkách města Horšovský Týn klíčové prvky české renesance.

Klíčové kompetence:

Žák operuje s užívanými termíny, které se týkají dějin výtvarného umění. Uvádí věci do souvislostí a propojuje je do vyšších celků. Tímto se naplňují kompetence k učení.

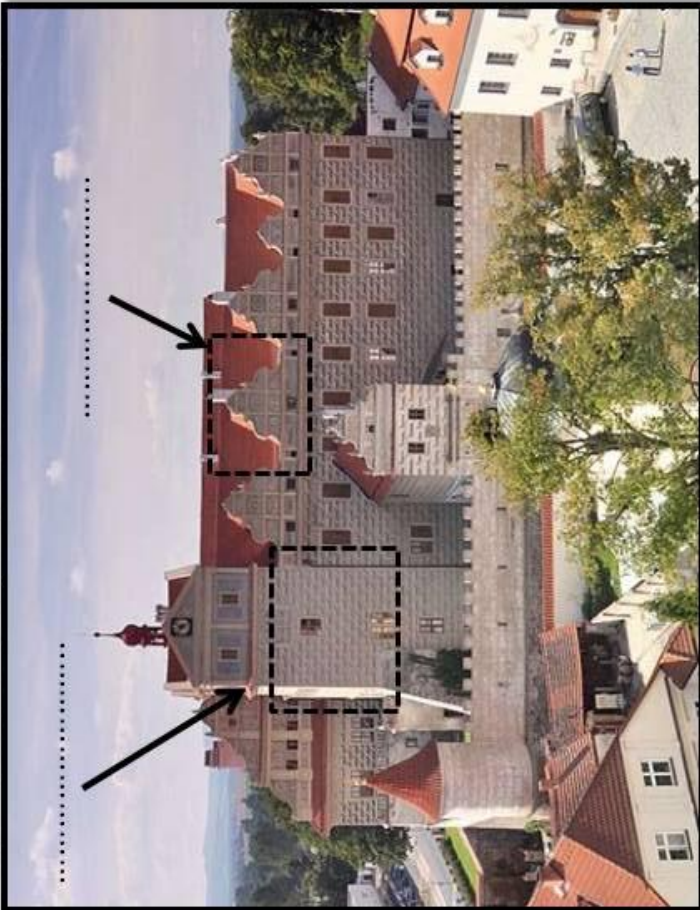
Při návrhu renesančního domu žák využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení. Vytrvale hledá konečné řešení práce. Tím vším se naplňují kompetence k řešení problémů.

Kompetence občanské naplňuje žák tak, že respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví. Projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost.

Při návrhu renesančního domu dodržuje vymezená pravidla, adaptuje se na nové podmínky, používá účinně různé materiály a nástroje. Tímto způsobem jsou naplňovány kompetence pracovní.

Mezipředmětové vztahy:

Výtvarná výchova

RENESSANCE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Období: konec ..... století – počátek ..... století

Šlechta

hrady, tvrze → zámky

Nejvýznamnější české renes. zámky:

Bučovice, Velké Losiny, Nelahozeves, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Třeboň, Litomyšl

↩ a .....

Šlechta si ve velkých městech staví.....
(Lobkovický/Schwarzenberský v .....))

Vznikají zámecké ..... a obory.

Součástí těchto areálů jsou .....

a ..... (Hvězda či Belveder
v .....))

Měšťané

Reprezentaci měst zvyšují .....
(Plzeň, Stříbro) a městské .....(Č. Budějovice, Domažlice). Měšťané si upravují své domy.

Církevní stavby

Díleči renesanční úpravy, jinak přetrvává ..... tradice.

ZNAKY ČESKÉ RENESANCE

Fasády jsou pokryty ..... Vstupy staveb jsou tvořeny ..... Nádvoří obklopují ..... ochozy. Okna mají bud' ..... , nebo půlkruhový tvar. Průčelí staveb je ukončeno ..... nebo ..... štíty. Podoba architektonických prvků je inspirována .....

VÝZNAMNÍ UMĚLCI

V Čechách často působí umělci, kteří pocházejí z kolébky renesance - .....

Architektura: Baldassare Maggi, Agostino Galli
Malířství: Giuseppe Arcimboldo
Sochařství: Bartholomeus Spanger (Vlám)

Horšovskotýnský měšťan si tě jakožto zkušeného architekta najal, abys mu představil/a dům. Žádá tě, aby výsledná stavba byla jednopatrová a obsahovala renesanční portál, dvě obdélná okna a jedno půlkruhové. Příčelí bude ukončeno obloučkovým štítem. Samozřejměst představuje sgrafitová výzdoba, jejíž podoba je čistě na tvé fantasmii. Ze střechy bude vystupovat komín, který má svým tvarem připomínat antiku. Měšťan tě nabádá, abys zachoval jedno gotické okénko, které by připomínalo dávnou minulost domu. Načrtni plán příčelí této stavby.

4.3 Tvrz Lštění – metodická příručka

Popis aktivity:

Pracovní list „*Gotická tvrz Lštění*“ je možné využít v běžné učební hodině. Zaměřuje se totiž na přiřazování architektonických prvků, které žáci znají z hodin věnujících se gotickému umění, respektive prvků, jejichž účel může být snadno odvozen. Nabízí se i možnost tvrz navštívit. Předtím je ale nutné se domluvit s majitelem tvrze, Zdeňkem Procházkou⁷⁰⁴. Následná prohlídka zaručuje detailní popis tvrze a její historie. Žáci poté poznají nejen tvrz samotnou, ale i proces, během něhož byla v nedávných letech rekonstruována. V pracovním listu si žáci označí architektonické prvky, které již dnes nejsou součástí tvrze⁷⁰⁵. Problémem obce Lštění je její obtížná dostupnost. Nejbližší uzlový bod představuje Blížejov. Proto by bylo vhodné zajistit samostatnou autobusovou dopravu. Pracovní list si žáci vlepí do sešitu nebo zařadí do portfolia.

Zařazení:

7. třída – 2. pololetí (březen - duben). Součást tématu Vladislavská gotika.

Cíl:

Žáci určí architektonické prvky středověké tvrze.

Klíčové kompetence:

Žák operuje s termíny, které se týkají středověkého stavitelství. Uvádí je do souvislostí a vytváří si komplexnější pohled na středověké umění. Tímto způsobem se naplňují kompetence k učení.

---

⁷⁰⁴ Kontakt: <http://www.nakladatelstvi-cl.cz/>

⁷⁰⁵ Hrázděný ochoz s ochozovou věžičkou, hrázděný vikýř a padací most.

Žák porovnává stav tvrze s jejím současným stavem. Architektonickým prvkům přikládá podobné či odlišné vlastnosti. Využívá získané vědomosti a dovednosti k hledání řešení. To vše zahrnují kompetence k řešení problémů.

Žák respektuje, chrání a ocení naše kulturní i historické dědictví. Projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům. Uvědomuje si význam zachování historického dědictví pro další generace. Tímto způsobem se naplňují kompetence občanské.

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk

Žák prostřednictvím referátu formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu. Vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu, a tím naplňuje kompetence komunikativní.

Žák účinně spolupracuje při tvorbě referátu ve dvojici. Přispívá k diskuzi v malé skupině i k debatě celé třídy a respektuje různá hlediska. Tím se naplňují kompetence sociální a personální.

Žák respektuje nejen kulturní a historické dědictví Evropy, ale i Japonska. Respektuje přesvědčení druhých lidí a váží si jejich hodnot. Je schopen se vcítit do situací ostatních lidí. To vše je součástí kompetencí občanských.

Mezipředmětové vztahy:

Libovolná oblast referátu nabízí propojení takřka s kterýmkoli předmětem. Samozřejmé propojení se týká zeměpisu.

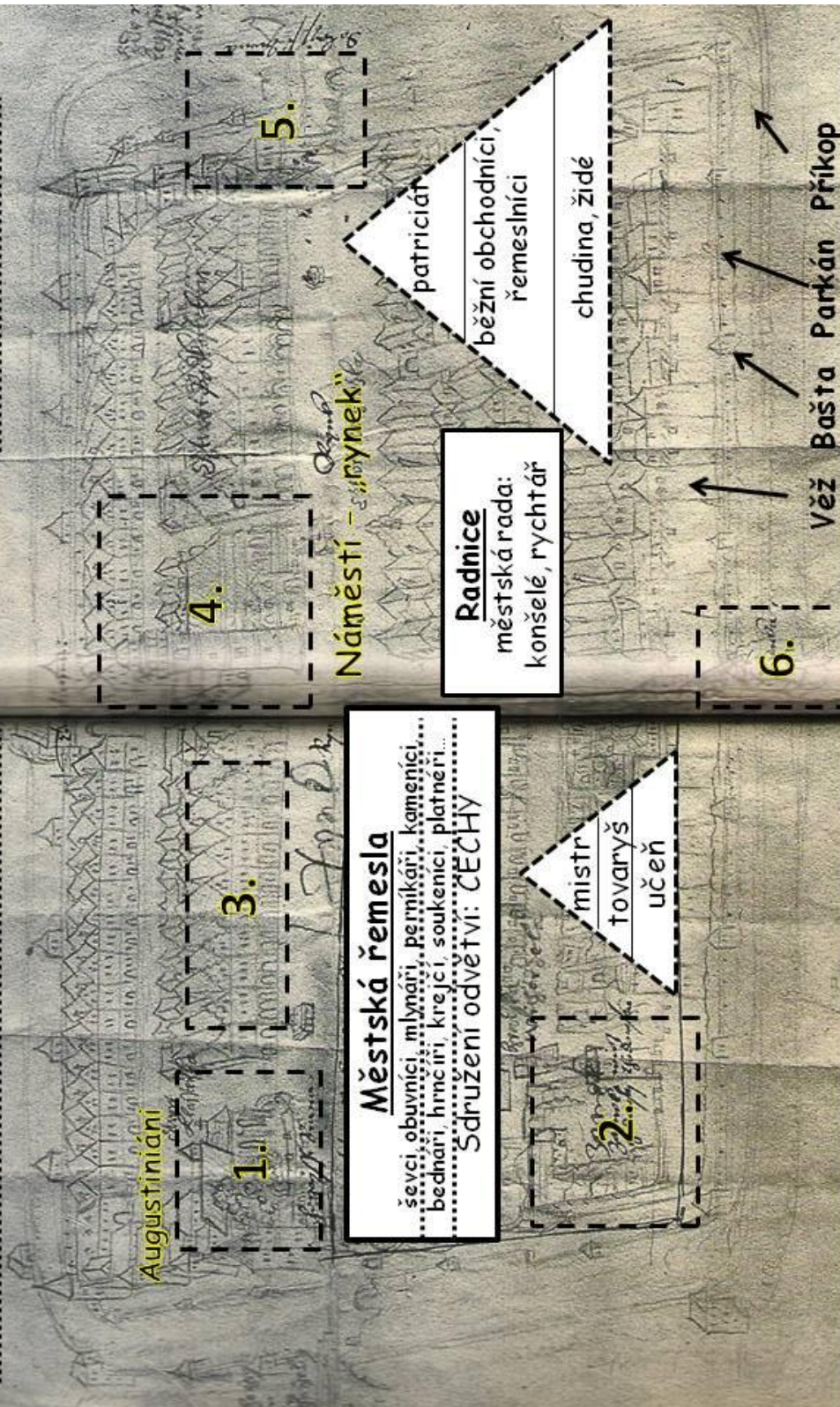

Město: Domažlice Založení: 1260 Kdo? Přemysl Otakar II. Typ: Královské m.

Městská práva:
trhové, várečné, mílové, hrdební, p. obehnat město hradbami

Další typy středověkých měst:
poddanská, věnná, horní

Zachovalé památky: 1. Klášterní kostel, 2. Chodský hrad, 3. Jádra městských domů + podloubí, 4: Kostel Narození P. M., 5: Dolní Brána, 6. Branka + Kostel U Svatých (Dolejší předměstí)

4.6 Okruh Klenčí pod Čerchovem - Trhanov – Chodov – Pec pod Čerchovem – Újezd – metodická příručka

Popis aktivity:

Tato aktivita předpokládá realizaci exkurze, která bude zahrnovat návštěvu Klenčí pod Čerchovem, Trhanova, Chodova, Pece pod Čerchovem a Újezda. První dvě obce spojuje železniční trať a přilehlé obce jsou dobře dostupné autobusovou dopravou. Exkurzi je tedy možno uskutečnit v průběhu jednoho dne. Smyslem aktivity je seznámit žáky se slavnými osobnostmi, které jsou spojeny s oblastí. Žáci si připraví referáty o osobnostech a historických památkách. Mezi slavné osobnosti Klenčí patří hudební skladatel a etnograf Jindřich Jindřich, kněz a spisovatel Jindřich Šimon Baar a ruský generál Alexandr Vasiljevič Suvorov. S Trhanovem se pojí nechvalně známý Wolf Maxmilián Lamingen z Albenreuthu a lékař Josef Thomayer. Velké množství slavných osobností navštívilo Pec pod Čerchovem – herečka Lida Baarová, herec Oldřich Nový, malíř Alfons Mucha, narodil se zde spisovatel Jan František Hruška a dodnes zde stojí vila malíře Jaroslava Špilara. S Újezdem je neodmyslitelně spojen Jan Sladký Kozina. Region sjednocuje spisovatelka Božena Němcová, která je asociována s Domažlicemi. Referáty o historických budovách se budou týkat kostela sv. Martina v Klenčí pod Čerchovem, zámku v Trhanově, Kozinova statku v Újezdě, kaple sv. Prokopa v Peci pod Čerchovem, kaple sv. Jana Křtitele a chodské lidové architektury v Chodově. Referát bude obsahovat půlku strany formátu A4 při použití písma Times New Roman velikosti 12. Současně si vytisknou podobiznu zvolené historické osobnosti. Poté, co budou prezentovány všechny referáty, dostanou žáci v Újezdě pracovní listy. Na prvních dvou stranách žáci určí místní historické osobnosti na základě krátkého popisku, který každou osobnost dostatečně vystihuje. Na dalších dvou stranách tyto osobnosti přiřadí k odpovídajícím stavbám. Jsou zde zastoupeny i známé stavby, které stojí v Domažlicích (dům Boženy Němcové, Muzeum Jindřicha, Jindřicha). Žádná osobnost se nepojí pouze s kaplí v Chodově. Tímto způsobem budou fixovány veškeré znalosti, které si žáci osvojili v průběhu dne.

Zařazení:

8. třída – 2. pololetí (květen/červen). Samostatné téma věnující se regionální historii.

Cíl:

Žáci demonstrují na konkrétních příkladech vliv regionálních osobností ve vývoji české kultury.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení naplňuje žák tak, že vyhledává a třídí informace při tvorbě referátu. Prostřednictvím pracovního listu získané informace propojí a systematizuje.

Při práci v pracovním listě využívá získané informace, aby vyřešil úkol. Nachází shodné, podobné a odlišné znaky jednotlivých jevů. Tímto naplňuje kompetence k řešení problémů.

Žák díky referátu formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu. Díky tomu, že se vyjadřuje výstižně, souvisle a kultivovaně, naplňuje kompetence komunikativní.

Poznáním regionální historie a tradic respektuje a chrání kulturní dědictví. Projevuje smysl pro kulturu a tvořivost. Tímto způsobem naplňuje kompetence občanské.

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk a literatura, výtvarná výchova, občanská výchova, přírodopis

1. Identifikuj historické osobnosti

Jsem slavná česká spisovatelka. Mám ráda Domažlice, ale ještě raději mám chodský venkov, studnici lidové moudrosti. Snažím se sepsat veškeré příběhy, na které narazím při procházkách. Ačkoli se věnuji Chodsku, myslím si, že mě proslaví dílo o mém dětství v ratibořickém údolí.

.....

Jsem český národopisec, spisovatel a středoškolský profesor. Zajímám se o vše slovanské, vyučuji češtinu a latinu. Nejradši mám ale rodné Chodsko. Sepsal jsem slovník o místním nářečí. Velikou mojí slabostí jsou ovšem pohádky, kterým se věnuji, co mi síly stačí.

.....

Jsem český katolický kněz a spisovatel. Ve svých dílech se snažím zachytit skutečnost. Obzvláště se zajímám o chodský venkov, jemuž se moje knihy věnují snad nejvíce. Napsal jsem i knihu o nejslavnější české spisovatelce. Ačkoli jsem působil na mnoha místech v Čechách, stejně je mi nejmilejší moje rodné městečko.

.....

Miluji hudbu. Hraji snad na všechny hudební nástroje, ovšem nejraději mám housle. Velice děkuji mému otci, kterým mě naučil snad všechno. Jsem velice rád, že jsem mohl spolupracovat s takovými velikány, jako byla například Ema Destinová. Mimo jiné miluji i rodné Chodsko, o němž jsem sepsal spousty knih.

.....

Pocházím z daleké Moskvy a celý svůj život jsem zasvětil válce. V mládí jsem miloval knihy o Alexandru Makedonském, Juliu Caesarovi a Evženu Savojském. Bojoval jsem proti Prusku v sedmileté válce, vyhrál jsem rovněž mnoho bitev proti Polsku. Šířil jsem slávu naší nejvznešenější carevny ve válce proti Turkům. V Itálii jsem bojoval proti těm rozvášněným Francouzům. Při cestě zpět jsem se zastavil i na Chodsku.

.....

Jsem malířem na přelomu věků. Jsem rovněž miláčkem Francouzů. Ti jsou z mých plakátů naprosto nadšeni. Ačkoli jsem působil v Paříži, nezapomněl jsem na moje slovanské kořeny. Stačí se podívat na to, jak zobrazuji ženské postavy. To je ta slovanská krásal Svůj vztah k slovanské historii jsem snad dostatečně vyjádřil v Epopeji. Mám i vřelý vztah k církevní architektuře. Rád zhotovuji vitráže. Dokonce jsem dohlížel nad stavbou jedné chodské kaple.

.....

Myslím si, že vzpomínka na mě nebude příliš dobrá. Budu asi v očích Chodů jako cizák a utlačovatel. Přitom tak cizí nejsem, neboť můj rod vlastnil statky v okolí Bělé již koncem 15. století. A utlačovatel? Přiznávám, že jsem nejednal vždy férově. Snažil jsem se jako pragmatik posílit své panství. Součástí toho jsem chtěl přechytračit Chody, kteří se odvolávali na svá stará privilegia, která ale nikde nebyla sepsána. Využíval jsem zkrátka všech právnických klíčků. Snad si na mě někdo vzpomene jako na průkopníka průmyslové výroby v Čechách.

Jsem rebel! Vedu povstání proti tomu proradnému Lomikarovi. Chody nebude nikdo utlačovat. Jsme hrdí strážci západní hranice Českého království a ne nějací robotníci. Je tomu tak po staletí, tak nač to měnit? Pokud narazí na Lomikara, tak mu něco poví. Ten poté stráví zbytek života v hrůze!

Byla jsem jedna z nejslavnějších hereček své generace. Pocházím z vyšší společnosti. Ačkoli jsem se původně jmenovala Babková, osvojila jsem si později jméno podle našeho rodinného přítele z Chodska. I tento kraj velice ráda navštěvuji. Mému kouzlu propadl i německý ministr propagandy. Tehdy jsem ale nevěděla, čeho byl tento můj osudový muž schopen. Po válce jsem byla kvůli tomu doma pronásledována, a tak jsem zbytek života prožila v Rakousku.

Jsem hereckou ikonou své generace. Proslul jsem především rolemi milovníků. Ženy ze mě naprosto šlély. Rád jsem spolupracoval s režisérem Martinem Fričem. Nejvíce mě proslavil film Kristián. Obecně mohu říct, že mým nejoblíbenějším žánrem je komedie. To je o mně zatím vše. Zavřete oči, odcházím...

Jsem slavným českým malířem. Ačkoli jsem se narodil v Plzni, lidé si mě budou nejvíce spojovat s Chodskem. Mám bratra Karla a Rudolfa Vojtěcha a všichni jsme propadli malířství. Já se specializuji na náměty z chodského života. Rád navštěvuji cizí kraje, zvláště Itálii. V Čechách jsem kromě Chodska působil i v Kutné Hoře, kde jsem s bratrem Karlem zhotovil majestátní nástěnné malby ve Vlašském dvoře.

Mým oborem je medicína, konkrétně vnitřní lékařství. Během života jsem vydal řadu příruček a odborných studií, které byly velice úspěšné. Své studenty jsem nabádal, aby byli přesní, pravdomluvní a spolehliví. Ačkoli jsem působil v Praze, nezapomněl jsem na rodné Chodsko. Dokonce jsem přesvědčil Aloise Jiráska, aby napsal Psohlavce. Znal jsem ale i mnoho dalších spisovatelů, jakým byl například Emil Frída, kterému jsem vymyslel jeho pseudonym. Sám jsem se snažil psát povídky, ve kterých jsem vyzdvihoval přírodu.

---

2. Urči obce, kde stojí zobrazované stavby.
Přiřad' ke každému místu osobnost z minulého cvičení.

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

2. Urči obce, kde stojí zobrazované stavby. Přiřad' ke každému místu osobnost z minulého cvičení.

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....
 KDO?.....
 .....

KDE? .....
 .....

4.7 Most v Bělé nad Radbuzou – metodická příručka

Popis aktivity:

Žáci samostatně vyberou vhodnou trojici světců, jejichž sochy umístí na obrázek mostu v Bělé nad Radbuzou. Konkrétní realizace má dvě možnosti. Buď žáci na most sochy namalují, nebo je doplní při práci na počítači. Při této variantě je možné přidělit soubor historických soch, z nichž budou selektované ty nejvhodnější. Zvolená trojice soch bude odpovídat duchu barokní doby.

Zařazení:

8. třída – fixační hodina, týkající se pobělohorského období.

Cíl:

Žáci aplikují své znalosti z doby pobělohorské na konkrétním druhu historické stavby.

Klíčové kompetence:

Žáci samostatně plánují a organizují vlastní učení, vyhledávají vhodné informace nebo aplikují již získané vědomosti při praktické činnosti. Tím jsou naplňovány kompetence k učení.

Žák při práci na počítači dodržuje vymezená pravidla, využívá grafických editorů a je schopen se adaptovat na nové pracovní podmínky, čímž jsou naplňovány kompetence pracovní.

Kompetence občanské jsou naplňovány tak, že žák svým poznáním historických památek respektuje a chrání kulturní dědictví. Výběrem vhodných soch projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům a smysl pro kulturu a tvořivost.

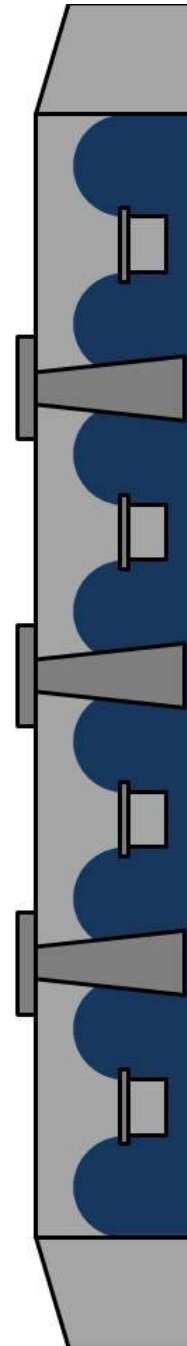
Selekcí soch nachází jejich shodné, respektive odlišné znaky. Využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení. Tímto způsobem jsou naplňovány kompetence k řešení problémů.

Žák formuluje a vyjádří svůj důvod k výběru soch. Vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v ústním projevu, a tím naplňuje kompetence komunikativní. Současně využívá informační technologie pro komunikaci s okolním světem.

Mezipředmětové vztahy:

výtvarná výchova, informatika

Ukázka mostu, na jehož podstavce budou žáci umisťovat obrázky barokních soch.

4.8 Kostel sv. Mikuláše v Čečovicích – metodická příručka

Popis aktivity:

Kostel sv. Mikuláše v Čečovicích představuje takřka dokonalou ukázkou gotické architektury. Proto je vhodným didaktickým předmětem k poznání tohoto architektonického slohu. Aktivita spočívá v tom, že bude naplánována exkurze, při níž žáci zdokumentují architektonické prvky této historické stavby. Žáci identifikují pojmy: fiála, vnější opěrný systém, ozdobná římsa, gotické okno lomené, rozeta, schodiště, portál, štít, křížová klenba a kruchta. Současně se pokusí nalézt na fasádě kostela místo, kde mohla být umístěna gotická socha. Žáci si všechny zmíněné architektonické prvky vyfotografují a získané fotografie vhodně upraví v programu PowerPoint. Výsledkem bude tablo o dvou stránkách, kde bude zobrazen přehled gotických architektonických prvků čečovického kostela. Nezbytností je, aby každá fotografie měla svůj popis. Součástí tabla bude legenda, která bude obsahovat název stavby, umělecký sloh, dobu vzniku a druh zdiva.

Zařazení:

7. třída – 2. pololetí (březen/duben)

Cíl:

Žáci demonstrují na čečovickém kostele architektonické prvky vrcholné gotiky.

Klíčové kompetence:

Žák naplňuje kompetence k učení tím, že operuje s termíny z dějin umění. Současně je propojuje a systematizuje.

Žák vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení. Tímto způsobem se naplňují kompetence k řešení problémů.

Žák naplňuje kompetence občanské tím, že respektuje a chrání naše kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům a smysl pro kulturu a tvořivost.

Žák používá účinně různé nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla a adaptuje se na nové pracovní podmínky. Tím naplňuje kompetence pracovní.

Mezipředmětové vztahy:

Informatika, výtvarná výchova

**Kostel sv. Mikuláše
Třebíč**

**Styl: brchoňná gotika
Doba vzniku: 14. století
Zdívko: pálené cihly**

Římka

Schodiště oběhůžka

Portál

Fiála

Nejší opěrný systém

Rozžeta

Křížová klenba

Kruchta

**Místo
sochy**

Lomené okno

4.9 Zaniklé památky po roce 1945 v příhraničních oblastech – metodická příručka

Popis aktivity:

Poválečné osudy českých Němců reflektují četné zaniklé památky. Mezi ně patří kostel sv. Jana Křtitele v Pleši, na němž bude demonstrována související aktivita. Žák vypracuje samostatně tablo, které bude rozděleno na dvě části. Na levé straně bude umístěn obrázek stavby před rokem 1945, na pravé její zdemolovaný stav po válce. Z obou obrázků budou vystřelovat šipky k 5 bublinám. Levý obrázek bude oklopen bublinami: „*Příchod Němců do Čech*“ (kdy?), „*Událost*“ (při které historické události se tak stalo), „*Příčina příchodu*“, „*Objekty před rokem 1945*“ (ve vesnici), „*Obyvatelstvo v roce xxxx*“ (před válkou). Druhý obrázek bude obklopen podobnými bublinami, které budou analogicky reflektovat stav památky (a obce) po válce. Smyslem této práce bude poukázat na to, že zdevastovaný stav historické stavby zcela vypovídá o osudech českého pohraničí a jeho obyvatel. Žák rovněž vyhledá minimálně 10 zaniklých obcí u hranic s Bavorskem a uvede jejich český a německý název. Práce bude zhotovena v programu PowerPoint.

Zařazení:

9. třída – 2. pololetí (duben/květen)

Cíl:

Žák porovná stav předválečného a poválečného českého pohraničí na pozadí osudů historické stavby.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení naplňuje žák tím, že vyhledává a třídí informace. Uvádí věci do souvislostí a propojuje je do širších celků.

Žák vyhledává informace vhodné k řešení problému. Nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky. Přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách. Tímto se naplňují kompetence k řešení problémů.

Kompetence komunikativní naplňuje tak, že využívá informační prostředky a technologie. Rovněž rozumí různým typům textů a obrazových materiálů.

Na základě poválečných osudů českých Němců je žák schopen vcítit se do situací ostatních lidí. Odmítá útlak a hrubé zacházení. Uvědomuje si negativní okolnosti, které vedou k destrukcím historických staveb. Tímto se naplňují kompetence občanské.

Mezipředmětové vztahy:

Německý jazyk, informatika

Pleš / Ploss - včera a dnes

Příchod Němců do Čech: 13. století

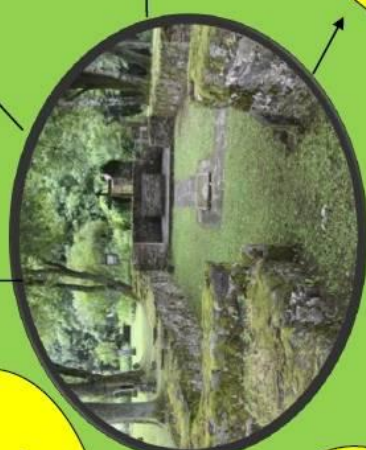
Událost: Velká kolonizace

Příčina příchodu: Přelidnění německých oblastí, zájem českých panovníků -> zkulturnění krajiny, vznik měst, rozvoj řemesel...

Odhod Němců z Čech: po roce 1945

Událost: Benešovy dekrety

Příčina odchodu: Po WWII princíp kolektivní viny za podporu nacismu.

Objekty před rokem 1945: Kostel sv. Jana Křtitele, sklárna, hájovny, mlýny, celní úřad, hostinec ...

Obyvatelstvo v roce 1930: 105 domů, 726 obyvatel (707 Němců, 8 Čechů, 11 ostatní národnosti)

Nedaleké objekty po roce 1945: stavby tzv. železné opony – strážní věže, zátarasý, ostatné dráty, budovy rot pohraniční stráže. Vesnice v ruinách.

Osud německého obyvatelstva po roce 1945: Vysídleno – převážně do sousedního Bavorska.

Zaniklé vesnice na Domažlicku	
Bystřice	<i>Fichtenbach</i>
Nemaničky	<i>Schmalzgruben</i>
Lučina	<i>Grafennied</i>
Lískovec	<i>Haselberg</i>
Hraničná	<i>Paadorf</i>
Dolní Huť	<i>Unter Hutten</i>
Herštejnské chalupy	<i>Hersteiner Häusein</i>
Mostek	<i>Schwannenbruck</i>
Mýtnice	<i>Mauthaus</i>
Slatiny	<i>Traxelmoos</i>
Myslív	<i>Schneiderhof</i>
Korytany	<i>Rindl</i>
Waldorf	<i>Waldorf</i>
Velký Horšín	<i>Gross Gorschin</i>
Novosedly	<i>Neubau</i>

4.10 Kostel sv. Anny na Tanaberku – metodická příručka

Popis aktivity:

Pro historickou důležitost Všerubského průsmyku, místa, kde proběhla roku 1040 významná bitva mezi Břetislavem I. a Jindřichem III., byl k didaktickým účelům vybrán kostel sv. Anny na Tanaberku. Aktivita spočívá v tom, že žáci navštíví kostel sv. Anny a obec Brůdek. Učitel seznámí žáky s nejbližším okolím, průběhem bitvy a místními pověstmi. Žáci dostanou pracovní list, který následně vyplní. Pracovní list obsahuje dvě strany. První se zaměřuje na kostel sv. Anny a bitvu. Druhou stranu představuje mapa, do které si žáci doplní klíčová místa.

Na první straně žáci porovnají barokní kostel sv. Anny s tradiční románskou bazilikou. Vyhledají tři shodné a tři rozdílné prvky. Následně vyhledají s pomocí místních popisků informace, které se týkají doby vzniku kostela a jeho uměleckého slohu. Současně si žáci uvědomí, kolik staletí dělí kostel sv. Anny od dob, kdy u nás vznikaly románské baziliky. Následuje nedoručená depeše se souvisejícími otázkami. Tato aktivita se zaměřuje na osobnosti a události, které již žáci znají. Její charakter je tedy fixační. Dále jsou zde zahrnuty regionální reálie, jakou je například ves Prapořiště, která měla vzniknout po „zasazení“ ukořistěných německých praporců.

Na druhé straně je umístěna mapa, do které žáci doplní lokace, se kterými se seznámili. Dále vyznačí předpokládané směry obou vojsk (německý přesun od Všerub, český od Kdyně). Na závěr doplní název oblasti – „*Všerubský průsmyk*“. Díky této aktivitě se žáci naučí orientovat v terénu i na základě asociací, které se pojí s místní historií.

Zařazení:

7. třída – 1. pololetí (listopad). Součást tématu České země za prvních Přemyslovců.

Cíl:

Žáci aplikují získané znalosti z dob raného českého státu na konkrétní historickou událost.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení žák naplňuje tak, že vyhledává a třídí informace. Propojuje a systematizuje pojmy.

Žák nachází shodné a odlišné znaky jevů. Využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení. Tím se naplňují kompetence k řešení problémů.

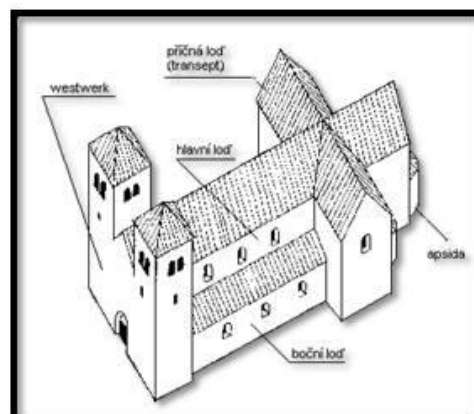
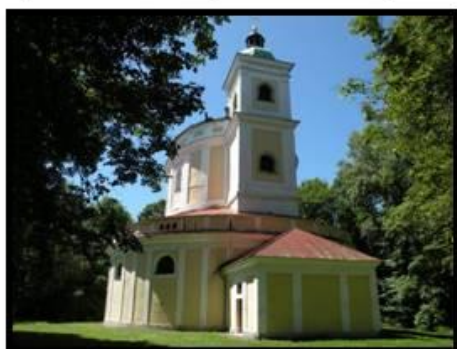
Žák rozumí různým typům textů a záznamů a různým typům obrazových materiálů. Tím, že o nich přemýšlí a reaguje na ně, naplňuje kompetence komunikativní.

Žák projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost. Tím naplňuje kompetence občanské.

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk a literatura, výtvarná výchova

Kostel sv. Anny - Tanaberk

Uveď minimálně 3 shodné a 3 rozdílné prvky mezi kostelem sv. Anny a tradiční románskou bazilikou.

rozvržení do tří lodí.....

tvář oken (půlkruh).....

materiál: kámen.....

2 věže (u baziliky)

oválný půdorys (u sv. Anny)

odhalené zdivo (u baziliky)

Vyhledej, ve kterém slohu a ve kterém století byl vybudován kostel sv. Anny. Kolik staletí jej dělí od románské baziliky, vybudované okolo roku 1050?

Architektonický sloh: **baroko**, století: **18.**, rozdíl: **7 století**

Přečti si tuto nedoručanou depeši:

Má milovaná kněžno, radši se nejdřív posad'. Však vím, jak se necháváš snadno unést. Vydali jsme se vstříc německé armádě, která překročila Všerubský průsmyk. Jejich král si myslel, že nás díky početní převaze snadno porazí. Dokonce nás tak podcenil, že se nezdržoval průzkumem terénu. Byl však zrazen svým sebevědomím. Jeho armáda se dostala do léčky a naši stateční vojáci zatarasili Němcům z obou stran cestu. Jejich rytíři byli pobiti našimi lehce ozbrojenými pěšáky. Když Němci viděli, že proti zatarasům nic nesvedou, dali se na ústup. Ano, drahá - drtivě jsme zvítězili! Ukořistěné praporečky byly zapíchny na nedalekém vrchu. Možná z nich v budoucnu vyroste vesnice. Je také možné, že na místě našeho slavného vítězství bude vystavěn svatostánek, který bude věnován patronovi z našeho nejvznešenějšího rodu. Íčko jedu zpátky do Prahy, kdyby Němci zase něco zkoušeli. A jak vidíš, začínám mluvit jako místní. Tak at' už jsem raději doma. Nevím, jak by to vypadalo, kdybych jako Pražák mluvil dlouze.

a) Která významná událost je popisována v depeši? Uveď místo a rok. **Bitva u Brůdku, r. 1040**

b) Kteří dva panovníci se zde střetli? **č. kníže Břetislav I. a římský král Jindřich III.**

c) Které osobě píše autor depeši? Uveď jméno. **Jitka, manželka Břetislava I.**

d) Proč o adresátce autor mluví, že se „nechává snadno unést“?

Břetislav I. ji unesl z kláštera ve Svinibrodu

e) O kterém nářečí, popř. skupině obyvatel se zmiňuje závěr zprávy? **bulačina, Chodové**

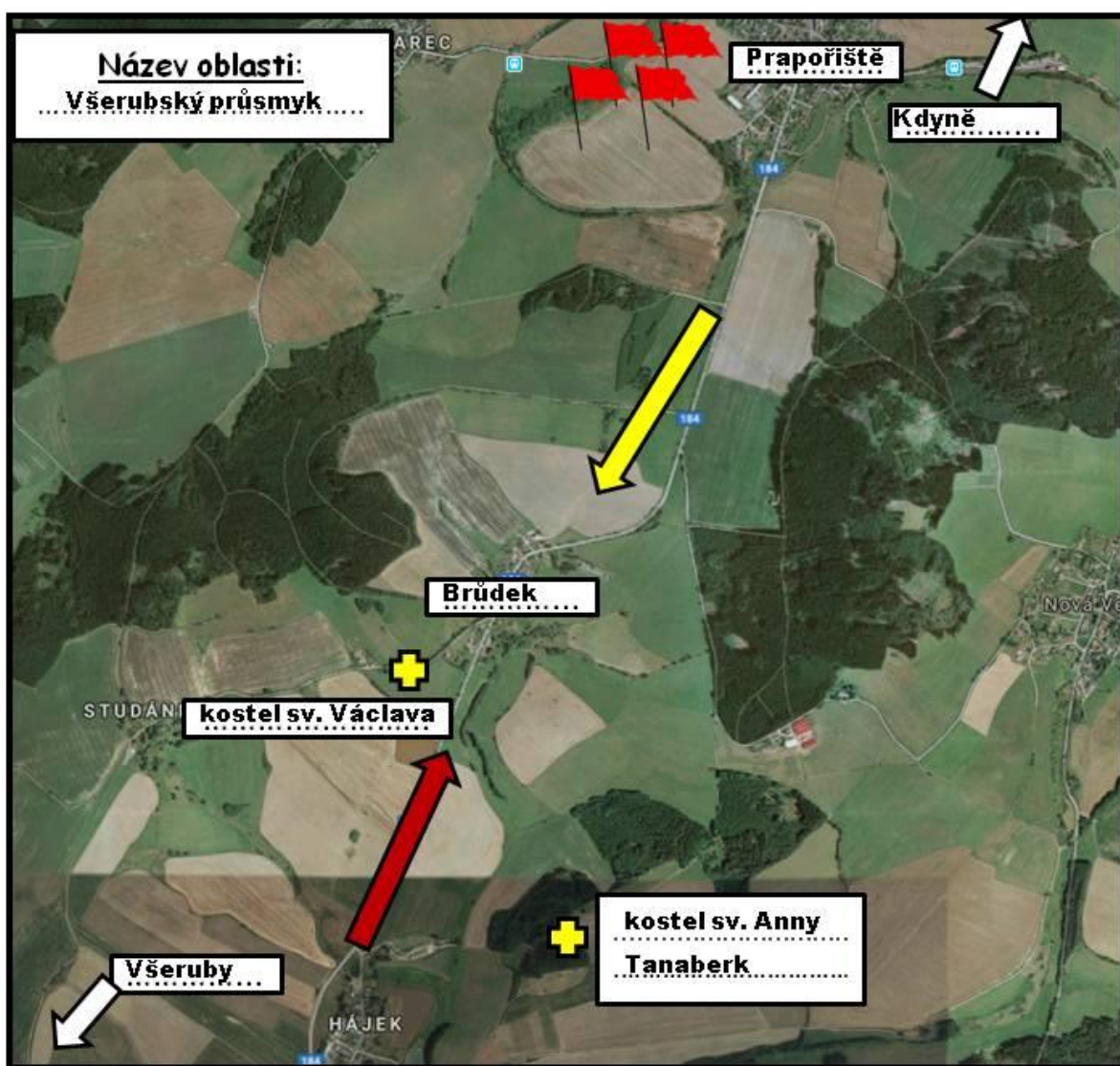
d) Která nedaleká ves mohla vzniknout po „zasazení“ praporeček? **Prapořiště**

e) Kterému světcovi byla zasvěcena kaple, která později vznikla v místě bojiště? **sv. Václav**

f) Myslíš si, že tuto depeši mohl napsat autor svoji vlastní rukou? **Zprávu spíše mohl napsat některý duchovní.**

Kostel sv. Anny - Tanaberk

- Zakresli do mapy všechny lokace, se kterými ses dnes seznámil. Šipky označují místa, která se nacházejí mimo mapu.
- Vyznač červenou šipkou předpokládaný směr německé armády, žlutou české.
- Jak se nazývá celé území, které je zobrazeno na mapě?

4.11 Vesnický kostel – metodická příručka

Popis aktivity:

Tato aktivita je vhodná především pro žáky, kteří pochází z vesnic, které obsahují středověký kostel. Pro poznání regionu je ale využitelná pro jakoukoli místní základní školu. Smysl aktivity spočívá v tom, že si žáci zvolí vesnici, která obsahuje výše zmíněný kostel. O obci sepíší kroniku, kterou dovedou až do dnešních dnů. Kostel, který je zasvěcen určitému světcí, vybízí k sepsání legendy, kterou žáci rovněž vypracují. Výsledkem bude list, který bude obsahovat oba literární žánry. Ačkoli legenda bude spíše působit jako stručný životopis, její nezbytnou podmínkou bude, aby obsahovala alespoň jeden zázrak. Součástí formální podoby listu bude snaha napodobit gotické písmo, vytvořit ozdobnou iniciálu a doplnit vhodné iluminace. Aktivita je určena pro práci ve dvojicích.

Zařazení:

7. třída – závěr 1. pololetí

Cíle:

Žáci objasní význam legend a kronik pro poznání středověkých dějin.

Klíčové kompetence:

Žák při vypracování legendy a kroniky vyhledává a třídí informace. Na základě jejich pochopení a propojení se naplňuje kompetence k učení.

Žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu. Vyjadřuje se výstižně v písemném a ústním projevu. Tím vším se naplňují kompetence komunikativní.

Žáci spolupracují ve dvojici. Vytváří si pravidla práce v týmu, čímž se naplňují kompetence sociální a personální.

Během tvorby legendy a kroniky žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení. Rovněž dodržuje vymezená pravidla. Tím se naplňují kompetence pracovní.

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk a literatura, výtvarná výchova

Kronika obce Třebnice

První písemné zmínky o obci pocházejí z roku 1369, kdy Čechům vládl Karel IV. Ve 14. století vznikl i kostel sv. Filje. Vesnice odedávna patřila k horšovskotýnskému panství. Roku 1539 král Ferdinand II. Habsburský předal panství Janu mladšímu z Lobkovic. Po bitvě na Bílé Hoře byly statky prodány hraběti Maxmiliánovi z rodu Trauttmansdorffů. V držení rodu byla ves až do roku 1848. Následně se Třebnice staly samostatnou obcí. Nejzslavnější místní historickou osobností byl Šimon Plachý z Třebnice, který byl v 16. století písařem na radnici v Horšovském Týně. Později se stal členem městské rady v Plzni. Šimon Plachý se proslavil sepsáním Paměti města Plzně.

Legenda o svatém Filji

Svatý Filj byl mnich a poustevník, jeden z nejoblíbenějších středověkých světců. Radil se mezi 14 svatých pomocníků. Uvažně se narodil roku 640 v Athénách v Řecku. Jako chlapec projevoval mimořádný zájem o dobročinnost. Když jeho rodiče zemřeli, rozdal všechno jmění chudým a rozhodl se sloužit Bohu v ústraní jako poustevník. Působil ve francouzském městě Arles, kde byl vzděláván místním biskupem. Thieky Gardy žil jako poustevník. Podle legendy se živil mlékem ohočené laně. Při lovu byl omylem postřelen vizigótským králem, který vystavěl na počest Filjho klášter. Díky svým skutkům se stal patronem kojení, tělesně postižených a zebráků. Svátek má 1. září.

5 Závěr

Domažlicko představuje ojedinělý region nejen díky své historii a etnografii, ale i díky svým kulturním památkám. Hodnotná jádra historických měst ukrývají Domažlice a Horšovský Týn. Obě města jsou bohatá na kvalitní měšťanské domy, jejichž podoba byla formována od dob vrcholného středověku. Domažlické náměstí je sjednoceno svým podloubím, jehož rozsah a podoba je na poměry západočeských měst unikátní. Pozoruhodný objekt představuje domažlická městská věž, jež svým tvarem, umístěním i předpokládanou dobou vzniku nemá v Čechách obdoby. Dominanty měst představují místní panská sídla – Chodský hrad v Domažlicích, reprezentativní renesanční zámek v Horšovském Týně a zámek v Poběžovicích. Církevní městské památky jsou mnohdy zastoupeny kostely, které si přes barokní úpravy uchovaly původní gotický ráz. Mimořádně hodnotné jsou městské kláštery – augustiniánský v Domažlicích a kapucínský v Horšovském Týně. Ačkoli města ztratila svůj fortifikační charakter, je možno nalézt několik opevňovacích prvků, mezi něž náleží domažlická Dolní brána, patrně jedna z nejstarších svého druhu v Čechách. Domažlicko obsahuje i další významné raně gotické stavby, mezi něž patří presbytář pivoňského kláštera, hradní kaple v Horšovském Týně a kostel v Srbicích.

Jako nejvýznamnější regionální hrady můžeme určit Nový Herštejn a Rýzmbek, který představuje dokonalou ukázkou vývoje českého šlechtického hradu. Region ale určují drobná panská sídla, především tvrze, mezi něž se řadí Puclice, Úsilov a zejména Lštění. Vesnice si mnohdy zachovaly ve své dispozici středověký ráz. Pozůstatky lidového stavitelství jsou ale spíše ojedinělé. Technickým stavbám dominuje barokní most v Bělé nad Radbuzou; svým vývojem je pozoruhodný i domažlický mlýn Vodolenka.

Domažlický region je nesmírně bohatý na vesnické kostely a barokní kaple. Ačkoli se vyskytují kostely s románskými jádry, drtivě převažují gotické kostely ze 14. století, které si přes barokní úpravy udržely svůj středověký ráz. Mimořádně cenný objekt představuje čečovický kostel sv. Mikuláše, jež svým cihlovým zdivem a náročnou výzdobou nemá v Čechách obdoby. Jako nejvýznamnější barokní svatostánky je možné uvést kostel sv. Martina v Klenčí pod Čerchovem, kostel sv. Anny na Tanaberku a kapli sv. Jana Nepomuckého v Chotiměři.

K didaktickému využití bylo vybráno celkem 11 objektů (resp. lokalit). Jádro města Domažlic vhodně ilustruje vznik měst ve 13. století. A to nejen díky zachovaným památkám,

ale i rolí Přemysla Otakara II. při jeho založení. Horšovský Týn obsahuje důležité architektonické prvky, na nichž je možno demonstrovat charakter české renesance. Hrad Rýzmbek byl vybrán nejen díky svému pozoruhodnému vývoji ve středověku, ale i díky svému předchůdci v podobě hradiště z doby bronzové. Poběžovický zámek skýtá neopakovatelnou možnost propojit Českou republiku, Evropu a Japonsko, což bylo dáno působností zdejšího rodu Coudenhove-Kalergi a Micuko Aojamy. Jako poslední šlechtické sídlo byla vybrána tvrz v Lštění, a to díky své středověké autenticitě. Využití se dočkala i technická památka – most v Bělé nad Radbuzou, který zcela vystihuje ducha barokní epochy. Široké využití mají i zdejší vesnické kostely, neboť jsou dedikovány světcům, jejichž role v evropských křesťanských dějinách nebyla zanedbatelná. Okolí kostela sv. Anny na Tannaberku je neodmyslitelně spjaté se slavnou bitvou u Brůdku. Architektonické bohatství čečovického kostela sv. Mikuláše představuje dokonalý učební materiál pro poznání gotického umění. Smutný osud českých Němců reflektují dějiny dnes již zaniklého kostela sv. Jana Křtitele na Pleši. Mimořádný potenciál skýtá území mezi Klenčím pod Čerchovem a Pecí pod Čerchovem. I když je zde umístěno několik historických památek, jejich význam by byl nepochybně menší, kdyby nebyly spojeny s význačnými osobnostmi novověkých a moderních dějin.

Navrhuji budoucím badatelům zaměřit se na regionální památky 19. a 20. století. Příznávná, že to bude úkol obtížný, neboť primární bohatství Domažlicka představují objekty ze středověku a raného novověku. Jedinou vyčnívající oblast následujících epoch představují židovské památky – četné hřbitovy a synagoga ve Kdyni⁷⁰⁷. Další možností je propojení Domažlicka s památkami přilehlých regionů. Blízké objekty jsou totiž představovány takovými významnými stavbami, jakými jsou hrady Přimda, Švihov, Klenová a Roupov, zámek v Boru u Tachova a zdejší loreta, kláštery Kladruby a Chotěšov. Tyto konexe rovněž umožňuje přítomnost šlechtických rodů a církevních řádů, jejichž působnost přirozeně přesahovala regionální hranice. Výhodou Domažlicka je rovněž umístění u hranic s Bavorskem. Tomu napomáhá i přítomnost železniční tratě, na níž je zajišťován mezinárodní pohyb mezi Mnichovem a Prahou. Díky expresní vlakové dopravě je relativně blízké i město Řezno, které je bohaté na památky sahající až do dob starověkého Říma. Město na Dunaji ale nejvíce láká svojí monumentální gotickou katedrálou, středověkými domy a kostely a

---

⁷⁰⁷ Židovským regionálním památkám se věnuje publikace *Židovské památky Domažlicka a Horšovskotýnska* od J. Fiedlera a V. F. Chvátala (Nakladatelství Českého lesa, Domažlice, 2012).

starobylým románským mostem. Potenciální exkurze do Německa zároveň skýtají možnost zdokonalení jazykových schopností.

6 English summary

The Domazlice region is a unique region not only because of its history and ethnography, but also because of its cultural sights. Domazlice and Horsovsky Tyn have precious historical town centres. Both towns are rich in quality bourgeois houses the form of which has been created since the time of blooming Middle Ages. The town square in Domazlice is united with arcades the range and form of which is unique compared with other West-Bohemian towns. A remarkable building is also the spire in Domazlice having no comparison in Bohemia as for its form, placement and the supposed time of creation. Dominants of both towns are local manors – the Chod Castle in Domazlice and the representative Renaissance chateau in Horsovsky Tyn as well as the manor house in Pobezovice. Religious buildings are represented by churches in many places that have kept their original Gothic character despite Baroque transformations. Town monasteries are especially precious – the Augustinian one in Domazlice and the Capuchin one in Horsovsky Tyn. Although towns have lost their fortificating character some fortification elements are still to be found there, The Lower Gate in Domazlice belonging to them, very probably one of the oldest of this kind in Bohemia. The Domazlice region is proud of more buildings of early Gothics, one of them being the presbytery of the monastery in Pivon, the castle chapel in Horsovsky Tyn and the church in Srbice. Novy Herstejn and Ryzmberk should be named as the most important local castle ruins, both of them a perfect example of the development of a Bohemian noble castle. The region is mainly characterized with smaller manor houses though, fortresses above all, Puclice and mainly Lsteni being two of them. Villages have very often kept the medieval character of their architectural disposition. Remnants of folk buildings are rare though. Technical sights are dominated by the Baroque bridge in Bela nad Radbuzou; the Vodolenka mill in Domazlice is also remarkable with its development. The Domazlice region is very rich in village churches and Baroque chapels. Although also churches with Roman cores are to be found, 14th century Gothic churches absolutely prevail that have kept their medieval character despite Baroque changes. St. Nicholas church in Cecovice is an extraordinary valuable building that has no comparison in Bohemia thanks to its brick walls and sophisticated decoration. St. Martin church in Klenci pod Cerchovem, St. Anna church on Tannaberk and St. John Nepomuk chapel in Chotimer are to be stated as the most important Baroque religious buildings.

11 buildings were chosen for didactic purposes. The centre of the town of Domazlice illustrates the origin of towns in the 13th century in a suitable way. And this not only thanks to its preserved buildings, but also with the role of the Bohemian king Premysl Otakar II in founding new towns. Horsovsky Tyn shows important architectural elements where you can demonstrate the character of the Bohemian Renaissance. The Ryzmberk castle is chosen not only for its remarkable development, but also because of its predecessor in the form of a Bronze Age castle. The manor in Pobezovice offers a unique possibility to connect the Czech Republic, Europe and Japan based on activities of the local feudal house of Coudenhove-Kalergi. The fortress in Lsteni is chosen as the last manor house and this thanks to its medieval authenticity. The technical sight – the bridge in Bela nad Radbuzou – has a didactic purpose as well as it perfectly shows the character of the Baroque period. Village churches are very useful too because they are dedicated to saints whose role in the European Christian history was indispensable. The surroundings of St. Anna church on Tannaberk is tightly connected with the famous battle of Brudek. Architectural wealth of St. Nicholas church in Cecovice constitutes an ideal learning material to introduce the Gothic art. The history of the now already vanished St. John the Baptist church on Ples reflects the sad fate of Bohemian Germans.

7 Použité prameny a literatura

Literatura

BUKOVSKÝ, Jan. *Loretánské kaple v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-015-2

COUDENHOVE-KALERGI, Mitsuko, VONDRUŠOVÁ, Alena, ed. *Paměti hraběnky Micu Coudenhove-Kalergi, která žila na zámku v Poběžovicích: Memorien von Gräfin Mitsu Coudenhove-Kalergi, die auf dem Schloss in Ronsperg gelebt hat*. 2. vyd. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Městem Poběžovice, 2014. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-43-6

ČTVERÁK, Vladimír. *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-173-6

DURDÍK, Tomáš. *Chodský hrad v Domažlicích*. 1. vyd. Domažlice: Muzeum Chodska, 1987

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0

DURDÍK, Tomáš. *Hrady kastelového typu 13. století ve střední Evropě*. Vyd. 2., rozš., 1. české. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0624-9

FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských bran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-061-8

FIŠERA, Zdeněk. *Encyklopedie městských věží v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-303-8

JOSEF, Dušan. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. dopl. a opr. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-094-2

HÁJEK, Václav. *Architektura: klíč k architektonickým slohům*. Praha: Grada, 2000. Stavitel. ISBN 80-7169-722-2

HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., A-J*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8

HLUŠIČKOVÁ, Hana, ed. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II., H-P*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-043-8

JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3

JÁNSKÝ, Jiří. *Hroznatovci a páni z Gutštejna*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2009. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-02-3

- KLEMPERA, Josef. *Vodní mlýny v Čechách IV*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-052-7
- Kolektiv: *Historické varhany v Čechách*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-009-8
- Kolektiv: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha 1985
- KRATOCHVÍL, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české - Architektura*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-000-2
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 1.díl A-G*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 2.díl H-Kole*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / 5.díl Par-Pra*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-14-1
- KUPKA, Vladimír. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-096-9
- KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hrady, kláštery, kostely*. Vimperk: TINA, 1994. ISBN 80-85618-14-1
- NOUZA, Jan. *Rozhledny Čech, Moravy a Slezska*. Liberec: Nakladatelství 555, 1999. ISBN 80-902590-4-9
- NOVOBILSKÝ, Milan. *Hrádek Lacembok a tvrz Hlohová u Staňkova*. 2. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2004. ISBN 80-86596-63-X
- KIBIC, Karel a Zdeněk FIŠERA. *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-399-2
- PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách III. – Západní Čechy*. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072771507
- PIJOÁN, José. *Dějiny umění*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-7176-866-9
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1977
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech K/O*. Praha: Academia, 1978
- POCHE Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 P/S*. Praha: Academia, 1980
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech T/Ž*. Praha: Academia, 1982
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-5-0

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x

PROCHÁZKA, Zdeněk a Antonín KONDRYS. *Horšovskotýnsko*. Horšovský Týn: Nakladatelství Českého lesa, 1998. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901877-6-5

SCHNEIBERGOVÁ, Martina, Jiří FAJT a Hana LAŠTOVKOVÁ. *Gotika v západních Čechách (1230-1530): sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého symposia : věnováno k 70. narozeninám Prof. PhDr. Jaromíra Homolky, DrSc.* Praha: Národní galerie, 1998. ISBN 8070351721

Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)

SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. I. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x.

SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. II. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-279-8

SVOBODA, Ladislav a Jiří ÚLOVEC. *Encyklopedie českých tvrzí*. III. díl. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-068-x

VÁŇOVÁ, Ladislava a Zdeněk PROCHÁZKA. *Klatovy město*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2000. Historicko-turistický průvodce. ISBN 8086125181

VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6

VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 2. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-028-4

ZÁRUBA, František. *Hradní kaple I. doba přemyslovská*. Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2014. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-335-8

ZÁRUBA, František. *Hradní kaple II. doba lucemburská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-414-0

ZÁRUBA, František. *Hradní kaple III. doba poděbradská a jagellonská*. Praha: vydala Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění v NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2016. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-517-8

Časopisecké studie

ANDERLE, Jan. Stavební vývoj feudálního sídla v Čechovicích In: Průzkumy památek II/1996, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 45. -60.

FOUD, Karel. Kostel Povýšení sv. Kříže v obci Újezd sv. Kříže ve světle nových objevů In: Průzkumy památek I/1996, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 92. -94.

KAIGL, Jan. Mělnice a Loučim In: Památky západních Čech III - 2013, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -17.

KAIGL, Jan. Kostel sv. Anny u Horšovského Týna In: Památky západních Čech IV - 2014, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 36. -52.

KAIGL, Jan. Z výzkumu staveb a architektury středověkých vesnických kostelů v horšovském arciděkanství In: Památky západních Čech V - 2015, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 7. -26.

PROCHÁZKA, Zdeněk. Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek II/2000, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 175. -183.

RYŠAVÝ, Vratislav. Ke stavební historii zámku v Kanicích a v Nalžovských Horách: Památky západních Čech I - 2011, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 48. -61.

SOMMER, Libor, SOMMEROVÁ Martina. Ohlédnutí za obnovou obvodového pláště kostela v Bukovci In: Památky západních Čech II - 2012, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 87. -96.

SOLAŘ, Miloš. Zpráva o opravách zámku v Horšovském Týně od jeho prohlášení za národní kulturní památku In: Památky západních Čech I - 2011, Plzeň: Národní památkový ústav, s. 97. -110.

Internetové zdroje

HALLA, Pavel. Spadne někdy šikmá věž v Domažlicích? Už 700 let je vychýlená o víc než půl metru. In: www.rozhlas.cz [online]. 23. 2. 2015 [cit. 6.11.2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kraje/cesko/_zprava/spadne-nekdy-sikma-vez-v-domazlicich-uz-700-let-je-vychylena-o-vic-nez-pul-metru--1458732

HANAČÍKOVÁ, Marie. Z historie: Tak vypadala radnice v Domažlicích. In. domazlicky.denik.cz [online]. 23. 11. 2009 [cit. 4. 12. 2017]. Dostupné z: https://domazlicky.denik.cz/kultura_region/domazliceradnice20091123.html

ŠEBEK, Stanislav. Znak Bělé dominuje známá barokní památka. In. domazlicky.denik.cz [online] 10.4.2016. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: https://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/znak-dominuje-znama-barokni-pamatka-20160410.html

Příloha

Obr. 1. - Domažlice o Božím těle kolem r. 1907.⁷⁰⁸

Obr. 2. - Muzeum v budově domažlické radnice na počátku 20. století.⁷⁰⁹

Obr. 3. – Budova domažlické radnice před novorenesanční přestavbou.⁷¹⁰

Obr. 4. – Budova domažlické radnice na vyobrazení z roku 1669.⁷¹¹

Obr. 5. – Budova domažlické radnice na vyobrazení z roku 1592.⁷¹²

Obr. 6. – Průběh původního městského opevnění v Poběžovicích⁷¹³.

Obr. 7. – Domažlická Dolní brána před rokem 1905⁷¹⁴.

Obr. 8. – Kostel U svatých v Domažlicích před pseudogotickou přestavbou⁷¹⁵.

Obr. 9. – Horšovský Týn v 18. století⁷¹⁶.

Obr. 10. – Předpokládaná podoba středověkého hradu v Horšovském Týně⁷¹⁷.

---

⁷⁰⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x. s. 136.

⁷⁰⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x. s. 70.

⁷¹⁰ HANAČÍKOVÁ, Marie. *Z historie: Tak vypadala radnice v Domažlicích*. In. *domazlicky.denik.cz [online]*. 23. 11. 2009 [cit. 4. 12. 2017]. Dostupné z: https://domazlicky.denik.cz/kultura_region/domazliceradnice20091123.html

⁷¹¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1993. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-1-8. s. 19.

⁷¹² PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x. s. 19.

⁷¹³ JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3. s. 175.

⁷¹⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 808612567x. s. 127.

⁷¹⁵ Domažlice - Hřbitovní kostel u svatých, Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902), str. 50-59, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5850> (2018)

⁷¹⁶ JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3. s. 86.

- Obr. 11. – Zámek v Horšovském Týně⁷¹⁸.
- Obr. 12. – Zámek v Poběžovicích⁷¹⁹.
- Obr. 13. - Předpokládaná podoba hradu Rýzmbek na sklonku středověku⁷²⁰.
- Obr. 14. – Předpokládaná středověká podoba hradu Nový Herštejn⁷²¹.
- Obr. 15. – Předpokládaná středověká podoba hradu Osvračín⁷²².
- Obr. 16. – Předpokládaná středověká podoba hradu Starý Herštejn⁷²³.
- Obr. 17. – Tvrz Lštěň⁷²⁴.
- Obr. 18. – Tvrz Lštěň v 16. století⁷²⁵.
- Obr. 19. – Renesanční podoba tvrze v Hostouni⁷²⁶.
- Obr. 20. – Městský znak Bělé nad Radbuzou.⁷²⁷
- Obr. 21. – Barokní most v Bělé nad Radbuzou.⁷²⁸
- Obr. 22. – Městský kostel sv. Petra a Pavla v Horšovském Týně⁷²⁹.
- Obr. 23. – Sít'ová klenba kostela sv. Anny na Vršíčku u Horšovského Týna⁷³⁰.
- Obr. 24. – Hostouňský kostel sv. Jakuba v 1. polovině 17. století⁷³¹.

---

⁷¹⁷ JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3. s. 86.

⁷¹⁸ Dostupné na: http://cestovani.idnes.cz/deset-opomijenych-zamku-v-cesku-dnu-/po-cesku.aspx?c=A150701_124726_po-cesku_tom

⁷¹⁹ Foto pochází z autorova archivu (únor 2018).

⁷²⁰ Dostupné na: https://www.hrad-y-zriceniny.cz/s__ryzmbek.htm

⁷²¹ Dostupné na: https://www.hrad-y-zriceniny.cz/s__novy_herstejn.htm

⁷²² JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3. s. 38.

⁷²³ JÁNSKÝ, Jiří. *Dobrohostové z Ronšperka a na Poběžovicích, rod erbu berana*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2013. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-31-3. s. 224.

⁷²⁴ Dostupné na: http://www.sumava.cz/objekt_az/5668-tvrz-lsteni/

⁷²⁵ Dostupné na: https://www.hrad-y-zriceniny.cz/s__lsteni.htm

⁷²⁶ JÁNSKÝ, Jiří. *Hroznatovci a páni z Gutštejna*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2009. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-02-3. s. 403.

⁷²⁷ ŠEBEK, Stanislav. Znak Bělé dominuje známá barokní památka. In. domazlicky.denik.cz [online] 10.4.2016. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: https://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/znak-dominuje-znama-barokni-pamatka-20160410.html

⁷²⁸ Foto pochází z autorova archivu (únor 2018).

⁷²⁹ Foto pochází z autorova archivu (březen 2018).

⁷³⁰ JÁNSKÝ, Jiří. *Hroznatovci a páni z Gutštejna*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2009. Průvodce historií západních Čech. ISBN 978-80-87316-02-3. s. 270.

- Obr. 25. – Gotický kostel sv. Jiljí v Třebnicích⁷³².
- Obr. 26. – Cihlový gotický kostel sv. Mikuláše v Čečovicích⁷³³.
- Obr. 27. – Interiér kostela Narození Panny Marie v Loučimi⁷³⁴.
- Obr. 28. – Půdorys kostela sv. Anny na Tanaberku⁷³⁵
- Obr. 29. – Podélný řez kostela sv. Anny na Tanaberku⁷³⁶
- Obr. 30. – Pivoňský klášter v 18. století⁷³⁷.
- Obr. 31. – Žďánov – rekonstrukce zaniklé kaple bl. Kolomana⁷³⁸.
- Obr. 32. – Chotiměř – kaple sv. Jana Nepomuckého⁷³⁹
- Obr. 33. – Chodov – kaple sv. Jana Křtitele⁷⁴⁰

---

⁷³¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek II/2000, Praha: Památkový ústav středních Čech, s. 175.-183.

⁷³² Foto pochází z autorova archivu (únor 2018).

⁷³³ Dostupné na: <http://mapio.net/o/4973184/>

⁷³⁴ Dostupné na: <http://www.loucim.cz/obec-7/zajimavosti-v-obci/>

⁷³⁵ Svatá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁷³⁶ Svatá Anna (Tannaberg) - Kostel sv. Anny, *Soupis památek, 17. Politický okres domažlický (1902)*, str. 1-7, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=5840> (2018)

⁷³⁷ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 225.

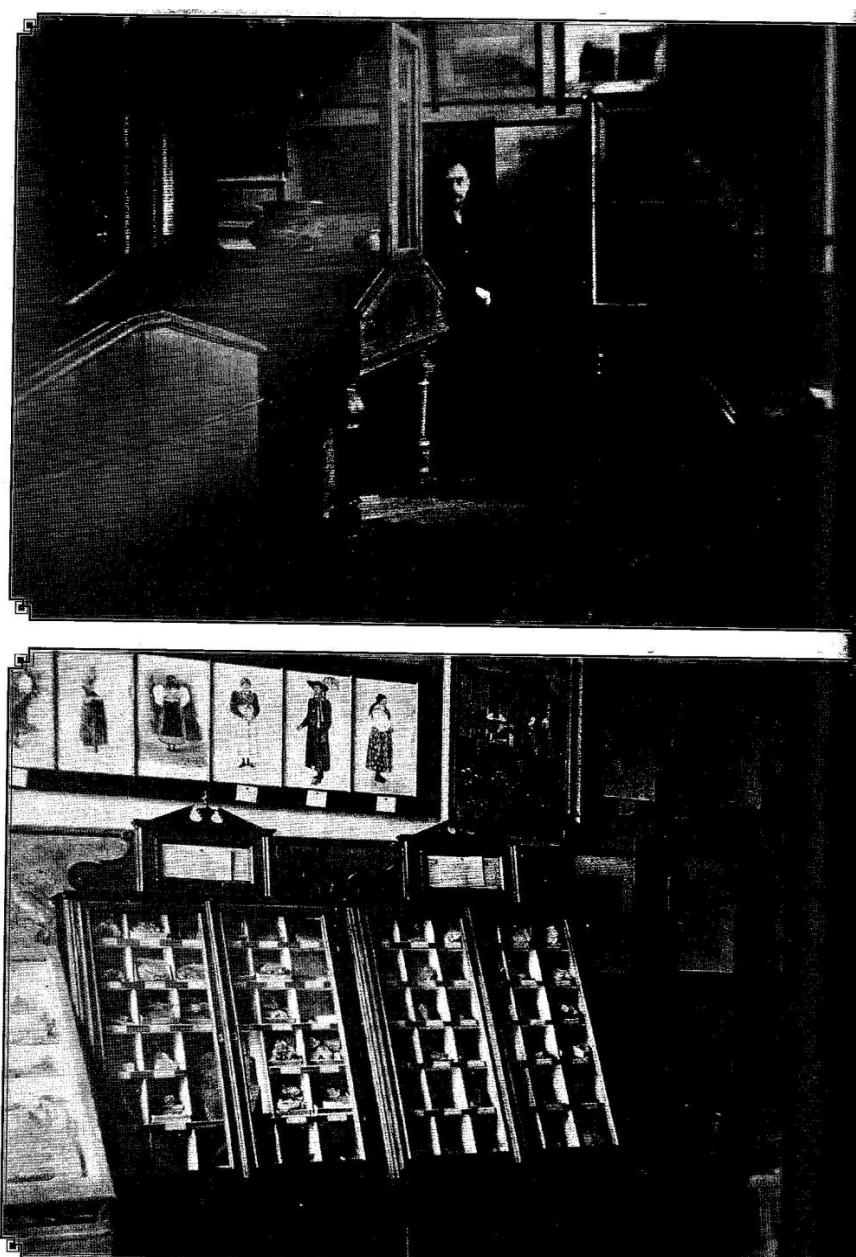
⁷³⁸ KOKAISL, Petr a Pavla KOKAISLOVÁ. *Kostely a kaple v domažlickém okrese: po stopách současných i zaniklých církevních památek*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1. s. 225.

⁷³⁹ Foto pochází z autorova archivu (srpen 2017).

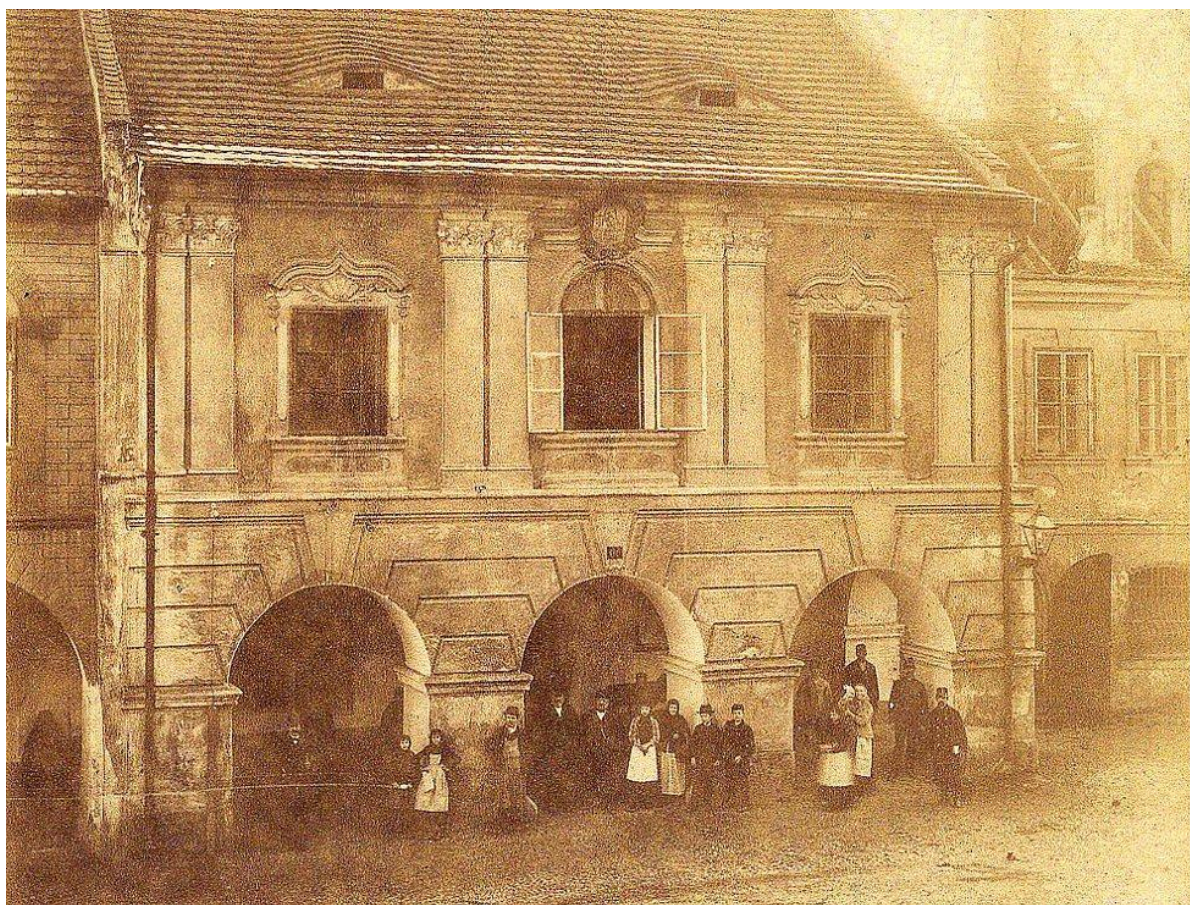
⁷⁴⁰ Foto pochází z autorova archivu (srpen 2017).

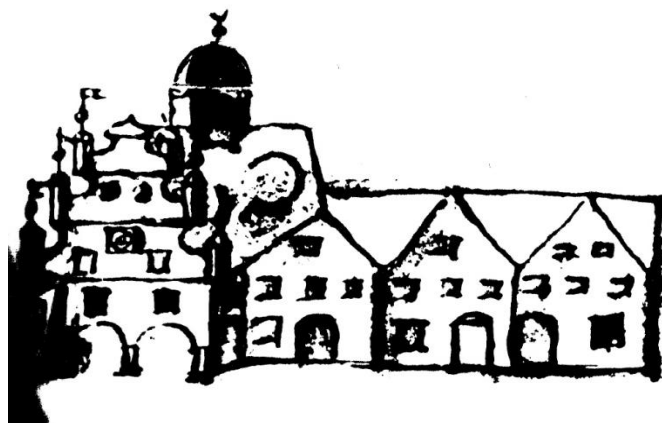
Obr. 1. – Domažlice o Božím těle kolem r. 1907. Za povšimnutí stojí neobarokní fasáda městské věže se slepými okny.

Obr. 2. – Muzeum v budově domážlické radnice na počátku 20. století.

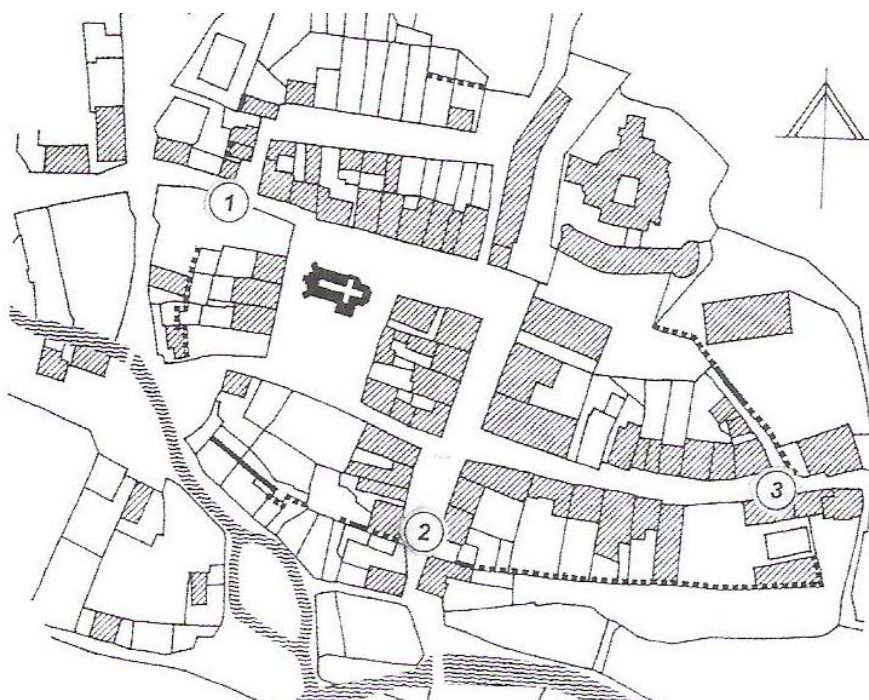
Obr. 3. – Budova domažlické radnice před novorenesanční přestavbou.

Obr. 4. – Budova domažlické radnice na vyobrazení z roku 1669.

Obr. 5. – Budova domažlické radnice na vyobrazení z roku 1592. Jedná se o zadní pohled, který zachycuje podobu renesančního štítu.

Obr. 6. – Průběh původního městského opevnění v Poběžovicích.

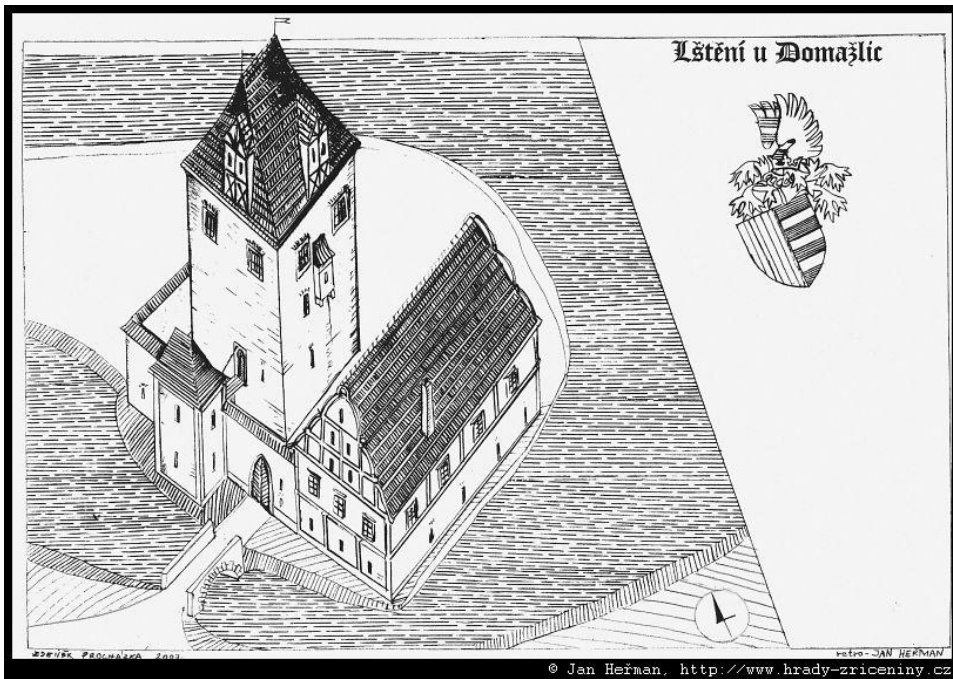

Obr. 17. – Tvrz Lštění.

Obr. 18. – Tvrz Lštění v 16. století.

Obr. 22. – Městský kostel sv. Petra a Pavla v Horšovském Týně

Obr. 23. – Sít'ová klenba kostela sv. Anny na Vršíčku u Horšovského Týna.

Obr. 24. – Hostouňský kostel sv. Jakuba v 1. polovině 17. století. Za pozornost stojí obranné hrázděné patro a zeď se střílnami obíhající okolo stavby.

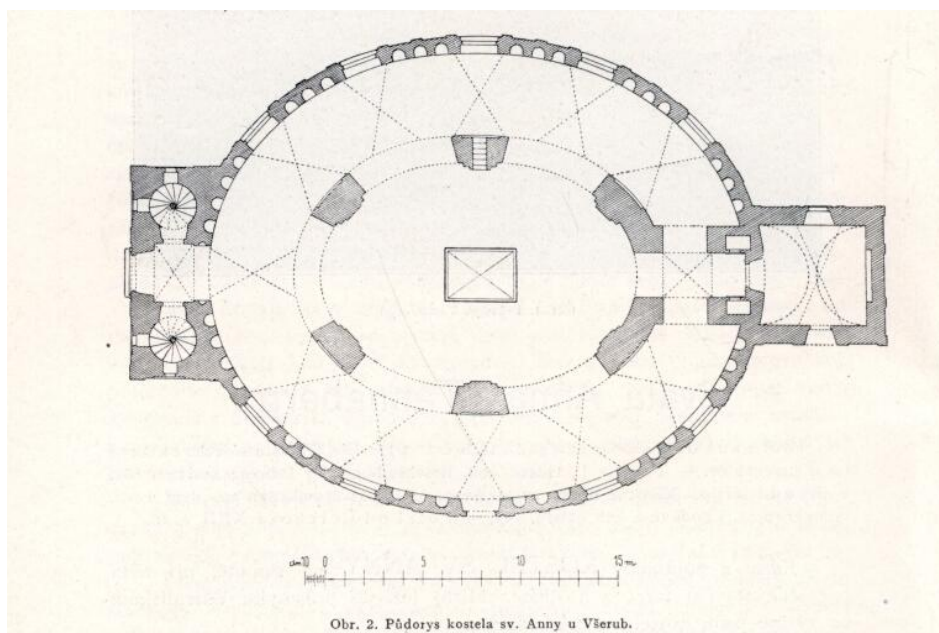
Obr. 25. – „Tradiční“ gotický kostel sv. Jiljí v Třebnicích.

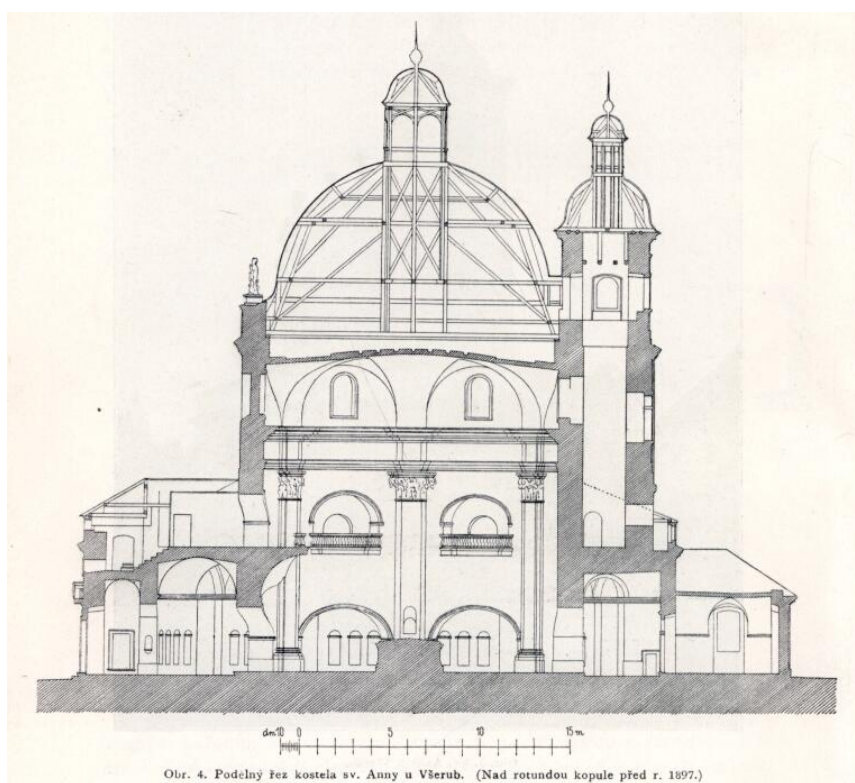
Obr. 26. – Cihlový gotický kostel sv. Mikuláše v Čečovicích.

Obr. 27. – Interiér kostela Narození Panny Marie v Loučimi.

Obr. 28. – Půdorys kostela sv. Anny na Tanaberku

Obr. 29. - Podélný řez kostela sv. Anny na Tanaberku

Obr. 30. – Pivoňský klášter v 18. století.

Obr. 31. – Ždánov – rekonstrukce zaniklé kaple bl. Kolomana

Obr. 32. – Chotiměř – kaple sv. Jana Nepomuckého

Obr. 33. – Chodov – kaple sv. Jana Křtitele